కథా నిలయం
3833
శ్రీకాకుళం

శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చిన్నకథలు

వడ్లగింజలు

"రాజద్వారే, రాజగృహే సర్వదా దిగ్విజయోస్తు. వేదోక్తం పరిపూర్ణమా—"

మెల్లిగా అడుగువేస్తూ, ద్వారంలోనుంచే యిలాగ ఆశీర్వచనం ప్రారంభించాడు తంగిరాల శంకరప్ప; కాని, దివాన్జీ కెదురుగానూ గుమ్మానికొక పక్కగానూ నుంచునివున్న తాణేదారు, మాట సగంలోనే గభీమని అడ్డంవచ్చి "ఫో ఫో మళ్ళీ యిక్కడికి వచ్చావూ?" అంటూ గుండెలమీద చెయ్యివేసి అతణ్ణి ఆపుచేసి 'ఏయ్, యెవరోయ్ జవాన్లూ?" అని ద్వారంకేసి చూస్తూ కరుగ్గా పిలిచాడు.

"చిత్తంబాబయ్యా, మేమడ్డుపెడుతూనే వుండగా, జలగలాగ జారి లోపలికి వచ్చేస్తున్నారండి" అంటూ యిద్దరు జవాన్లు వచ్చి శంకరప్పకి రెండువైపులా నుంచున్నారు.

"చాల్చాలు, దయచెయ్యండి, దయచెయ్యండి" అంటూ మరో జవాను వెనకపాటుగావచ్చి, వీపుమీద వేళ్ళాడుతూ వున్న అంగాత్రపుకొంగులు పట్టుకున్నాడు.

"దివాన్జీవారుండగా మధ్య మీరు—ఎవరయ్యా!" అంటూ శంకరప్ప విడిపించుకోపోయాడు. జవాను పట్టుకి అంగాత్రం

చిరిగిపోతుందా అన్నంత బింకంగా కూడా ముందుకి రాబోయాడు కాని "చాల్చాలు, వూరుకో యీపాటికి, దరిద్రపు అంగాత్రం గుడ్డా నువ్వూ—యింకా చూస్తావేమోయ్?" అని అతగాణ్ణి జవాన్లమీదికి గెంటేశాడు శాణేదారు.

"నీ మూలాన మాకూ కూడా మాట వస్తోంది, మంచివాడవే రా రావయ్యా" అంటూ జవాన్లు శంకరప్ప రెక్కలు పట్టుకున్నారు.

"నేను డబ్బుకోసం రాలేదు" అని శంకరప్ప మళ్ళీ యేదో చెప్పబోయాడు; కాని "డబ్బక్కర్లేకపోతే మరి యీవేషాలన్నీ యేమిటి? వీధిలోకి పడగెంటక, యింకా చూస్తారేమిటోయ్?" అని శాణేదారు జవాన్లమీద కళ్ళెర్రచేశాడు.

శాణేదారు తొందరపెట్టడమూ, సర్వాధికారి అయిన దివాన్జీ యిదేమీ గమనించక పోవడమూ—దీంతో జవాన్లకి చాలా దిలాసా వచ్చింది. వెంటనే వాళ్ళు పొడిని పట్టుకుని, శంకరప్పని వీధిలోకి లాక్కుపోయారు.

అయినా లోపలికి రావాలని శంకరప్ప గింజుకోడం మానలేదు. వెర్రి ఆవేశంతో అతనొకొక్కసారి వూపు వూపినప్పుడు, తట్టుకోలేక, జవాన్లు ముందుకీ వెనకీ వొకొక్కసారి వూపు వూగిపోసాగారు.

ఇదంతా తెలుసుకోడాని కప్పటికి తెరిపయింది దివాన్జీకి. చేతిలోవున్న కాగితం పక్కనవుంచి, మరో కాగితం అందుకుని "యేమిటా అల్లరి?" అని నిదానంగా అడిగాడతను.

"ఎవరో పిచ్చిబ్రాహ్మడు మహాప్రభూ! పలినవారి దర్శనం కావాలని నానా అల్లరీ చేస్తున్నాడండి."

"ఒకరూపాయ చేతిలో పెట్టి పొమ్మనలేకపోయావా?"

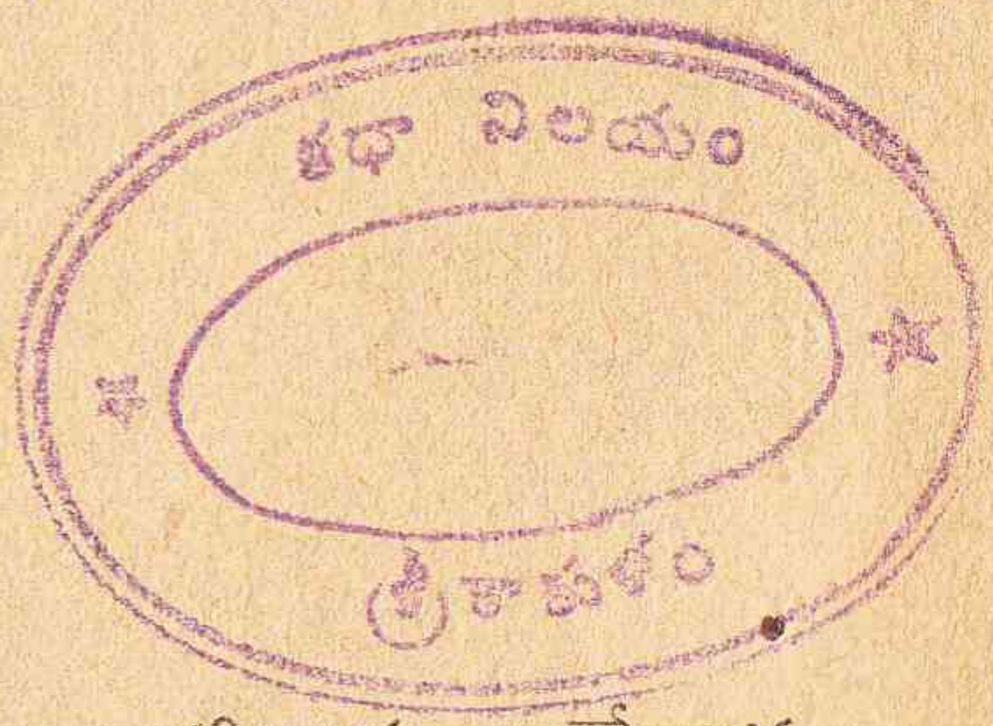
"డబ్బుక్కర్లేదు టండి."

"మరేం కావాలిట?"

"చెప్పలేదండి."

"అడిగావా నువ్వు?"

"లే—ద్—ం"

చేతులు నులుపుకుంటూ యిలా నసికాడు తాణేదారు.

వీధిలో జవాన్లు కట్టుళ్ళలోవుండి, యిదంతా వింటూనేవున్న శంకరప్ప "వొక్కక్షణం మాట్లాడ్డంతప్ప మరేమీ అక్కర్లేదని చెప్పవయ్యా" అని కేకేశాడు.

"చెప్పవయ్యా?" అని పళ్ళు బిగించి, పెదవులుమాత్రం కదుపుతూ శంకరప్పమీద నిప్పులు కురిశేశాడు తాణేదారు. ఆ యేకవచన ప్రయోగం గుండెల్లో కసుక్కున కైజారు గుచ్చుకున్నంత బాధ పెట్టిం దతనికి.

ఏకవచనప్రయోగం అంటే నౌకరీలో వుండే వారి నాలుక యెంతయినా సేగ్వ చూపించగలదు; కాని చెవులు మాత్రం ఓర్వు కనపరచలేవు.

"ఒక అంగాత్రపుగుడ్డ కట్టుకుని, మరొక అంగాత్రపు గుడ్డ కప్పుకుని దరిద్రం వోడుకుంటూ—"

"అయితే?"

"పిచ్చిబ్రాహ్మడు మహాప్రభూ!"

"బేడీ లున్నాయా?"

"లేవండి."

"గుడ్డలు మాసి చిరిగీ వున్నాయా?"

"లే వండి"

"చింపిరి తలా?"

"కాదండి."

"మరి నీ ఆగడం అంతా మొందుకోయ్!" అన్నట్టు, మొగం వంచుకుని, సులోచనాలపై నుంచి కొంచెం చురుగ్గా చూస్తూ వుండగా "నేను కార్యార్థిని గాని, పిచ్చివాణ్ణి కాను మహాప్రభూ!" అని శంకరప్ప గట్టిగా కేక వేశాడు.

రాణేదారు గుండెలు కొట్టుకున్నాయి; కాని కళ్ళు శంకరప్పమీద మళ్ళీ నిప్పులు కక్కాయి.

చికిలికళ్ళు కాగితంమీదికి తిప్పుకుని "యెదటికి రప్పించు" అన్నాడు దివాన్జీ.

కంఠం నొక్కుకుపోయి రాణేదారుకి మాట రాలేదు. చూపులుమాత్రం వీధికేసి మళ్ళాయి. ఆ యింగితం కనిపెట్టి, జవాన్లు, శంకరప్పని తెచ్చి దివాన్జీ యెదట విడిచిపెట్టారు.

౨

దివాన్జీ యెగాదిగా చూశాడు. ఉన్మాద లక్షణాలు కనపడక పోవడమే కాదు, శంకరప్ప మొగంమీద బ్రహ్మతేజస్సు వెలిగిపోతోంది.

మొదట దివాన్జీ కళ్ళు జిగజిగ లాడిపోయాయి; కాని తరవాత అంతలో అధికారదర్పం పొంగి మనస్సు బిరుసెక్కిపోయింది. దాంతో కొరకొర లాడుతూ "మెవరయ్యా మీరు!" అని ప్రశ్నించాడు.

"మా యింటిపేరు తంగిరాలవారు. నాపేరు శంకరప్ప. నేను తణుకునుంచి వచ్చానండి."

"ఏమిటి పని?"

"మహారాజులుంగారి దర్శనం చేసుకుందామని వచ్చాను."

దివాన్జీ కళ్ళు చిమ చిమ లాడిపోయాయి. పెదవులు అప్రయత్నంగా కదిలాయి. "ఏమిటీ? ఈ వేషంతోటే?" అనే మాటలు నాలుక చివరనుంచి గభీమని జారిపోయాయి.

"చిత్తం చిత్తం, ఒక విద్యలో నేను చక్రవర్తిని. విద్వత్తున్న చోట వేషం అక్కర్లేదండి" అని వ్యూగీసలాడుతూ శంకరప్ప బదులు చెప్పాడు.

"ఏ విద్యలో నీ చక్రవర్తిత్వం?"

"చదరంగంలో."

దివాన్జీ సీత్కారం చేశాడు. అతని మొగంమీద వెటకారం పొటమరించి వుంది.

పరోక్షంమాట యేమయినా, ప్రత్యక్షంలో, మొదట కూచోమనకపోవడమూ, తరవాత తన సహజ వేషాన్ని నిరసించడమూ, ఆపైని యేకవచన ప్రయోగమూ, చివర కిదీనీ. దీంతో శంకరప్పలో ధైర్యం అంకురించింది.

"చదరంగం అంటే లోకసామాన్యానికి లోపల కర్ర ముక్కలూ, పైని లక్కపూతా మాత్రమే కనపడతాయి; కాని తెలిసినవారికి అందులో చతురంగబలంయొక్క నిజ స్వరూపం గోచరిస్తుంది. యుద్ధరంగంలో అహామికతో యెదురు కున్న యిద్దరు చక్రవర్తుల చావు బతుకుల సంరంభంకూడా ప్రత్యక్షంగా కనబడుతుంది."

"గొప్ప వ్యాఖ్యానమే" అని నిరసించాడు దివాన్జీ.

"ధన్యోహమ్" అని వెటకారంగా చూశాడు శంకరప్ప. వెనకపాటున వచ్చి, మెడమీద చెయ్యివేసి నొక్కిపట్టిన ట్టయింది దివాన్జీకి. మాట తొణకలేదు.

"బ్రాహ్మలే కాదు, తురకలు, రెడ్లు, తెలగాలు, వెల మలు – చివరికి క్షత్రియులు కూడా యెక్కడా నా ఆట కట్ట కలిగినవారు లేకపోయారు."

"అ – బ్బా!...అలాగేం?"

"ఆత్మస్తుతి మంచిదికాదు కాని – ఒక్కొక్కప్పుడు – ఒక్కొక్కచోట అదే చాలా అవసరం అవుతూ వుంటుంది. ఇంతకీ: శ్రీ వత్సవాయి చతుర్భుజ తిమ్మజగపతి మహారాజు లుంగా రంటే చదరంగం ఆటలో నిధి అని దిగ్దంతులు ఘోష పెడుతూ వుండడంవల్ల వొక్కమాటు – ఒక్కఆట వారితో ఆడాలని –"

"అంతేనా కోరిక?"

"అంతే. అక్షరాలా అంత మాత్రమే."

"అయితే శీఘ్రంగా వెళ్ళవచ్చు."

"అదేమీ?"

"సాధ్యం కాదు కనక."

"ఏమీ? ఎందుకు కాదూ?"

"మన మేమిటి, వీడితో మాట్లాడం మేమిటి!" అని దివాన్జీకి అభిజాత్యంతోచింది; కాని "చదరంగం ఆడకూడదని నిశ్చయించుకున్నారు ప్రభువు" అని మాట జారి వచ్చేసింది.

"ఎంచేతో?"

"తగిన వుజ్జీ దొరకక్క...చివరికి ఆట కట్టడంమాట దేవు డెరుగును, నాలుగైదు యెత్తులయినా పొంకంగా వెయ్యగల వాడు కనబడలేదు పృథివిమీద."

"విపులా చ పృథ్వీ!"

దివాన్జీ వులికిపడ్డాడు; కాని అలాంటిదేమీ లేనట్టు నటిస్తూ, అందుకు నిదర్శనంగా పృథివిమాట జారవిడిచి "కళ్ళు తెరవని కుర్రకుంకలతో ఆ కేమిటని దాంతో నిరాశ చేసుకున్నారు మహారాజులుంగారు" అన్నాడు.

"నాతో ఆడిచూడకుండానే?" అనిముదలకించాడు శంకరప్ప.

దివాన్జీ వుగ్గుడైనాడు. నిప్పులు కక్కుతూనే చూశాడు; కాని శంకరప్ప గుండెలమీద తర్జనీ నిర్దేశం యింకా గుండెల మీదేవుంది. కళ్ళింకా నిలవతీసి అదుముతూనే వున్నాయి.

తల యెగరవేసుకుంటూ "నువ్వేం ఆకాశంమీద నుంచి వూడిపడ్డావా?" అని నిరసనగా అడిగాడు దివాన్జీ.

"ఇంకా పైనుంచే అనే చెప్పవచ్చు" నని దానికి శంకరప్ప నిర్లక్ష్యంగా జవాబుచెప్పాడు.

"అబ్బో!"

"ఆశ్చర్యం అక్కర్లేదు. చదరంగం ఆడి తంగిరాల శంకరప్పని జయించగలవాడు చతుర్దశభువనాల్లోనూ లేడు."

"మహా కోస్తావే?"

"కత్తి చేతిలో వున్నప్పుడు కొయ్యకపోవడం యేమిటా?"

"బతకతలుచుకోలేదూ" అని కరుగ్గా అడిగాడు దివాన్జీ.

"అదీమాట. అసలైనమాట అది. మళ్ళీ చెబుతున్నాను. చదరంగం ఆటలో నేను గొప్ప విద్వాంసుణ్ణి; కాని నావిద్వత్తుకి వినియోగం కనబడలేదు. అంటే ఆవిద్యకీ నాకూ ఆనుకూల్యం పొసగలేదు. ఇక బతికేం ప్రయోజనమూ? ఈవుద్దేశంతోటే యిక్కడికి వచ్చాను. ఇది చివరి ప్రయత్నం. నాచావు బతుకు లిక్కడ తేలిపోవాలి."

దివాన్జీ యెర్రగా చూశాడు.

"ఏతావతా: మొండిపట్టు పట్టి ఆటలో కూచుని ఓడిపోతే, మహారాజులుంగారు, వచ్చినవాడి తల కొట్టించి కోటకొమ్మలకు కట్టించడానికి శపథం పట్టారని తెలుసు. తప్పక పోతే అందుకు సిద్ధపడే వచ్చేశాను."

"అంత సాహసం యేమిటా? పెళ్ళయిందా?"

"ఇంటావిడ కాపరమే చేస్తోంది."

దివాన్జీకి హఠాత్తుగా జాలి కలిగింది.

"కలో గంజో తాగుతూ పెళ్ళామనీ, పిల్లలనీ యేదో సలుగురితో బాటుగా వుండక, యీ దుస్సాహసం యేమయ్యా నీకు?"

"మంచి ప్రశ్నే; కాని దీనికి సర్వత్రా చెలామణీ లేదు."

"అంటే?"

"అంటేనా? ..... విద్యల్లో వుండుకున్న రుచి అలాంటిది. అది అందరికీ అందేదికాదు. విద్వత్త వుంటే తిండి అక్కర్లేదు, నిద్ర అక్కర్లేదు, గుడ్డకూడా –"

"పెళ్ళామో?"

"శాస్త్రం చెప్పిన తరవాయిగావుంది. నిద్రాహారాలే అక్కర్లేక పోయాక యిక పెళ్ళా మెందుకూ? అయితే, ప్రాజ్ఞత రాకముందే నాకు పెళ్ళయిపోయింది. ఇంటావిడ రావడమూ, చదరంగపు వ్యాసనం హెచ్చి పోవడమూ వొకటే మాటే –"

"డబ్బు సంపాదించుకు రమ్మని యింటావిడ తరిమి కొట్టిందన్నమాట."

"ఇంటావిడ అయిన ప్రతిస్త్రీకీ ఆ అధికారం వున్నదే కాదూ? ప్రతీ మొగాడి యింటావిడా ఆ అధికారం చెలాయించుకుంటూనే వుంది కాదూ? ఏవంచ – నావిషయంలో కూడా అది కొంతలేకపోలేదు. తమరు – బాగానే కనిపెట్టారు; కాని వున్నదంతా అలాగే వుండిపోయింది."

ఇది విని దివాన్జీ రుష్టుడూ అయినాడు, లజ్జితుడూ అయి

నాడు. కాని యీ రెండింటి కలుపుతో చివరికి అభావదశకి వచ్చి "యింకా యేమిటీ?" అన్నాడు.

"ప్రతీ దినమూ యెవరో వొకరు వస్తూవుండడమూ, నాలుగో యెత్తు వెయ్యలేక చల్లగా జారుకుంటూ వుండడమూ - ఇక్కడ మహారాజులుంగారికీ, అక్కడ నాకూ వొక్కలాగే—"

"ఆ దురుసు పోలిక యేమిటయ్యా?"

"సత్యం వొకొక్కప్పుడు దురుసుగానే వుంటుందండి" దివాన్జీ తెల్లపోయాడు.

"సత్యం యెదట యెలాంటివాళ్ళూ వొక్క అంతస్తులోనే ఉంటారు. పోనీ, తగిన వుజ్జీ దొరకక్క యిక్కడ మహారాజులుంగారికీ విసుపే వచ్చింది. అక్కడ నాకూ విసుపే వచ్చింది. దీన్ని తమ రేమంటారు?"

"నీ ఆట లెక్కేమిటయ్యా?"

"సెబాస్! చాలా రోజులుకి వినపడిం దీమాట; కాని ప్రస్తుతం యీమాట అనతగినవా రొక్క మహారాజులుంగారే. ఇక తమరా! వారి దర్శనం తమ చేతిలో వుంది."

దివాన్జీ మొగం ధుమధుమ లాడిపోయింది. "సరే ఆలోచిస్తాం వెళ్లు" అని నిరసనభావం కనపరచి అతను మొగం వంచుకున్నాడు.

"నేను కట్టుకోడానికి గుడ్డకూడా లేనివాణ్ణని ప్రత్యక్షమే. అయితే, నా ప్రజ్ఞ చూపించాలనే కాని నాకు మరేమీ ఆశ లేదు. మరో కోరిక యెంతమాత్రమూ లేదు. ఈ విషయంలో సంకోచం యెంతమాత్రమూ అక్కర్లేదు."

"మంచిమాటే."

"నే నోడిపోతే నాతల తీసుకోడానికూడా నా అభ్యం తరం లేదు."

"అదెలాగా తప్పనిదే."

అవ్యాహతంగా "తథాస్తు" అని, "యిక నీ అభ్యంతరం యేమిటి?" అన్నట్టు చురుగ్గా చూసి, డంగయిపోయి దివాన్జీ మాట్లాడలేకపోగా "తెలుసుకోగలిగితే అదీ ఒక గౌరవమే" అని టొకాయించాడు శంకరప్ప.

"ఇంకేం, పరిపూర్ణజ్ఞానం కలిగిం దన్నమాటే."

"చాలామంది పెద్దలునూ యిలాగే శెలవిప్పించారు."

దివాన్జీ తేరిచూశాడు. నిజంగా అత నీమర్మాఘాతానికి తాళుకోలేకపోయాడు. తన పాండిత్యమూ, తన ఐశ్వర్యమూ, తన పదవీ - యివన్నీ వొక గోచిపాతరాయడి యెదట గుడ్డి గవ్వకయినా మారకపోవడం అతనికి చిన్నతనం అనిపించింది.

ఏమీ పాలుపోక యెదటికి చూశాడతను. తాణేదారు కనపడ్డాడు. చేతులు కుట్టుకుని వినయంగానే నుంచుని వున్నాడు; కాని దివాన్జీకి అతని నోసలు మాత్రం "నేను చెబితే విన్నావా?" అని దెప్పుతున్నట్టు కనపడింది.

"ఛా" అనుకుని ద్వారంకేసి చూశాడు. ఒకజవాను కన పడ్డాడు. అతను కూడా వొదిగి వొదిగే నుంచుని వున్నాడు; కాని కళ్ళుమాత్రం "మమ్మల్ని గదిమినట్టు కాదు బాబయ్యా" అని వెక్కిరిస్తున్నట్టున్నాయి.

చిరాకు పుట్టింది. అప్రయత్నంగా కిందికి చూశాడు. చేతిలో కాగితం ఉంది. బేగీరావుటపాలో పలివెల రాణాకి వెళ్ళవలసిన కాగితం అది. ఒక్కమాటు మనస్సు గజిబిజి అయిపోయింది. ఎక్కడ లేని తొందరా పుట్టింది. అది కుడి చేతిని వొణికించేసింది. చేతిలోవున్న కాగితం వూపేసేసింది. మాటలోకూడా కొంచెం తడబాటు కనబడింది.

"రాణేదా – ర్"

"చిత్తం చిత్తం"

"ఇది అంచెపరుగులమీద వెళ్ళాలి"

"చిత్తం" అంటూ రాణేదా రది దోయిలించి పుచ్చుకుని "మరి యీ చదరంగం సేనాపతి మాట యే మాలో చించా?" రన్న ట్లొకమాటు కనుబొమ్మలెగరవేసి, చివరికి "మీరూ మీరూ తంటాలుపడండి, నాకేం బాబూ?" అన్న ట్లొక చిరునవ్వు మొలిపించి, మెల్లిగా తిరిగి, గబగబా వీధి కేసి బయలుదేరాడు.

3

శంకరప్పతో మాట్లాడ్డం దివాన్జీ కిష్టంలేదు.

ఇంత సేపు మాట్లాడినందుకే అతను చాలా పశ్చాత్తాప పడ్డాడు. "ఆదిలో యిప్పుడు మాట్లాడ్డానికి వీలులేదని పంపేసి వుంటే, ఈ యిబ్బంది కలిగివుండకపోవు" నని పిసుక్కున్నాడు. అయితే, యిప్పుడయినా తొరగా పంపెయ్యడాని కేం? కాని యేమనీ పంపెయ్యడం?

మాట్లాడవలసినవారు తన యెదట మరెవరూ లేరన్నట్టు నటిస్తూ, అత నొక కాగితం తీశాడు. ఒకటి రెండు బంతులు చదివాడు; కాని దృష్టి దానిమీద నిలవలేదు.

ఒకమాటు ఈవైపు కాగితాలు సద్దాడు. మరోమాటు ఆవైపు కాగితాలు సద్దాడు; కాని "బొత్తి సరిగానే వుండే, యెందు కీపాట్లూ?" అని యెవరో అడిగినట్టయి అది వొదులుకున్నాడు.

పొడుసుకాయ కాలికిందికి దొర్లిపోయి వుంది. అది తీసి "అనవసరం" అనుకుంటూనే వొక్క పట్టు పీల్చాడు. చుర్రుమని నసాళం అంటి చురుకు పుట్టింది. "ఫో ఫో" అనేద్దామనుకున్నాడు; గాని ప్రతిష్ఠ పీకింది.

అమాంతంగా పెట్టె మూత తెరిచాడు. ఎడమవైపు అరలో బత్తాయి చాకూ, కంఠాణీ కనపడ్డాయి. దేనికోసమో వెతుకుతున్న ట్లొకమాటు టవి పైకితీసి పట్టుకుని మళ్లీ పడేశాడు. ఎదటి అరలో బాతు కలం కనపడింది. అది బండగా రాస్తున్నట్టు జ్ఞాపకం వచ్చి "చెక్కుదాం" అనుకుంటూ పైకితీసి, అంతలో "ఛా, యింతమంది నొక ర్లుండగా మనం చెక్కడం యేమిటి?" అనుకుని యథాస్థానంలో వుంచేశాడు. కుడివైపు చిన్న అరలో విడిడబ్బ లున్నాయి. అవొకమాటు గలగల్లాడించాడు. మూత అరలో వొక కాగితం వేలాడుతోంది. అది తీశాడు; కాని యింతకి ముందే జవాబు రాసేసిన కాగితం అది. మళ్ళీ అది అక్కడ దాచేసి, గభీమని పెట్టెమూత వేసేశాడు.

వొడిలోవున్న తాళాలగుత్తి పక్కని పడేశాడు. పక్కని వున్న పొడుముకాయ రొంటిని పెట్టుకున్నాడు. సిరాబుడ్డి కొంచెం జరిపాడు. అటువున్న యిసకడబ్బీ యిటు పెట్టాడు.

చివరికి మకేమీ విలాసాలు తోచక, వొకమాటు మెడ గోక్కుని హఠాత్తుగా యేదో జ్ఞాపకం వచ్చినట్టు మొగం పైకెత్తాడు.

కాని, యెన్ని చేసినా మొగం పైకెత్తాటప్పటికి శంకరప్ప కనపడ్డాడు.

"ఇది వూరికే కదిలే ఘటం కాదయ్యోయ్" అన్నట్టు పెంకిచూపులు చూస్తున్నట్టుకూడా కనపడ్డాడు శంకరప్ప.

దివాన్జీకి అభిమానం ముంచుకు వచ్చింది. "ఛా! ఈ దరిద్రుడి కోసం యిన్ని తికమక లేమి" టని శౌర్యంకూడా వచ్చింది. మీదపడి మొట్టాలన్నంత ఆవేశమున్నా వచ్చింది; కాని తన పదవీ, తన తాహతూ, తన అంతస్తూ స్మరించుకుని ఆ వేశం అసహ్యభావంగా మార్చుకున్నాడు.

దీంతో "మహారాజులుంగారికి కావలసిన మనిషి" అనే జ్ఞానం కూడా లేకుండా, శంకరప్పని చుర చుర చూస్తూ "నీకు కాదూ చెప్పడం? ఇక దయచెయ్యి" అంటూ చెండుకున్నాడు.

"దయచెయ్యడం అంటే యేముంత కష్టమైనదికాదు. దాని కింతసే పక్కర్లేదు; కాని నాకేమి చెప్పినట్టూ!" అని ముదలకించాడు శంకరప్ప.

"ఆలోచిస్తాం వెళ్ళు"

"వెళ్ళి?"

"వెళ్ళడమేం తూర్పుగా తిరిగి దణ్ణంపెట్టి పడమరగా తిరిగి అడుగు పెట్టడమే"

"ప్చ్" అంటూ తల యెగరవేసుకున్నాడు శంకరప్ప. దాంతో అతిక్రుద్ధుడయిపోయి "ఏయ్ జవాన్లు" అని దురుసుగా పిలిచాడు దివాన్జీ.

ఎప్పు డెప్పు డని కనిపెట్టుకుని వున్న తాణేదారు పొడిచి తొందరపెట్టగా, జవాన్లు వెంటనే వూచల్లాగ మీద పడి, శంకరప్పని వీధిలో యెత్తి కుదేశారు.

ఇదంతా అయినతర్వాత, తాను దివాన్జీకి కనపడకుండా వుండే టట్టు చూసుకుని శంకరప్ప కేసి వురిమి చూస్తూ, యెదురొ మ్మెగరవేసుకుంటూ మీసంమీద చెయ్యి వేసుకున్నాడు తాణేదారు.

ర

"ఏం జరిగింది నాయనా?" అని ఆత్రంగా అడిగింది సేద రాసి పెద్దమ్మ.

"వ్యవహారం అంతా తల్లకిందులయి పోయింది పెద్దమ్మా" అంటూ చతికిలబడ్డాడు శంకరప్ప.

బసకి వచ్చాడు; కాని యెలా రాగలిగిందీ అత నెరగడు. ఈమాట చెప్పాడు, అయితే యేమి మాట్లాడిందీ అతనికి గుర్తు లేదు. మాట ముగిస్తూ తల రెండుకాళ్ళమీదకీ వాల్చుకున్నాడు.

నిట్టూరుస్తూ రెండు చేతులూ తలకి చుట్టి వేసుకున్నాడు.

నిరాశా, వుడుకుమోత్తనమూ, దుఃఖమూ అతనిశరీరంలో ప్రతీఅణుమాత్రభాగంలోనూ నిండి చిప్పిలి పోతూవున్నాయి.

ఇదంతా చూశాటప్పటికి పెద్దమ్మ హృదయంలో స్తబ్ధమయిపోయి వుండిన మాతృత్వం అంతా వొక్కమాటుగా జాగృతం అయిపోయింది. దాంతో ఆమె కడుపు తరుక్కుపోయింది. వెంటనే తానున్నూ చతికిలబడి, వొకచేత్తో వీపు నిమురుతూ, రెండోచేత్తో చేతులు తప్పించి అతని మొగం తన బుజంమీదికి తీసుకుని "ఏంనాయనా? ఏంతండ్రీ?" అంటూ అతణ్ణి దగ్గిరసా తీసుకుంది.

ఇది అతనిలో శైశవమాధుర్యం అంకితం చేసింది. ముప్ప య్యేళ్ళ శంకరప్ప పెద్దమ్మ అడ్డాల్లో బిడ్డ అయిపోయాడు. ఒక్కక్షణం – వొక్క కేక్షణం దుర్గమం అయిన ప్రాపంచిక వృత్తం అంతా మరిచిపోయి మళ్ళీ నిర్వికారావస్థ అనుభవించాడతను.

తరవాత ఆమె గుచ్చిగుచ్చి, వొత్తి వొత్తి అడిగింది. అతను ఆదినుంచీ ప్రతీ అక్షరమూ వివరంగా చెప్పాడు.

ఈ చెప్పడంవల్లనే అతనుకొంత తేలికపడ్డాడు. పెద్దమ్మ ప్రశ్నల ధోరణివల్ల పూర్తిగా మామూలు మనిషే అయిపోయాడు.

అప్పుడామె "ముందుమాట యే మాలోచించావు నాయనా?" అని లాలిస్తూ అడిగింది.

"మహారాజుతో మొలాగయినా వొక్క ఆట —"

"క్స్! ముందుమాట అడుగుతున్నాను నేను"

"నా కర్థం కాలేదు"

"మరి దివాన్జీతో దురుసుగా యెందుకు మాట్లాడావూ?"

"ఆ పెద్దమనిషి మొదటే హేళనలోకి దిగాడు. అది వరకే తాణేదారు, జవాన్లచేత గెంటించడం నన్ను రెచ్చకొట్టి వుంది. సరే, తాణేదారు తన యింటిదగ్గర ఆడిన మాటలు నా ప్రవృత్తినే మార్చేసి వుంచాయి"

"ఈ వుద్యోగస్థులు తమ తాహా తేమిటో, తమ బతు కెలాంటిదో తెలుసుకు మసులుకోరు"

"పాగరు మోత్తనం కాకపోతే, నన్నింత అవమాన పరచవలసిన అగత్యం యేమిటి చెప్మా"

"నీమాట అలా వుంచు. చదరంగం ఆడగలవాడు దొరకక్ మహారాజు మతిపోయి వున్నాడు"

"అంతవరకూ వచ్చింది చూశావా?"

"దివాన్జీకి అది తెలుసు. తల యిచ్చెయ్యడానికూడా సిద్ధపడి నువ్వు వచ్చినపుడు మూర్ఖుడు కాకపోతే ఈదివాన్జీ—"

"మూర్ఖుడే కాదు, మూఢుడు కూడాను"

"అబ్బ!...చివరికి ఫలం?"

"నాప్రజ్ఞ—"

"దిబ్బా దిరుగుండమూనూ"

అంత జాలిలోనూ ఆమె యిలా విసుక్కుంది.

"విద్వాంసుల మంటూ వచ్చేవాళ్ళని చాలామందిని చూశాను; కాని అందరూ యిలాగే లౌక్యం సుతరామూ లేక, యింగితజ్ఞానం అసలే లేక —"

"అసలే మతి పోయి వున్నాను. నువ్వు పుండుమీద కారం చల్లుతావా పెద్దమాస్త్రీ?"

ఇలా అంటూ అత నామె రెండుచేతులూ పట్టుకున్నాడు. దాంతో మనస్సుకరిగి ఆమె ధోరణి మార్చింది.

"అయితే, మరి విను. దివాన్జీ తలబిరుసుతనంవల్ల మహా రాజుకి తగినవాడితో ఆడే యోగం తప్పిపోయింది"

"అక్షరాలానూ"

"పిచికిమీద బ్రహ్మాస్త్రం వేసి మహా కులుకుతున్నాడు; గాని దివాన్జీ చేసింది స్వామిద్రోహం"

"ఈసంగతి మహారాజుకి తెలిస్తే బాగుండును."

"అన్నావూ? అయితే అది నీచేవను బట్టి వుంటుంది"

శంకరప్ప వులిక్కిపడి "అంటే?" అన్నాడు.

"అంటే యేముందీ? ఇప్పటిదాకా రాజదర్శనానికి నువ్వు తిప్పలుపడ్డావు. ఇక నీదర్శనంకోసం రాజే తిప్పలుపడాలి"

"సెబాస్! ఎంత మంచిమాటా! అది అలా జరిగితే యెంత దర్జాగా వుంటుందీ?"

శంకరప్ప మనస్సేమో వురకలే వేసింది; కాని "తొందర పడకు" అని బుద్ధి నిలేసింది. పరాభవమన్న మయిపోయి వుండడంవల్ల ఆ బుద్ధి కింకా నైశిత్యం అలవడి వుండలేదు.

"ఎప్పుడయినా అది సంభవిస్తుందా?" అని సందేహించాడతను.

"చెప్పాను కాదూ? అది నీచేవను బట్టి వుంటుంది"

"తూచ్ పడమరా నాకేమీ బోధపడ్డంలేదు. అంతయోగమే పడితే ఆటలో మహారాజుని కియ్యకుండా మనిషించడం తప్ప నావల్ల మరేమీ కాదు. నీళ్ళముంచినా పాల ముంచినా—పెద్దమ్మా, నేను నీ కొడుకుని"

ఇలా అంటూ అత నామె పాదాలు పట్టుకున్నాడు.

ఆచేతులు దూరంగా తీసేస్తూ, తన పాదాలు ముడుచుకుంటూ "ఇంత వెర్రిబాగుల నాయనవు, చదరంగంలో నీకంత నేర్పెలా వచ్చిందోయ్?" అంటూ జాలిపడింది పెద్దమ్మ.

ఆమెకళ్ళు ఆనందబాష్పాలతో దొప్పదోగిపోయాయి.

"దాని కంతకీ కారణం యీశ్వరానుగ్రహం. అయినా నాప్రజ్ఞకంతకూ నీఅనుగ్రహమే ఆధారం."

ఒక్కమాటు పైకిచూసి "పెద్దాపురప్పట్నం అంతా యెప్పుడైనా చూశావా?" అని అడిగింది పెద్దమ్మ.

"లేదు. నీయిల్లూ తాణేదారు కొంపా, దివాన్జీ లోగిలీ తప్ప నేను మరేమీ యెరగను"

"అయితే విసుపులేకుండా ముందు పట్నంఅంతా తిరుగు"

"తిరిగి!"

"పెద్దమనిషి ననుకునే ప్రతీవాడి యింటోనూ దశావతారీ ఆటో, చదరంగపెత్తులో నడుస్తూనే వుంటాయి"

"ఆఁ, అదా? బోధపడుతోంది"

"చాలామంది వేశ్యలున్నూ వాటిల్లో నిధులున్నారు"

"బాగుంది"

"నీకు పిలుపు అక్కర్లేదు, ఆటకి అడ్డుపడు"

"అడ్డుపడడంతో కుదురుతుందా? శంకరప్ప ఉన్నంత కాలమూ యీవూళ్ళో యెలాంటివాళ్ళా కూడా చదరంగం అంటే హడలిపోతూ వుండవలసిందే"

ఈమాట చాలా దృఢంగా అన్నాడతను. పొంగిపోతూ అన్నాడు. గర్వంతో అన్నాడు. టోకాయిస్తూ అన్నాడు.

"ఇంకేం? నీవల్ల అంతపని జరిగితే, యిక నీకు అసాధ్యం అంటే యేమి వుంటుంది? మన్నాడే యీసంగతి రాజుకి—"

"వోక్కదెబ్బని" అంటూ యెగిసిపడి కూచున్నాడతను.

"మొదట, నిన్ను గెంటించిన రాణేదారే వస్తాడు. నువ్వు వెళ్ళకపోతే దివాన్జీ వస్తాడు. అక్కడికీ నువ్వులొంగకపోతే తరవాత రాజే మన యింటికి స్వయంగా వస్తాడు."

"మన యింటి" కన్నమాట శంకరప్పకి వెనకాల యెంతో బలగం వున్నదన్నంత దిటవు కలిగించింది. "రాజే మనయింటికి స్వయంగా వస్తా" డనేమాట అతన్ని చక్రవర్తిని చేసేసింది.

"సెబాస్" అంటూ గభీమని లేచి నుంచున్నాడతను.

పెద్దమ్మ కూడా లేచి "యిప్పు డెక్కడికీ?" అంటూ చెయ్యి పట్టుకుంది.

"పట్నంలోకి"

"ఒక్క క్షణం ఓపిక పట్టు. వంట అయి—"

"తొందర లేదు. నా కిప్పు డాకలీ దప్పికా యేమీ తెలవడంలేదు. ఒక్కణ్ణినా కాళ్ళమీద పడేటట్టు చేసుకుంటే గాని నాకు నోటికి ముద్దపోదు. క్షణం, ఎంతోసేపా ?"

వాకట్లోనుంచి గుమ్మంలోకి ఒక్కటే పురక. అక్కణ్ణుంచి వీధిలోకి ఒక్కటే అంగ.

x

ఎడాపెడా చూసుకుంటూ శంకరప్ప సందు మళ్ళాటప్పటి కొక పెద్ద భవంతి కనబడింది. మందునా వాకట్లోనుంచి చదరంగానికి సంబంధించిన ఘర్షణకూడా వినవచ్చింది.

పెద్దాపురం ప్రవేశించాక, యీ రెండురోజుల్లోనూ అతనికిదే చదరంగవ్యావృత్తి. అంచేత ఆఘర్షణ వినేటప్పటి కతనికి తొందర పుట్టింది.

లేడిపిల్లమీదకి పెద్దపులిలాగ ఒక్క దూకుదూకాడు.

లోపల యిద్దరు బ్రాహ్మణయువకులు చదరంగం ఆడుతున్నారు. వారి కిద్దరికీ చెరో సలహాదారూ దగ్గిరసా కూచుని వున్నారు. కాని వారిలో యెవరూ శంకరప్పని కూచోమన లేదు. పలకరించనూ లేదు. చూడనే లేదు.

అతనుకూడా వారిని పలకరించలేదు.

ఒక్కమాటు నలుగురి మొగాలూ చూశాడు. ఒక్క మాటు బలమునూ చూశాడు. తరవాత అతికష్టంమీద మనస్సు బిగపట్టుకుంటూ, స్తంభాని కానుకు నుంచున్నాడు.

అరగడియ గడిచింది; కాని యెత్తు పడలేదు.

బలం అంతా అతిసూక్ష్మంగా పరిశీలించడం, ఏదో, యెత్తు తోచి గభీమని చెయ్యిచాపడం, అంతట్లో యెదటి బలంలో యేదో జంతువు ప్రతికూలంగా కనబడి, నరాలు కుంగిపోగా, చెయ్యి వెనక్కి తీసేసుకోడం, తరవాత ఆవేగం మళ్ళించుకోలేక కూనిరాగం తీస్తూ వ్యూగీసలాడడం, లేకపోతే "ఛా" అంటూ అట్ట తేలేటట్టు తొడ చరుచుకోడం, అదీ కాకపోతే, వెనకటి యెత్తుల్లోవొకటి తప్పుగా పడి విషమించిం దని పశ్చాత్తాప పడడం – యెత్తు వెయ్యావలసిన యువకు లీస్థితిలో వున్నారు.

ఎదిరిబలంలోవున్న లోటుపాట్లన్నీ బాగా కనిపెడుతూ వుండడం, ఎత్తువెయ్యడాని కెదటి ఆటకాడు చెయ్యిచాపినప్పు డల్లా గుండెలు పీచు పీచు మనిపించుకోడం, ఉన్నగోడు కూడా చెడుతుం దని వాళ్ళు యెత్తు మానుకూ్కచుంటే, పెదవులు విరవడం – కనుబొమ్మ లెగరవెయ్యడం – ఓరచూపులు చూసుకోవడం, ప్రతిపక్షు లీస్థితిలో వున్నారు.

ఇంకొక అరగడియ గడిచింది.

శంకరప్ప విసిగిపోయాడు.

"ఏమండీ, యెత్తువెయ్యరేం?" అని సరసంగానే అడిగా డతను; కాని ఆటకా డిది వినిపించుకోలేదు. సలహాదారు మాత్రం మొదట మిడుతూ మిడుతూ చూసి, తరవాత "నీ కెందుకయ్యా మాగొడవ?" అని కొంచెం విసుక్కున్నాడు.

"మీగొడవ నాకెందుకూ? ఆట గొడవ అడుగుతున్నాను నేను. ఎంతకీ యెత్తు పడదేం?" అని శంకరప్ప మళ్ళీ అడిగాడు. ఈమాటు అతను బుద్ధిపూర్వకంగానే కొంచెం పెంకితనం కనపరిచాడు.

సలహాదారా పెంకితనం గమనించకపోలేదు. అయితే, అతని తల యింకా బిరుసెక్కిపోలేదు. నిజానికత నింకా సాధకావస్థలోనే వున్నాడు. పైగా, ఇందాకా వేషాన్ని బట్టి బికారిగా కనపడ్డ శంకరప్ప, ముఖవర్చస్సును బట్టి యిప్పుడు అసాధ్యుడుగా కనిపించాడు. అదేదో చూడాలని అపేక్ష కలిగిందతనికి. దాంతో ఆ నిర్లక్ష్యం పోయింది.

"నాలుగ్గళ్ల పొద్దికేకటప్పటికి ఆట యీస్థితికి వచ్చింది. ఎత్తు వేశామంటే, మాఆట పైసలా. సరియైన యెత్తు తోచక మేమూరుకోగా తమకి వంతురాక మావాళ్లూరుకున్నారు" అని వెంటనే సాదరంగా చెప్పాడతను.

"ఇంతమంది — యింతసేపు — ఏమండీ, యిందులో యేం వుందీ?" అని నిస్సారంగా అడిగాడు శంకరప్ప.

ఆటకాడి కిది కొట్టినంత పని చేసింది. వెంటనే బుస్సు మంటూ కోడెతాచు పడగ యెత్తేటట్టు మొగం పైకెత్తి "చదరంగం అంటే యేమిటో నీకేమయినా తెలుసా?" అని దురుసుగా అడిగాడతను.

"దొరికా" మనుకున్నాడు శంకరప్ప.

ఆటకాడి మొగంమీద చక్కని వర్చస్సు కనపడింది శంక

రప్పకి. "సత్తావుంది; కాని సంస్కారం చాలదు. చికిలీ చేస్తే, చంద్రహాసం అవుతాడు. ఇతగాణ్ణి భృత్యుణ్ణి చేసుకు తీరాలి" అని అతను నిశ్చయించుకున్నాడు. దాంతో, అతణ్ణి రెచ్చకొట్టి తనకి అవకాశం కలిగించుకోదలచి "నాకూ తెలుసు. ఆమాటకి వస్తే నాకే తెలుసు" అని వొత్తిచెప్పాడు.

ఆటకాడు గతుక్కుమన్నాడు.

శంకరప్ప అది కనిపెట్టి "అలాచూస్తే యేమవుతుందీ? వారి ఆట నేను కట్టేస్తాను మీరు తప్పుకోండి. లేకపోతే మీచేత కట్టిస్తాను నేను చెప్పినట్టెత్తు వెయ్యండి. చేత నయితే, మీ యిష్టంవచ్చిన పరీక్ష చేసుకోవచ్చు, నేను సిద్ధం" అని టొకాయించాడు:

ఆ వేషంచూసి ఆటకాడు మొగం మళ్లించుకున్నాడు; గాని తన సలహాదారు వుబలాటం గుర్తించి "యీ పిడుగు వీడిమీదపడిపోనీ" అని నిశ్చయించుకున్నాడు.

ప్రతిపక్షి, వయస్సుకీ అనుభవానికీ కూడా ఆ నలుగురిలోనూ పెద్ద. ఒకపాటి ఆటకాడు కూడాను. "జన్మాని కల్లా శివరాత్రి" అన్నట్టు గతసంవత్సరం, యెవరూ దొరకని సమయంలో మహారాజుతో వొకనాడు రెండాటలు వేసివున్నాడతను. తన కారులో అలాంటి అదృష్టం పట్టినవాడు తానొక్కడే కావడంవల్ల, చదరంగం బల్లదగ్గిరికి వచ్చాటప్పుడు చాలా బిర్రుగా వుంటూ వుంటాడు. మహారాజులుంగారి నడకగూడా కొంచెం కనపరుస్తాడు. ఆట ప్రారంభం అయి

నాక అంగన్యాస కరన్యాసాలు కూడా వింతగా చేస్తూవుంటాడు.

మాటధోరణిలో వున్న పెంకితనం చూడగా శంకరప్ప ఆట చూడాలని అతనికీ సరదాగానే వుంది; కాని "గోచి పాతరాయణ్ణి మనతో సమానంగా కూచోనివ్వడమా!" అని ఆభిజాత్యం తోచింది.

ఆటగాళ్లందరూ మొగ మొగాలు చూసుకున్నారు.

"ఏమంటావోయ్?"

"ఈయెత్తు కానివ్వరాదుటోయ్!"

"మనిషి మాకేటప్పు డిది కొత్త ఆటే అనుకోవచ్చు కాదుటోయ్!"

"ఇంతవరకూ వచ్చాక మనిషి మారడం యేమిటి కావలిస్తే సలహా వుచ్చుకోవోయ్"

ఉత్సాహాతిరేకంవల్ల, ఆటకాడు "సలహా పుచ్చుకో" అన్న మాట ఆంతర్యం గ్రహించలేదు. దీనికి సాయం, సలహా దారు, తాను జరిగి "అలా జరుగు" అని కూడా అన్నాడు. అంచేత "మరి కూచోవయ్యా" అని జరుగుతూ శంకరప్పని పిలిచాడతను.

కాని శంకరప్ప కూచోలేదు. స్తంభం కూడా విడిచిపెట్టలేదు. ప్రతిపక్షి వుద్దేశం అతను గ్రహించేశాడు. దాంతో "నాతాహతూ నీతాహతూ చూద్దువుగాని" అని మనస్సులో అనుకుని "మీరు లేవనక్కర్లేదు. లేవనేవద్దు. నేనిలా నుంచునే వుంటాను. మీ సరసని కూచోడానికి నేనెంతవాణ్ణి?" అన్నాడు మెల్లిగా.

ప్రతిపక్షి తృప్తిపడ్డాడు.

"అయితే సలహా చెప్పు" అని బల్లకేసి తిరిగా డాటగాడు.

"ఎన్ని యెత్తుల్లో ఆట కట్ట మంటారు?"

"సొరకాయలు నరుకుతున్నావే!"

ఆట కా డిలా అంటూ చాలా హేళన కనపరిచాడు; కాని, సమయం గుర్తించి శంకరప్ప దాన్ని లెక్కచెయ్యలేదు.

"నరకడాని కంత తేలికయిన వస్తువు మరేదీ లేదని తర వాత మీ కే తెలుస్తుంది, యెత్తులమాట చెప్పండి ముందు"

"అయితే నువ్వే చెప్పు"

"అయితే వినండి - ముందు నే నో యెత్తు వేస్తాను, అంటే చెబుతాను. తరవాత వారువేస్తారు. మళ్ళీ నే నింకో యెత్తు చెబుతాను"

ప్రతిపక్షి పులుకూ పులుకూ చూశాడు. ఆటకాడు "కోతలు" అనుకుంటూ చూశాడు. ఆటకాడి సలహాదారు "తరవాతా?" అన్నాడు.

"బలం కలిపివెయ్యడమే"

ప్రతిపక్షి పురిమిచూశాడు. ఆటకాడు "మరికానియ్యి" అని చెప్పుచాపాడు. సలహాదార్లిద్దరూ చకితు లయినారు.

"మీ నల్లగదిశకటు వారి గుర్రంముందు వెయ్యండి" అన్నాడు శంకరప్ప.

"ఓస్" అనిపించింది ఆటకాడికి. ఈ యెత్తు అతని కిదివరకి పదిమాట్లు తోచింది. సలహాదారుకి తొమ్మిది

మాట్లయినా తోచింది; కాని ధైర్యమూ, సాహసమూ కూడా కలక్క వా రూరుకున్నారు. ఈయెత్తే శంకరప్ప చెప్పడంలో వారికి విశేషం కనపడలేదు; కాని అతను మూడెత్తులతో ఆఖ రంటున్నాడు. ఇది తలచుకుని "వే-శా-ను" అంటూ చెప్పినట్టు చేశాడు ఆటకాడు.

ప్రతిపక్షి కీ యెత్తులో యేదో కిటుకుందని తోచింది. ఆటకాడే స్వయంగా యిది వేసి వుంటే, చూపుల్లో అధమం రెండుమూడు రసాలయినా వొప్పించివుండు నతను.

ఇప్పు డతని కెత్తు తోచలేదు.

ఇప్పటిదాకా అత నుపయోగించిన నిర్లక్ష్యభావం అంతా యిప్పుడాటకాడికి సంక్రమించింది. దాల్లో కొంత వొడిసి కొట్టేసి "చూస్తావేమిటోయ్?" అంటూ నిలవదీసి అడిగాడు సలహాదారు.

"ఆలోచించుకో నియ్యవోయ్! ఇదంతా మీప్రజ్ఞే అన్న క్టిగిసిపడుతున్నా వేమిటి!"

"తొందరపడకు కావలసినంత సే పాలోచించుకో. బాగా నిదానించి మరీ యెత్తువెయ్యి" అన్నాడాటకాడు.

"ఓస! ఏమి బ్రహ్మాండమా?... అయితే, మరి, గుర్రం యిక్కడవే – శాను"

"ఆబంటుతో మీరు తోసిరా జనండీ"

"తోసి రాజు రా"

"ఆట కట్టు అనికూడా —"

"ఆట క - ట్టురా"

"ఆటకాడు సందేహిస్తూ అనగా "జంకెందుకోయ్?" అని గదిమాడు సలహాదారు.

ఆటకాడు "భేష్" అన్నట్టుమాత్రం చూడగా సలహాదారు పొంగిపోయి "యేవ్వూరు మహానుభావా మీదీ?" అంటూ గభీమని లేచి శంకరప్ప చేతులు పట్టుకున్నాడు.

శంకరప్పకి, చెవిలో "వొకడు" అని వినిపించినట్టయింది.

"నన్ను చూశారా? నావేషం కనపడుతోందా? పొట్ట చేత్తోపుచ్చుకు వచ్చాను. అన్నివ్వూళ్ళూ నావే?"

"పేరు?"

"తంగిరాల శంకరప్ప"

ఆటకాడి మనస్సు గుబగుబ లాడిపోయింది.

ఉత్సాహం అణుచుకోలేక "ఏమిరా ఆట కట్టిందని వొప్పుకుంటావా యెత్తు వేస్తావా?" అని దురుసుగా అడిగాడతను.

"చే - బ్రా.....ఈ గుర్రంతో యీబంటు -"

"తెరిచి రాజవుతుందోయ్"

"అయితే, రాజు నిక్కడ వేశాను"

ఇలా అంటూ యెత్తువేసి, ప్రత్యర్థి "నీకు దిక్కున్న చోట చెప్పుకో" అన్నట్టు చూడగా ఆటకాడు తెల్లపోయి శంకరప్పకేసి చూశాడు.

"ఏం, మూడెత్తుల్లో కట్టలేక పోయానని అలా చూస్తున్నారు? తప్పే, అపరాధిని క్షమించండి, ఏంచెయ్యనూ మరీ?

ఇంకొక్కయెత్తు – ఎర్రగది శకటుండే మీది, దాంతో వారి రాజుని –"

సగంలో అందుకుని "ఓరీ, శకటెంటో వేశావురా రాజునీ" అని సలహాదారు సింహనాదం చేశాడు.

"అరే, అరే" అంటూ ఆటకాడు ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

ప్రతిపక్షి ముందు నాలుక కరుచుకున్నాడు. తరవాత తన రాజుని తీసి చేత్తో పట్టు కున్నాడు. ఎక్కడ వేదామన్నా స్థలం కనపడలేదతనికి.

మతి పోయింది. చివరికి "హూ" అంటూ బలం అంతా కలిపేసి కాళ్ళు చాపేసి రెండు తొడలూ గోక్కుంటూ గోడకి చేరబడి పోయాడు.

ఆటకాడు వుబ్బెత్తుగా లేచి, గభీమని శంకరప్పను కౌగిలించుకుని "మహానుభావా! ఎవరో సామాన్యులని మిమ్మల్ని హేళన చేశాను. ఏకవచన ప్రయోగమున్నూ చేశాను. అపరాధిని. నన్ను క్షమించా" లని బతిమాలాడు.

అందుకు శంకరప్ప "మీరేమీ కించపడనక్కర్లేదు. మొదట మీరనుకున్న ట్టిప్పటికీ నేను సామాన్యుణ్ణే. ఇక యేక వచన ప్రయోగమా? ఈస్థితిలో నాకు అదికూడా గౌరవాస్పదమే. చిన్నమ్మ కొడుకులు మీరు. ఎవరి నేమనడానికయినా అర్హులు. నన్ను మీరు "నువ్వన్నందుకు నాకే విచారం లేనప్పు డిక మీకెందుకూ?" అంటూ తేల్చేశాడు.

"అయ్యా యీపూట మీరు భోజనానికి మాయింటికి

దయచెయ్యాలి" అని ఆహ్వానించాడు సలహాదారు.

"అలా కాదు. ఈపూట మా యింటికే, రాత్రి మీ యింటికే వస్తారు" అని సలహాదారుకి సర్దిచెప్పి "మరి దయ చెయ్యండి" అని శంకరప్ప చెయ్యిపట్టుకున్నాడు ఆటకాడు.

శంకరప్ప ముందు చెయ్యి విడిపించు కున్నాడు.

"మహానుభావా! మీ రుభయులూ నన్ను క్షమించాలి. మీ అనుగ్రహానికి చాలా సంతోషం. నే నింతలో యీవ్యూరు విడిచివెళ్ళను. ఎన్నేసి పూటలు మీ యిళ్ళల్లో భోజనం చెయ్యాలో అప్పుడే అయిందా? ఇప్పటికి నన్ను విడిచి పెట్టండి. కారణం తరవాత మనవి చేసుకుంటాను"

"మీ బస యెక్కడ?

"పెద్దమ్మ యింటో"

"భోజనం చేయ్యగానే దయచెయ్యగలరా?"

"వల్లకా దంటే భోజనమే మానెయ్యగలను"

"అక్కర్లే దక్కర్లేదు. ఇంతట్లో మేముకూడా భోజనం చేసి వస్తాము. మిమ్మల్నొక చోటికి తీసుకువెడతాం. మీరు వారితో – ఇప్పు డెందుకు లెండి, తరవాత మాట్లాడుకుందాం, పెద్దమ్మ యింటి వెనకాలే మాయిల్లు పదండి"

ముగ్గురూ బయలుదేరారు.

రామశాస్త్రి, యాజులూ వెంటరావడం చూసి పెద్దమ్మ "అప్పుడే పిట్టల్ని కొట్టినట్టున్నాడు నాయన" అనుకుంది.

ఆమాటా ఈమాటా చెబుతూ వొకక్షణం కూచుని

"భోజనం కాగానే వచ్చేస్తాం" అంటూ శాస్త్రీ, యాజులూ వెళ్ళి పోయారు.

జరిగిందంతావిని "యిదీ పద్ధతి" అని మెచ్చుకుంటూ దగ్గిర కూచుని కబుర్లు చెబుతూ శంకరప్పకి సుష్టుగా భోజనం పెట్టించింది పెద్దమ్మ.

2

"ఇదిగో, భీమసేనరావుగారే. ఎప్పుడు దయచేశా రేమిటి వూళ్ళోకి?

"కాస్సేపు మాట్లాడకండి, శాస్త్రుల్లుగారూ! నా ఆట కట్టితీరతానని వొట్టు పెట్టుకున్నారు పంతులుగారు"

"ఎప్పుడు వేశా రండియెత్తు?"

"పాద్దున్న"

తమరేనా?

"అవును"

"చిత్తం అంటూ శాస్త్రి రాజు దగ్గిరగా కూచుంటూ తన ముందు కూచో మని చోటు చూపించాడు: కాని శంకరప్ప కూచోలేదు. అదిచూసి యాజులుకూడా నుంచునే ఉండి పోయాడు.

ముగ్గురూ బలం పరిశీలించారు.

శాస్త్రి శంకరప్పా చిరునవ్వు నవ్వుకున్నారు.

అరగడియ గడిచినా చలనం లేకపోవడం చూసి, కళ్ళతో పొడిచి యాజులు కెచ్చగొట్టగా, శాస్త్రి "పంతులుగారూ" అంటూ అందుకున్నాడు.

"కోపంవచ్చినా సరే నామనవి చిత్తగించాలి తమరు"

"ఒక్కక్షణం తమ రూరుకోగూడదూ?"

"ఊరుకోనేవచ్చు. ఊరుకో లేకా కాదు. ఆట కట్టించుకున్నా కట్టినా వేంకటపతిరాజుగారితో యెత్తువెయ్యగలవారు మన జట్టులో తమరొక్కరే; కాని యిలాచూడండీ, వీరు - తంగిరాల శంకరప్పగారులెండి వీరి పేరు. వీరి నొక్కయెత్తు వెయ్యనివ్వండి. లేకపోతే తమరే వేయించండి వీరి సలహా పుచ్చుకుని"

"అయ్యా, దయచెయ్యండి" అంటూ శంకరప్పకి తహాజీ మిచ్చాడు రాజు.

"చిత్తం. చిత్తం నుంచునివుంటే బలం బాగా కనబడుతోంది సెలవిప్పించండి" అని సవినయంగా కోరాడు శంకరప్ప.

రాజు "తమ చిత్తం" అనగా శాస్త్రికూడా చెప్పాడు కాని శంకరప్ప కూచోలేదు.

"అంత సమర్థులా వారు?..." అనడిగాడు పంతులు.

"సందేహ మేం? మూడెత్తుల్లో ఆట కట్టిస్తారు"

"అబ్బా! ఏవూరయ్యా మీదీ?"

పంతులు ప్రశ్నలో అహమికా, తేలిక భావమూ వుండడం గుర్తించి, "మా బ్రహ్మగాళ్ళకి నోరు సరిగా తిరగదు చిత్తగించారా?" అన్నట్టు మొదట రాజుకేసి చిరునవ్వు నవ్వుతూ చూసి "చిత్తం చిత్తం, నాకేవూరూ లేదండీ. చెట్టుమీది పక్షిని" అని చివరికి పంతులుకి బదులు చెప్పాడు శంకరప్ప,

"పక్షులు చదరంగం ఆడతాయా?"

"ఏమి ఆడకా? ఆహార నిద్రాభయమైథునాది-చిత్తగిం చాడూ? పక్షులు మనుష్యులు చేసే పనులన్నీ చేస్తాయి. అయితే, మెత్తు వెయ్యడానికి మాత్రం పూటలికి పూటలూ రోజులికి రోజులూ గడిపెయ్యవు"

ఈ మర్మాఘాతానికి వ్యగ్రు డయిపోయి "అలాగేం? అయితే యేదీ కాయ కదుపూ చూద్దాం" అంటూ మూతి బిడాయించుకుని పక్కకి వొత్తిగిల్లాడు పంతులు.

"నన్ను పరీక్ష చెయ్యాలని వుంటే నువ్వు తప్పుకుంటే యేమవుతుందీ?"

"మరేం చెయ్యాలీ?"

"అలాకూచుని రాజుగారికి సలహా చెప్పాలి. లేకపోతే వారిని తప్పుకో మని నువ్వే ఆడాలి"

"పాండిత్యం వొలికించేస్తున్నా వే! ఏదీ మరి కానియ్యి"

ఉభయుల మర్యాదాతిక్రమణమూ గుర్తించి రాజూ, శాస్త్రీ చాలా ఆందోళన పడ్డారు కాని యింకా ముదిరితే అప్పుడు చూసుకో వచ్చునని వూరుకున్నారు.

పంతులు రాజు పక్కకి వెళ్ళాడు. పంతులు స్థానంలో యాజుల్ని కూచోబెట్టాడు శంకరప్ప.

శాస్త్రీ, యాజులూ పైకి బింకంగానే వున్నారు; కాని యింతా చేసి చివరకి శంకరప్ప వోడిపోతాడేమో అని బిటబిటలాడి పోసాగారు.

అప్పుడు "సెలవా?" అంటూ ముందు రాజు అనుజ్ఞ పుచ్చుకుని, తరవాత "మన రాజుని వొక్కగది వెనక్కి తప్పించండి అని యాజుల్ని ఆజ్ఞాపించాడు శంకరప్ప.

వెంటనే "తమరు తోసిరాజనండి రాజుగారూ!" అని పంతులు పురమాయించాడు.

"మనరాజుని ఆబంటుకడ్డువెయ్యండి యాజులుగారూ!"

పంతులుకూడా యిలాగే ఆజ్ఞాపించాడు కాని రాజందు కంగీకరించలేదు.

ఇద్దరికీ చర్చ ప్రారంభమయింది. "ముందు మనరాజు వునికి గట్టి చేసుకోవా" లంటాడు రాజు. "ఎదటివారికి గుక్క తిరక్కుండా మళ్ళీమళ్ళీరా" జనాలంటాడు పంతులు.

ఇద్దరూ వొక్కనిమిషం ఆలోచించారు. అప్పుడుకూడా పంతులామాటే అన్నాడు. "అయితే. యీ ఆటతో నాకు సంబంధంలేదు, మీరు కానివ్వండి" అని రాజు తప్పుకున్నాడు.

వెంటనే ద్విగుణితోత్సాహంతో "తెరచి రాజు" అన్నాడు పంతులు, పక్కకి జరిగి.

"మన నల్లశకటు అడ్డుపడెయ్యండి" అన్నాడు శంకరప్ప.

"నేను మీశకటుని కొట్టేశాను"

"మీరేం చేస్తారు యాజులుగారూ?"

"నేను వారి రాజుని కొట్టేశాను"

పంతులు, నాలుక తెగ్గరుచుకున్నాడు- చివరికి నోరు కుట్టేసుకున్నాడు.

తరవాత శాస్త్రీ, యాజులూ బలవంతపెట్టగా, రాజు స్వయంగా శంకరప్పతో వొకఆట వేశాడు. అది ముగిశాటప్పటికి చీకటిపడింది. అయినా రాజే వోడిపోయాడు. శంకరప్ప వెంటవెంటనే యెత్తు వేస్తూ రాగా, రాజు గడియా రెండు గడియలూ ఆలోచించిగాని యెత్తు వెయ్యలేకపోతూ వచ్చాడు.

అందరూ లేచారు.

"రేపొక మాటు దయచెయ్యండి" అని రాజు ఆహ్వానించగా "చిత్తం చిత్తం, తప్పకుండా దర్శనం చేసుకుంటా" నంటూ శంకరప్ప సెలవు పుచ్చుకున్నాడు.

తరవాత రాజుతో లోగుమ్మందాకావెళ్ళి "యిదంతా తెలివే అంటారా తమరు?" అని అడిగాడు పంతులు.

"కాకేమిటా?"

"ఎప్పటికీ కాదు"

"ఎంచేతా?"

"అలాగా. ఉచ్చిష్టగణపతి వుపాసనవుంది ఆబ్రాహ్మడికి"

"తమ రెలా కనిపెట్టారూ?"

"ఆవేషం చిత్తగించారా?"

"సింగినాదం కాదూ? మహారాజులుంగారి యెదట మన మెలా వుంటామో ఆలోచించారా?"

బుర్ర వంచుకుని మెట్లు దిగి "మరి సెలవు" అని మెల్లిగా జారాడు పంతులు.

"వేంకటపతి రాజుగారితోకే ఆడావా? రెండాటలూ వాకే వోడిపోయారా? ఇంకేం? మొదకే యీదారి తొక్కవలసిందోయి నాయనా! ఆదిక్కుమాలిన రాణేదారెక్కడ దాపరించాడోయి నీప్రాణానికీ" అని శంకరప్ప వీపునిమురుతూ పెద్దమ్మ చాలా నొచ్చుకుని చాలామెచ్చుకుంది.

అది చూసి "రాణేద్రా రేమిటి శంకరప్పగారూ?" అన్నాడుశాస్త్రి.

"ఆయన చదరంగం ఆడలేడే" అన్నాడు యాజులు.

దీనిమీద "చెప్పనా మాననా?" అన్నట్టు శంకరప్ప తనకేసి చూసి చూడ్డంతోకే పెద్దమ్మ అందుకుని "అదివేకే గొడవ నాయనా! ఇప్పటిది కూడా కాదులెండి. నా నాయనికి భోజనాని కాలస్యం అయిపోతుంది, యిప్పటికి మీరు వెళ్ళండి. వెర్రితండ్రికి నిద్ర తక్కువయితే జబ్బు చేస్తుంది, మరి రాకండేం!" అని తొందరపెట్టి వారిని పంపేసి "నీళ్ళు కాగాయి పద స్నానం చెయ్యి. వొసే, రామసోడెమ్మా! నీళ్ళు తొరపడం అయిందా, యింకా తరవాయేనా!" అని అడుగుతూ రెక్కపట్టుకుని శంకరప్పని నూతిపెరట్లోకి తీసుకువెళ్ళింది.

౮

నాలుగ్గుళ్ళ పొద్దెక్కింది.

"మీకోసం చూస్తున్నా" నంటూ లేచి నుంచున్నాడు శంకరప్ప.

"వైతులు శిస్తులు తెచ్చారు. లెక్కలు పరిష్కారం చేసుకుని వారిని పంపేశాటప్పటికే వేళ అయింది. మావాడుకూడా కొంచెం పని తగిలి పెందరాడే రాలేక పోయాడు. ఇంతకీ: మనం వెళ్ళవలసినచోట పొద్దు పొడిచాటప్పటికే ఆట మొదలయిందని కబురువచ్చింది, మరి బయలు దేరండి" అంటూ శాస్త్రి కవాచీ బల్ల మీద కూచున్నాడు.

"సరే, వారిని బయలుదేర మంటూనే నువ్వు తిష్ఠవేస్తావేమిటోయ్?" అని నుదలకించాడు యాజులు.

ఒక్క నిమిషం సరాగాలు వెళ్ళిపోయాయి.

దండెంమీద ఆరి వున్న అంగాస్త్రం తీసి కప్పుకుని శంకరప్ప అడుగువేశాడు.

"నానాయన్ని పెందరాడే తీసుకురండి నాయనా! వేళతప్పి భోజనం చెయ్యడం మీకు మాత్రం మంచిదా?" అని అడుగుతూ వారిని కొంజా దాటించి వీధి అరుగుమీద చతికిల బడింది పెద్దమ్మ.

ఒకచోట, ఓకబుగ్గమీసాల క్షత్రియుడొక తురకాయనతో చదరంగం ఆడుతూ "దయచెయ్యండి శాస్త్రిలుగారూ!" అని పిలిచాడు.

మరో చోట ఒక తెలగా, ఒక వైశ్యుడూ, ఒక బ్రాహ్మడూ దశావతారీ రంగుబూజు ఆడుతున్నారు. వారిలో బ్రాహ్మడు "అది నారాయణం వేద్దాం రావోయ్" అని పిలిచాడు.

ఇంకో చోట "మా భీమరాజు అసాధ్యపు మెత్తు వేశా

డండోయ్ ! మీరు వస్తేగాని మాట తక్కెటట్టు లేదు. సమయానికి దేవుడులాగ కనపడ్డారు, రావాలి, మరితప్పదు" అని ఒకపంతులు కేకశాడు.

మరికొందరున్నా పిలిచారు. కాని శాస్త్రి ఆగలేదు.

"చాలా తొందరపనిమీద వెడుతున్నానండి" "ఇప్పుడు కాదోయ్" "ఆపనిమీదే ఒకచోటికి వెడుతున్నాను. ఇప్పుడు రాలేను. మరోలాగ అనుకోకండేం?" అని వారికి చెబుతూ అతను ముందుకి సాగుతూ వచ్చాడు.

వెళ్ళివెళ్ళి వారొక బ్రాహ్మడి యింట్లో ప్రవేశించారు.

అప్పటికప్పుడే అరవైయేళ్ళ ఆబ్రాహ్మడు ఒక రాచకుమారుడితో చదరంగం ఆడుతున్నాడు.

ఆట చాలా బిర్రుగావుంది. ఇద్దరూ ప్రాణాలు వొడ్డినంత కసిగా యెత్తులు వేస్తున్నారు.

ఓమాత్రాన తేలేటట్టులేదు; గాని క్షత్రియుడి ఆట కొంచెం లొగసానుగా మాత్రం వుంది.

వీరు ముగ్గురూ చూస్తూ నుంచున్నారు.

శాస్త్రి యాజులూ తమకి తామే కూచున్నారు; గాని శంకరప్ప గోడకి చేరబడి నుంచునే వుండిపోయాడు.

ఒక్కగడియ గడిచాక శంకరప్ప యిక ఓపికపట్టలేక శాస్త్రి కేసి చూశాడు. శాస్త్రి రాజుకేసి తిరిగి యేదో అనబోయాడు; కాని సరిగా యీసమయంలో, ఆవృద్ధబ్రాహ్మడు అతి పెళుక్కుగా గోడకి చేరబడి "కృష్ణంరాజుగారూ! తమ

యిష్టంవచ్చినవారి సలహాపుచ్చుకోండి, మరేమయినా చేసుకోండి. ఈపూటమాత్రం తమరు సరిగా యెత్తు వెయ్యగలిగితే, నా గర్వాపరిహారానికి తమ రెలాంటి శిక్ష విధించినా వొప్పుకుంటా" నంటూ మూతిబిగించుకున్నాడు.

వచ్చినవారిలో, యాజులు, సత్రకాయరకం అనీ, శాస్త్రి ఆటకాడే అయినా తనయెదట కూచోడానికే జంకుతాడనీ అతనికి బాగా తెలుసు. శంకరప్పని అతగా డిదివర కెప్పుడూ చూడలేదు. కాకపోయినా, ఆవేషాన్నిబట్టి అతనొక మనిషిగానే తోచలేదు ముసలాడికి.

అంచేతనే యీ బింకం అతనికి.

ముసలాడు నిజంగా అసాధ్యుడు. దూర్వాసుల ఆదివరాహమూర్తి అని అతనిపేరు. సరాసరీ మహారాజులుంగారితో చదరంగం ఆడే గ్రామస్థులు నలుగురైదుగురిలోనూ అతనొకడు.

వారిలో వయస్సుకీ, నేర్పుకీ కొంచెం పెద్దకూడాను.

అయితే, మూర్తి ఆట జన్మాని కొక్క మాటయినా కట్టాలని కృష్ణంరాజు కెన్నాళ్ళనుంచో వుబలాటం. ఈమాట మీద "ఇవాళ కట్టితీరా" లని పట్టుదల కలిగిం దతనికి.

కాని యేమీ పాలుపోలేదు.

వచ్చినవారి సాయం వుచ్చుకుందామా అంటే శాస్త్రి యాజులూ తనకే తీసికట్టు.

అతని కళ్ళు అప్రయత్నంగా శంకరప్పకేసి మళ్ళాయి.

"మన కెందుకూ?" అనుకుంటూనే "యేవూరు తమది?" అనేశా డతను.

"మీ రూరుకోండి" అన్నట్టు శంకరప్ప కేసి చూసి "కృష్ణంరాజుగారూ! వూరూపేరూ అడగవద్దు, వారిసలహా మాత్రంపుచ్చుకోండి. తాతగారిని మూడోయెత్తు వెయ్య నివ్వరు వారు" అని శాస్త్రి బదులుచెప్పాడు.

అది విని మూర్తి వెటకారంగా చిరునవ్వు నవ్వి పైగా సకీలించాడు. దాంతో రాజుకి పొడిచినంత పనయింది.

శాస్త్రి, యాజులూ కూడా కసిపెంచుకున్నారు.

రాజు శంకరప్ప కేసిచూశాడు. ఆచూపులో "సలహా చెప్పవలసిం" దన్న ప్రార్థన లేకపోలేదు; కాని శంకరప్ప చూసీ చూడన ట్టూరుకున్నాడు.

"అడగం" డన్నాడు మళ్ళీశాస్త్రి. "సందేహించకండి రాజుగారూ" అనియాజులు కూడా చెప్పాడు. రాజునోరా రా అడక్కపోయినందు వల్లనే శంకరప్ప వూరుకున్నాడని వారు గ్రహించేశారు.

ఈసలహాలూ, యీతటపటాయింపూ, యీబింకమూ చూసి "కాపరం కడతేరినట్టే" అన్నట్టువెకిలి చూపు చూశాడు మూర్తి.

అది కృష్ణంరాజు గాయం రేపింది.

"చూస్తారేమండీ?" అన్నట్టు వురుముతూ చూశారు శాస్త్రి, యాజులూనూ.

ఊరుకోక అదిచూసి మూర్తి శిరఃకంపం చేశాడు.

"ఏమండీ, నాకు సలహా సెల విప్పిస్తారా?"

"తప్పకుండా మనవిచేసుకుంటాను"

"ఇలా దయచెయ్యండి"

"వద్దువద్దు తమరు జరగనక్కర్లేదు"

ఇలా అని శంకరప్ప, మొదట శాస్త్రి యాజులు గార్లకేసి గంభీరంగా చూశాడు. తరవాత మళ్ళీ ఒకమాటు బలం చూశాడు. పిమ్మట "మీ కేమీ భయంలే" దన్నట్టు రాజుకేసి నిదానంగా చూశాడు. చివరికి మొగం వంచుకుని దూరంగావెళ్ళి కూచున్నాడు.

౬

ఎలాచూసినా అక్కడికి బలమే కాదు, బల్లా కనపడదు.

శాస్త్రికీ యాజులికీ యిదేమీ అర్థం కాలేదు.

మూర్తి చింకంగానే వున్నాడు; కాని అతనికిన్నీ యిది బోధపడలేదు. రాజు కనుబొమ్మలు ముడిపడ్డాయి.

"ఏం, అలా వెళ్ళీ కూచున్నారేం" అనడిగా డతను.

"దగ్గిర కూచుని ఆడడానికి తాతగారి ఆటలో యేమంత పసవుందీ? నేనిక్కణ్ణించే మనవి చేసుకుంటాను, తమరు యెత్తు వేయించండి" అన్నాడు శంకరప్ప.

శాస్త్రి యాజులూ యిది మూర్తికి తగిన జవాబని సంతోషించారు.

"ఇదేదో వుద్దండపిడుగులా వుంది" అనుకుని రాజు దిటవు తెచ్చుకున్నాడు.

మూర్తి వారిపోకడ లన్నీ కీగంట చూసి, శంకరప్ప కేసి గు–ర్–రు మంటూ చూశాడు.

ఒక్క నిమిషం యెవరూ అధరస్పందం చెయ్యలేదు.

"రాజుగారూ! కుడివై పునవున్న మనయేనుగుని వారి శకటు దగ్గిరగా వేయించండి" అని చెప్పాడు శంకరప్ప; కాని రాజు కది యిష్టం కాలేదు. అత నాయెత్తు వెయ్యలేదు. పైగా "ముందు మన రాజుని తప్పుకోవాలండీ! లేకపోతే ఆట మరీ చెడుతుంది" అని వాదంలోకి దిగాడు.

"ఇదేమిటండీ?" అన్నట్టు శంకరప్ప తన కేసి చూడగా "వారు చెప్పినట్టు చెయ్యండి రాజుగారూ" అని శాస్త్రి హెచ్చరించాడు. "చర్చ మొదలు పెట్టకండి. వారేంచెబితే అది చెయ్యండి. ఇష్టం లేకపోతే తమరు సొంతంగానే యెత్తు వేయించండి" అని యాజులుకూడా కచ్చితంగా చెప్పాడు.

"అయితే వే–శాను" అంటూ రాజెత్తువేశాడు. వెంటనే మూర్తి నిర్లక్ష్యంగా యెదురెత్తు వేసి కనుబొమ్మ లెగరవేసుకుంటూ చూశాడు.

"వారు తమ శకటు మనయేనుగు పక్క వేశారండీ"

"మనకి తెరచి రాజయిందన్నమాట. అయితే, మన యెర్రగది శకటు రాజుకి అయిమూల గదిలో పడెయ్యండి"

"వే – శాను"

"అంతేనా!"

"మరేమిటి?"

"వారికి తెరిచి రాజయిందని చెప్పరూ?"

రాజు ఈమాట చెప్పగా గతుక్కుమనిపోయి మూర్తి పైకి చూశాడు, పెదివి కరుచుకుంటూ.

"తాతయ్యగారూ!"

"ఎందుకండీ మనుమడయ్యగారూ?"

ఇలా అని మూర్తి కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

"ఆలోచిస్తున్నారండీ"

"తొందర పెట్టకండి"

మూర్తి వుడికిపోయాడు.

అతనికి వల్లమాలిన శౌర్యం వచ్చింది. వెంటనే బలం అంతా వొక్కమాటు కలియచూసి, వొక మాటొక బంటూ, యింకొక మాటు శకటూ, మరొకమాటు గుర్రమూ ముట్టుకుని, మూడు మాట్లూ వ్రాగీస లాడిపోయి, చివరికి రాజుని వెనక్కి తప్పించుకున్నాడతను.

రాజు శంకరప్పకి యీసంగతి చెప్పాడు.

"చూడండీ, స్వస్థలంలో వుండిపోయిందే మన నల్లగది శకటు? దాంతో వారి బంటు—"

"కొట్టి రాజండీ"

"ఆట—"

"కట్టండీ తాతయ్యగారూ!"

మూర్తి కొయ్యయిపోయాడు.

శాస్త్రి యాజులూ అందుకూడా అన్వయించేట్టు "సెబాస్" అన్నారు.

రాజు మీసంమీద చెయ్యి వేసుకున్నాడు.

స్వగతాలు ముగిశాక యువకులు ముగ్గురూ శంకరప్పకేసి చూడగా, అతను, యెదటి గోడనివున్న పరశురామ పటంకేసి నిశ్చలంగా, చూస్తున్నాడు.

ఆ నిర్వికారస్థితి చూసి ముగ్ధు డయి, లేచివెళ్ళి చెవిలో యేదో చెప్పాడు శాస్త్రి.

శంకరప్ప తలవూపి వూరుకున్నాడు.

మూర్తికి రోషం కెళ్ళించింది.

దాని కది చల్లబడేటట్టు కనబడలేదు. దాంతో అతను బలం కలిపేసి "చిట్టచివర వచ్చి గారడీ చెయ్యడం కాదు ప్రయోజకత్వం! చేతనయితే మొదణ్ణుంచీ స్వయంగా యెత్తు వెయ్యమనండి"

అని మళ్ళీ తన బలం సద్దుకున్నాడు.

"ఏమి సెలవు?" అని అడిగి రాజుకూడా బలం సద్దాటప్పటికి శంకరప్ప వచ్చి కూచున్నాడు.

"ఒక్క అరగడియ ఆట వడిగానే నడిచింది; తరవాత మందగించింది.

ఆస్థితిలోకూడా మరో అరగడియ గడిచాక "యిక నాలుగో యెత్తు పడనివ్వ" ననాడు శంకరప్ప.

"నీకు మూడోయెత్తు చేతనయితేకదా?" అని ముదల కిస్తూ మూర్తి రెండోయెత్తు వేశాడు.

శంకరప్ప నిర్విణ్ణత నటించాడు. యువకులు తెల్లపోగా "మూర్తి గుర్రం దిగండి" అన్నట్టు శిరఃకంపం చేశాడు.

"ఎత్తు వెయ్యమంటారా" అని అడిగాడు శంకరప్ప.

"తర మయితేనూ"

"అయితే మాటే చెప్పండి"

"అడిగేదేమిటి?"

"అయితే, యిదిగో గుర్రం యిక్కడ-వే-శాను"

"తెరచి రాజు"

"మిమ్మల్ని నాలుగోయెత్తు వెయ్యనివ్వనన్నాను"

"నీమాట లెక్కేమిటి జమేమిటి, వేసేశాను"

శంకరప్ప శాస్త్రి కేసి తిరిగి పెదవి విరిచాడు.

"ఏమిటీ యీధోరణి" అనుకుంటూ శాస్త్రి బలం అంతా పరిశీలించి "అయ్యో, తాతగారూ, మీకు వేసిరా యిందండీ, అదిసద్దుకోకుండా రాజంటూరండీ" జఅనడిగాడు, కొంచెం గట్టిగా. మీరెలా

తరవాత, కృష్ణంరాజు, యువకులతోకూడా శంకరప్పని తనయింటికి తీసుకువెళ్ళి, యెంతో పొగడి, యెంతో ఆదరించి "తమరు నన్ను దిద్దాలి" అంటూ రెండు చేతులూ పట్టుకుని ప్రార్థించాడు.

౧౦

శాస్త్రికీ యీ జులికీ నిద్ర లేదు. ఆహారం లేదు. ఈ ప్రపంచ ధోరణే పోయింది.

వారికి శంకరప్ప వుపాస్యదేవత అయిపోయాడు. గొప్ప గొప్ప ఆటగాళ్ళ దగ్గరికి అతణ్ణి తీసుకువెళ్ళడమే వారికి వృత్తి అయిపోయింది.

భక్తియోగంలో శంకరప్పకి కాళ్ళు పట్టడందాకా వెళ్ళి పోయారు వారు.

ఇలాగ వొక్కవారం గడిచింది.

ఈవారంలోనూ పెద్దాపురంలో పేరుపడ్డ ఆటగాళ్ళు సగానికి పైగా చిత్తయిపోయారు.

శంకరప్ప వీధికి రావడం భయం. పదులు-యిరవైలు-యాభైలు చదరంగప్రియులతణ్ణిచుట్టుకుని "మేముచూస్తాం వొక్కఆట వెయ్యండీ" "మాకు మెళుకువలు చెప్పండీ" "తమరీవూళ్ళో వుండిపొండీ" "తమరొకమాటు మహారాజులుం గారితో ఆడాలండీ" "తమర్ని దివాన్జీవారికి పరిచయంచేస్తాం దయచెయ్యండీ" అని ఇలాగ ప్రార్థించడం మొదలు పెట్టారు.

"తంగిరాల శంకరప్ప" – ఇది పట్నం అంతటా – చుట్టుపట్ల కూడా రామనామం అయిపోయింది.

వూళ్ళవూళ్ళనుంచి ఆటగాళ్ళు రాసాగారు.

చూడనివారు "ఎంత పకడయిన మనిషో!" "ఎందర్ని వోడించి వచ్చాడో" "ఎన్ని తోడాలున్నాయో?" "ఎన్ని సింహతలాటం మురుగులున్నాయో?" "ఎన్ని వుంగరాలు గడించాడో?" "ఎన్ని శాలువలు కొట్టేశాడో" అనుకుంటూ చూసి, తమకళ్ళు తామే నమ్మలేకుండా వున్నారు.

ఆవేషం బాగాలేదని అనేకులు పట్టంచులచాపు లివ్వ వచ్చారు. ఉప్పాడ జరీజాముర్లు కట్టబెట్టపోయారు. బరంపురం తాపితాలు కొందరు సమర్పించపోయారు. కాశ్మీర శాలువులు కొందరు కప్పపోయారు.

కాని శంకరప్ప మొకటీ పుచ్చుకోలేదు. ఒకటీ తాకలేదు — చూడనేలేదు.

"అన్నీ పుచ్చుకుంటాను. ఒకటీ విడిచి పెట్టను. ఏదీ పోనిచ్చుకోను; కాని యిప్పుడు కాదు. ఈస్థితిలో కాదు. ఎవరూ ఏమీ అనుకోవద్దు. ఎవరూ ఆగ్రహించవద్దు. నేనుపుచ్చుకోడానికే వచ్చాను. అడిగిపుచ్చుకుంటాను" అని వారికందరికీ సద్ది చెబుతూ వచ్చాడు.

అనేకులు విందు భోజనాలకు పిలిచారు. వారికీ యిదే సమాధానం. ఇదే సద్దుబాటు.

ఎవరికీ యేమీ బోధపడలేదు. ఏమీ తోచనే లేదు.

"పెద్దమ్మ చెల్లిలి కొడుకేమోరా" "మేనల్లుడేమో నయ్యా" మొత్తానికి దగ్గిర వాడయి వుంటాడండీ" అంటూ యిలాగ యెన్నో రకాల ప్రతిపాదనలు జరిగాయి; కాని మొకటీ నిలవలేదు. శాస్త్రి యూజులూ కూడా యీ విషయం తెలుసుకోలేకపోయారు.

పెద్దమ్మ కూడా గాంభీర్యం వహించింది.

ఇంకొకవారం గడిచింది. సామంతులూ, సేనాధిపతులూ రాజబంధువులూ, రాజపురుషులూ, సంపన్నులూ సరసులూ కోరి తీసుకు వెళ్లి శంకరప్పతో మళ్ళీ మళ్ళీ అడి, ఆటకట్టించుకుని అదే తమకొక గొప్పగా ఆనందించసాగారు.

అతనితో ఆడడమే రాజయోగం అని ఆశ్రయించి, కని పెట్టుకుని, పడిగాపులుపడి తహతహ లాడిపోసాగారు.

శంకరప్పకి శాస్త్రి దివాన్జీ, యూజులు సేనాపతీ అయిపోయారు.

తాణేదారు కిదంతా వుప్పెనగా తోచింది. దివాన్జీచెవులు తూట్లుతూ ట్లయిపోయాయి; కాని అత నిదేమీ యెరగనట్టు నటించసాగాడు. ఆయితే "మహారాజే కభురు చేస్తారేమో కొంప తీసి" అన్న భయంమాత్రం అతని కోమూల పేగులు తోడేస్తూనేవుంది.

౧౧

చీకటి పడుతూపడుతూ వుండగానే వేళాకోళాలు చేస్తూ రామ సోదెమ్మ వడ్డించగా, పెద్దమ్మా, శంకరప్పా యేకబంతినిభోజనం చేసి వచ్చి అరుగుమీద కూచుని కబుర్లు చెప్పుకోసాగారు.

మరో పది విఘడియలకి శాస్త్రివచ్చి, నట్టివాకట్లో మంచం మీద కూచున్నాడు.

ముగ్గురూ మాట్లాడుకుంటూ వుండగా "పెద్దమ్మగారూ!" అంటూ వీధిలోనుంచి పిలుపు వచ్చింది.

"ఎవరు వా?" రంటూ శాస్త్రి వెళ్ళి తలుపు తియ్యగా ఝామ్మంటూ వీధిలో రెండుకాగడాలు. పాలకీ పదహారు గురు బోయీలూనూ. ఈ చెలతోటే, బల్లేలతోటీ పది పదేహేనుగురు భటులు. అందరికీ జవాబుగా గుమ్మం దగ్గిరసా వెండి మీసాల ముస్సద్దీ. అతనికి పక్కగా డలాయతు.

చకితుడై లేచి శంకరప్ప నట్టి వాకట్లోకి వెళ్ళాడు. "ఇది మహారాజులుంగారి పిలుపు" అని సన్నగా చెబుతూ, పెద్దమ్మ అతనితోకూడా రెండడుగులు వేసి ఆగిపోయింది.

"ఇక్కడ తంగిరాల శంకరప్పగా రున్నారాండి?" అనడిగాడు, ముస్సద్దీ.

"ఉన్నారు"

"వారి దర్శనంకోసం వచ్చాము"

"తమరు –" అంటూ శాస్త్రి మాట తేల్చేశాడు.

"మేము చామర్లకోట శ్రీరావు రాయడప్ప రంగా రాయణింగారి మనుష్యులం"

"దయచెయ్యండి, వారే శంకరప్పగారు"

ముస్సద్దీ కొంజా దాటి వచ్చా టప్పటికి శాస్త్రి మనస్సు వురకలువేసింది. "వారెవరూ?" అన్నట్టు శంకరప్ప పెద్దమ్మకేసి చూశాడు. "చెబుతా" అన్నట్టు పెద్దమ్మ కళ్ళు చికిలించి, మళ్ళీ వెనక్కి రెండడుగులు వేసింది.

"నమస్కారాలు" అంటూ ముస్సద్దీ నమ్రుడుకాగా "శ్రీకృష్ణార్పణం. దయచెయ్యండి" అంటూ శంకరప్ప మంచం చూపించాడు.

శాస్త్రికూడా "దయచెయ్యండి" అన్నాడు; కాని ముస్సద్దీ నుంచునే వుండి, మోహ్ము కేలితో శంకరప్పని చూపిస్తూ "వారిసన్నిధిని నుంచునే వుండవలసినవాణ్ణి నేను" అన్నాడు.

"ఎంతమాట సెల విప్పించారూ? అందరమూ కూచుందాం దయచెయ్యండి" అంటూ మంచం దగ్గిరికి వెళ్ళాడు శంకరప్ప.

శాస్త్రి వెళ్ళాడు. ముస్సద్దీ కూడా కొంతదూరం వెళ్ళాడు; కాని కూచోక చేతులు దోయిలించుకున్నాడు.

చివరికి అందరూ నుంచునే వుండిపోయారు.

మంచం మొదణ్ణుంచీ నిలువుకాళ్ళమీదే వుంది.

అప్పుడు ముస్సద్దీ చేతులు మళ్ళీ జోడించుకుని "తమరు చదరంగంలో నిధు లని కోలాహలంగా వున్న జనశ్రుతి విని, తమ చాతుర్యంచూసీ, తమతో వొక్క ఆట వేసీ, ఆనందించ కోరి, దయచెయ్యవలసిందని కోరుతూ, తమకోసం మా దొర వారు ఈ పరివారం పంపించారు. వారి అభిలాష తీర్చవలసిం దని మా సవినయ ప్రార్థన" అని విన్నవించాడు, వంగి.

ఇది విని "ఇలాంటి ఆహ్వానం యిదివర, కెవరికి వచ్చిందీ?" అనుకుంటూ శాస్త్రి పరవశు డయాడు.

ఆయన కేమి చెప్పడమో తోచక, శంకరప్ప, మొదట మిత్రుడికేసీ, తరవాత పెద్దమ్మకేసీ చూశాడు.

ఈ లోపునే ఆశ్చర్య సంభ్రమ సంతోషాదులన్నీ ముగించు కుని, కర్తవ్యం కూడా నిశ్చయించుకునివున్న పెద్దమ్మ "వద్దు" అన్నట్టు తల కొంచెం ఆడించి గుమ్మంలోకి వెళ్ళిపోగా, వ్రూచ లాగ వెళ్ళి శంకరప్ప ముస్సద్దీ రెండు చేతులూ పట్టుకున్నాడు.

"ఇలాటి ప్రభు సన్మానం నేనెన్నడూ యెరగను. అసలు, నాకిలాంటి యోగ్యత వుందనే నాకెప్పుడూ తోచలేదు. తమ రాక నన్ను బ్రహ్మానంద భరితుణ్ణి చేసింది. దొరవారి కటాక్షం నాకు కొత్త ఆశలు రేపెడుతోంది. కాని నాదొక ప్రార్థన. తమరుబాగా ఆలోచించాలి. ఏదో రెండు మూడెక రాల కొండ్ర దున్నుకుంటూ, మిత్రులతో చదరంగం ఆడు

కుంటూ కాలక్షేపం చేస్తూవున్న ప్రాకృతుణ్ణి నేను. కార్యాంతరంమీద యీవూరు వచ్చిపడ్డాను. ఇక్కడికి వచ్చి చాలా రోజులే అయింది. ఇంకా చాలా రోజులూ వుండవలసివుంది; కాని పెద్దాపురం విడిచి యిప్పట్లో నే నవతల అడుగు పెట్టలేను. పెట్టడానికి కొన్ని చిక్కులున్నాయి. తమరీ సంగతి దొర వారికి విన్నవించి, నామీద వారి అనుగ్రహం తప్పిపోకుండా వుండేటట్టు చేసే భారం తమమీద వుంది. నేను తమ ఆశ్రితకోటిలో వాణ్ణి, తమ రన్యథా భావించవద్దు."

మొదట చకితుడయిపోయి, తరవాత ముస్సుద్దీ యిలా అన్నాడు.

"పది రోజులనుంచి మాదొరవారికి తమ లీలలు వినడం తోటీ, చెప్పుకోడంతోటీ సరిపోతోంది. మూడు రోజులకిందట తమతో మొత్తువెయ్యాలని వారికి సంకల్పం కలిగింది. తమరు ఆదివరాహమూర్తిగారిని చిత్తుచేసిన వార్త వారికి ఈసాయం త్రమే తెలిసింది. తెల్లవారేదాకా వుండలేక నుంచున్న పాళంగా మమ్మల్ని తరిమారు."

"నేను పూర్తిగా దురదృష్టవంతుణ్ణి. చాపుర్లకోట దొరల సాహసౌదార్యాలు జగద్విదితాలు; కాని చదరంగం ఆట కోసమే మేమిప్పు డొకచోటికి వెడుతున్నాము. ఏర్పాట్లన్నీ యిదివరకే అయిపోయాయి. మాట తప్పడం అపరాధం అయిపోతుంది."

"పోనీ, ఫలానా రోజున దయచేస్తామంచు—"

"శ్రీహరీ" అని మాట సగంలోనే అందుకున్నాడు. శంకరప్ప, చేతులు జోడించుకుని.

"అలా మనవి చెయ్యడానికిన్నీ సుతరామూ వీలు కనపడ్డం లేదు. నేనే బయలుదేరి వస్తాను. ఏక్షణంలో వీలుపడితే ఆక్షణంలో వచ్చి వాల్తాను. అయితే ఒక్క మనవి. ఈపాలకీ - యీపరివారమూ - వీటికి నే నర్హుణ్ణికాను. పాదచారినై వచ్చి నేనుదొరవారిని సేవించుకుంటాను."

"మా వుత్సాహం అంతా భంగపడిపోయింది."

ఈమాట అన్నప్పుడు ముస్సద్దీ కొనఫూపిరితో వున్నట్టయి పోయాడు.

"తమరలా సెలవిప్పించవద్దు. నాదగ్గిర దొరవారనుకుంటూవున్న శక్తిచాతుర్యాలుండడమే నిజమయితే, యీ వ్యవధానం వారి వుత్సాహాన్ని ద్విగుణమూ త్రిగుణమూ చేసి, చివరకి ఆనందాన్ని శతసహస్రగుణాలు చేస్తుంది."

ముస్సద్దీ మరిమాట్లాడలేక, రెండుచేతులూ యెత్తి నమస్కారంచేసి, మెల్లిగా వెనక్కి తిరిగాడు.

గుమ్మందాకా వెళ్ళి శాస్త్రి సాగనంపాడు.

౧౨

సుతారంగా మొగంతిప్పుకుంటూ శంకరప్ప పెద్దమ్మకేసి చూశాడు. గభీమనివచ్చి అతనివీపు నిమురుతూ "చాలా చక్కగా చెప్పావు నాయనా! ఇలాగ మాట పొందికివుంటే

విద్య యెంతయినా రాణిస్తుంది" అని మెచ్చుకుంటూ, అతణ్ణి మంచంమీద కూచోబెట్టి పక్కని కూచుంది పెద్దమ్మ.

"ఈవులకం యేమిటి పెద్దమ్మా?"

"వుల కాని కేం వుంది నాయనా? ఇది రసికుల లక్షణం. కళ తెలుసుకోడమూ, అనుభవించడమూ, గౌరవించడమూ— ఇంతే వారి పని. కళాపరిజ్ఞానం వున్నచోట ద్వంద్వాల చింత తలయెత్తలేదు. అదలా వుండనియ్యి. నీకిదే చెప్పడం. నువ్వు వచ్చిన పని కాయో పండో తేలే దాకా పదచలనం చెయ్యి వద్దు"

"సరిహద్దుకూడా కళ్ళచూడను, సరా?"

"చూస్తూవుండు. మహారాజుకూడా యిలాగే కబురు చేస్తారు, పరివారం పంపి"

"ఇదంతా నీచలవ"

ఇలా అంటూ శంకరప్ప పెద్దమ్మ పాదాలు పట్టుకున్నాడు. "వెర్రితండ్రి! నీకు వచ్చిన లోటు లేదమ్మా! నువ్వు అగ్ర హారీకుడ వయిపోతావు నాయనా!" అని, పెద్దమ్మ శంరప్ప శిరస్సు ఆఘ్రాణించింది.

ఈసమయంలో "మాట యెవరి కిచ్చారండీ?" అని, ముదలకిస్తూ శాస్త్రివచ్చాడు.

కూచో మని మంచంమీద స్థలనిర్దేశం చేస్తూ "మీ కివ్వ లేదుటండీ?" అన్నాడు శకంరప్ప.

శాస్త్రి విభ్రాంతుడై శకీమని నిలిచిపోయాడు. "మా

నాయన మాటల్లో దొరకడు" అని పెద్దమ్మ శంకరప్పమీద మెటికలు విరచింది.

"ఇలాంటి గౌరవం యేపండితుడికి జరిగింది పెద్దమ్మా?"

"నాయని కింకా యెంతెంతలేసి గౌరవాలు జరుగుతాయో అప్పుడే అయిందా శాస్త్రులు బాబూ?"

"ఇదంతా పెద్దమ్మ చలవా, మీఅనుగ్రహమూనూ"

ఇలా అంటూ మోడ్పు కేలితో వుభయుల కేసీ తిరిగి నమ్ముకైనాడు శంకరప్ప.

"దానికేంగాని— మరి తరవాయి?" అన్నాడు శాస్త్రి. దీనికి జవాబుగా "మాంచి రసకందాయప్పట్టులో వుంది ఆట" అని నురగలు కక్కుకుంటూ వచ్చాడు యాజులు.

"వెళ్ళండి నాయనా" అని తొందర పెట్టింది పెద్దమ్మ. "ఇలా కూచో. ముందు ఆయాసం తీర్చుకో" అంటూ యాజుల్ని చెయ్యి పట్టుకు లాగి దగ్గిర కూచోపెట్టుకుని "ఏమిటి విశేషాలు? వివరంగా చెప్పు" అన్నాడు శాస్త్రి.

"వెడుతూ చెప్పుకోగూడదూ?" అని శంకరప్ప లేచి నుంచోగా, "నాకాయాసం యేమిటోయ్? నిమిషంలో వెళ్లి మన మక్కడ వాలాలి, అంత పొంకగా వుంది ఆట. మరిలే" అంటూ లేచినుంచుని శాస్త్రి చెయ్యిపట్టుకులాగాడు యాజులు.

ముగ్గురూ బయలు దేరారు.

"తొరగా రండి నాయనా, నిద్ర పాడుచేసుకోకండి" అంటూ గుమ్మందాకా వెళ్ళి, తలుపు వేసి పెద్దమ్మ మళ్ళీవచ్చి మంచం మీద నడుము వాల్చింది.

పుచ్చపువ్వులాగ వెన్నెల. గంధప్రాత లాగ పిల్లగాలి. వీటికను కూలంగానే మానసిక :పరిస్థితులు.

యువకులు యెగిరిపోతున్నారు.

రెండో వీధికి మళ్ళా టప్పటికి "శంకరప్పగారు కూడా వున్నారా యేమిట్రా?" అని వొకప్రశ్న. "ఉన్నారోయ్ కాని ఆగడానికి వీలులే" దని శాస్త్రి జవాబు.

మరి నాలు గిళ్ళుదాటారు. ఒక యువకుడు దారి కడ్డంగా నుంచుని "నుంచో. నుంచోవుకాదూ?" అని నిష్ఠురాలాడాడు. "నీ ధోరణే నీదా? ఇవతలవాళ్ళ మంచి చెడ్డలు చూడవద్దూ? అక్కడెంత తొందరపని వుందో యెరుగుదువా" అంటూనే తప్పించుకుని ముందుకి సాగి పోయాడు శాస్త్రి.

ఇలాగే మరికొందరున్నూ పలకరించారు. "ఒక్కయెత్తు" అని అనేకు లువ్విళ్ళూరారు. "వీలులే" దనడానికి శాస్త్రి విసిగిపోయాడు.

మళ్ళుపు తిరిగేటప్పటికి వేశ్యావాటిక.

సర్వవిధాలా అది విలక్షణప్రపంచం.

మామూలుగా కాక, అక్కడివెన్నెల సురభిళంగా వుంది. పిల్లగాలి మధురంగా వుంది.

దీనికిసాయం, వొకమేడమీద గాత్రపాట, ఒకమేడమీద వీణాధ్వని, ఒకమేడమీద మృదంగధ్వని వుజ్జీవింపచేస్తూ గజ్జెల

చప్పుడు, ఒకమేడమీద కలకల నవ్వులు, ఒకమేడమీద చలోక్తులు.

కొన్ని ద్వారాలలో బంగరు బొమ్మలు, కొన్న అరుగుల మీద జంగమవల్లులు, కొన్ని మేడలముందు సీతాకోకచిలకలు.

అక్కడక్కడ నీడల్లో కొత్త తుమ్మెదలు.

అలాంటి చోట యీమిత్రమండలి.

ఒక మేడమీదనుంచి "అల్లుడుగారూ, దండాలు" అని వినిపించింది, శ్రీకృష్ణార్పణం" అన్నాడు శాస్త్రి.

ఒకద్వారం నుంచి "మామయ్యగారికోసం కళ్లు కాయలు కాసిపోయాయి" అని వినిపించింది. "దోరగా అయినా పండ నియ్యి" అని యీ మాజులు దీవన.

ఒక అరుగుమీదనుంచి "బావయ్యగారు, బావయ్యగారు, రెండెత్తులు– దయచెయ్యరూ?" అని పిలుపు "ఒకచోటికి శంకరప్పగారిని తీసుకు వెడుతున్నాము. ఇప్పుడు కాదు" అని యీ మాజులు నిరాకరణం.

ఒకమేడ ముందునుంచి వొక మధ్యానాయిక అడ్డంవచ్చి "అన్నయ్యగారికి దండాలు" అంది.

"శుభం. వెళ్లనివ్వాలి"

"శంకరప్పగారి పాదాలు కొలుచుకుంటాను"

"ఈమెపేరు అలివేణి. రాజసభలో ప్రముఖురాలైన నర్తకి. విశేషించి చదరంగంలో నిధి. ఒకమాటు "ఆటకట్టు" అన్నంత చాతుర్యం చూపించగా మెచ్చి, మహారాజులుంగా

రీమొకి రత్నాంగుళీయకమూ, బంగారుజడా, దుశ్శాలువులూ, దంతపుబలమూ బహూకరించారు. ఒక్కమాటుపాదాలివ్వండి"

శాస్త్రి యిలా చెప్పగా "నాపాదాలు ధూళిధూసరితాలు కదా" అని శంకరప్ప సంకోచించాడు.

"మహాత్ముల పాదధూళి నాశిరమున దాల్తు" నంటూ అలివేణి శంకరప్ప పాదాలు పట్టి కళ్ళకద్దుకుంది.

"నెల వయితే—" అని శాస్త్రి కేసి చూస్తూ శంకరప్ప నసిగాడు. "తప్పకుండాను" అని యాజు లనగా "శంకరప్ప గారు మాయింటికి సావకాశంగా వస్తారమ్మా చెల్లీ!" అని శాస్త్రి వాగ్దానం చేశాడు.

"మహాప్రసాదం" అని అలివేణి తప్పుకుంది.

వారు నాలుగిళ్లు దాటి వొక భవంతి దగ్గిర ఆగారు.

"రంగనాయిక" అని చక్కని చుక్క. చికిలీచేసిన పున్నాథబాణం. వయస్సు రమారమి యిరవై. ఆటపాటల్లో మేటి. విటుడు పందొమ్మిదేళ్ళ క్షత్రియయువకుడు. మహారాజు చదరంగం ఆడాటప్పుడు పరికరాలు సద్ది, సన్నిధిని వుండవలసిన నలుగురు వేశ్యలలోనూ వొకతె. అప్పుడప్పుడు మహారాజుకి చదరంగవినోదం చేకూర్చే వుజ్జే"

శంకరప్ప చెవిలో ఇలాచెప్పి శాస్త్రి గుమ్మం యెక్కాడు.

ఆఠ

గుమ్మం దాటితే, లోపల చక్కని భవంతి. ముందు పెద్ద జూకా మల్లిపందిరి. బయలంతా పూలతోట. పందిరికి

దక్షిణంగా పావురాల గూడు. హాల్లోనూ అరుగుల్మీదా పట్టపగలన్నంత దీపకాంతి.

వాతావరణం అంతా అగరువత్తుల పరిమళంతో గుమ్మాయి పోయి వుంది.

పందిట్లోనే వొక కవాచీ బల్లవుండగా, దానిమీద కూచున్నారు వారు.

ఎవరైనా కనబడతారేమో అని యీజు లటూ యిటూ చూశాడు. "ఏమిటి దారి?" అని శాస్త్రి ఆలోచనలో పడ్డాడు. శంకరప్ప కళ్ళప్పగించేశాడు.

ఈకఁడిలా వున్న సమయంలో "ఇవాళ మీఆటకట్టి తీరతానండీ" అని దక్షిణపు తెరిపిలో నుంచి వొక చిలకపలుకు వినవచ్చింది. "అమ్మయ్యా" అని యెగిరిపడి తర్జనితో నిర్దేశిస్తూ, "రంగనాయిక" అన్నాడు మెల్లిగా శాస్త్రి.

"ఆయేనుకిఁ కాపులేదే అక్కా?" అని ఒక నెమలికేక. శాస్త్రి "మరదలుపిల్ల" అన్నాడు.

స్ఫుటంగానూ, స్పష్టంగానూ వినపడలేదు; గాని జవాబుగా సన్నని పురుషకంఠం.

"అలా వచ్చారా? ఆయెత్తుమీద వచ్చారా? అందుకా మీరాకా? ఊ-హూ! ఇందాకటికంటే చెడింది చెల్లోయ్! అయినా - గుర్రం యికఁడ వేశానండీ" అని మళ్ళీ చిలకపలుకు.

ఉలికిఁపడి, యీజులు శాస్త్రిని గోకాడు. "ఏమిటిదారి?" అంటూ శాస్త్రి మళ్ళీ తటపటాయించసాగాడు.

శంకరప్ప యివేవీ వినలేదు. మిత్రులనూ చూడలేదు.

అతనికి దాదాత్మ్యం కలిగింది. ఆవేశమున్నా వచ్చేసింది. గభీమని లేచి నుంచున్నాడతను. లేస్తూనే దక్షిణపు తెరిపికేసి పందిరి చివరికి వెళ్ళాడు.

శాస్త్రి యాజులూ "యెందుకో?" అనుకుంటూనే వుండగా "నీకంత కష్టంయెందుకు చిరంజీవి? ఏగదిలో యేజంతువుందో చెబితే, నేనిక్కణ్ణుంచే సలహా చెప్పి, నాలుగెత్తుల్లో నిన్ను గెలిపించనూ?" అనేశాడు.

అది విని యేంచిక్కు వచ్చిపోతుందో అని నోళ్ళుమూసుకుని కంగారుపడసాగారు మిత్రులు. వారిగుండెలు పీచుపీచుమని పోతున్నాయి; కాని,

"మీరు తంగిరాల శంకరప్పగారా యేమిటండీ?"

"ఔను సౌభాగ్యవతీ!"

"దండా లండి"

గలగలమని చల్లగా హస్తాభరణాల చప్పుడూ యీమాటా కలిసి వచ్చాయి.

"శ్రీకృష్ణార్పణం" అన్నాడు శంకరప్ప.

"ఏమండీ, లోపలికి రానిద్దామా?"

ఈమాట, యివతలకి, చెవిలో చెప్పినట్లు వచ్చింది. చెయ్యి వూపడమూ, ఆమె మెల్లిగా లోపలికి వెళ్ళిపోవడమూ జరిగిపోయాయి.

"తమరాజుని వొక్కగది ముందికి — మన గుర్రం దగ్గిరికి వేశారండీ వారు"

"శివశివా! మన శకటింటోనే!"

"ఆట కట్టండీ"

అచ్చంగా అది మయూరకేంకారం.

మరి మాటలేదు. బలం కలిపేసిన చప్పుడుమాత్రం వచ్చింది. ఒక్క పావుగడియ వేచియుండి, తరవాత వెనక్కి వచ్చి, బల్ల మీదకూచుని యాదాలాభంగా అరుగుమీది కిటికి కేసి చూశాడు శంకరప్ప.

కళ్లు చెదిరిపోయేట్టు కిటికీలో మొదట రెండు చంద్ర బింబాలు మెరిశాయి. వాటి వెనుక నూనూగు మీసాలున్నా తళుక్కుమన్నాయి.

చెరోవైపునా మొగంమీద మొగా లుంచి, శాస్త్రీ యాజులూ "కొంపలు ములిగిపోతా యనుకున్నా" మనగా, శంకరప్ప ముక్కు మీద వేలు పెట్టుకున్నాడు.

వీరి స్థితిలో వుండగా యెక్కడోలాగ మంజీరనినాదం సన్న సన్నంగా వినవచ్చింది. "ఏమిటి చెప్మా?" అనుకుంటూ వుండగా, 'దణ్ణాలండి" అని వెనకాల చిలక పలుకు. ముగ్గురూ అదరిపడి వెనక్కి చూడగా, అంజలి బంధంతో వొకబంగారు బొమ్మ.

"శ్రీకృష్ణార్పణం" అనిశంకరప్పా "సౌభాగ్యవతీభవ" అని శాస్త్రీ యాజులూ దీవిస్తూ లేచి నుంచున్నారు.

దరహాసలిప్తాలే అయినా శంకరప్ప చూపులతో విభ్రాంతు రాలై, అంజలిబంధంతో ఆమె అలాగే నిలిచిపోయింది.

అడ్డచారల తొబ్బాదుమీాద పుప్పాడ సన్నజరీకండువా వలెవాటు. ముద్దముద్దుగా వాటిని పొదివి పట్టుకుని గంటల మొలనూలు. మెడలో పైటమీాద యెగుడు దిగుడుగా పచ్చల పతకం. ముక్కున నత్తూ బులాకీని. చెవులకు జూకాలూ, కర్ణ పుష్పాలూ, బావిలీలూనూ. చేతులకు మురుగులు, మురిడీ గొలుసులు, పోచీలు, కంకణాలు, భుజబందులు. శిరస్సున సూర్యుడు, చంద్రుడు, పాపిడి పిందిరీలు, తమలపాకు, మొగిలిరేకు, తెగ బారెడు బంగారుజడ దానికి గుత్తులు గుత్తులుగా గంటలు.

ఆమె శరీరకాంతిలో కలిసి పోవడం వల్ల కొన్ని ఆభరణాల రత్నసరుకే గాని, బంగారం కనిపించడం లేదు. శిరోభూషణాలు మాత్రమే సర్వాంగీణంగా మెరుస్తున్నాయి.

సంతతపరిచయం వుండిన్నీ శాస్త్రి యాజులూ చకితులయినారు. శంకరప్ప పరవశుడే అయిపోయాడు.

"దయ చెయ్యండి" అంది రంగనాయిక.

"ఇప్పటి దాకా కూచునే వున్నాం. దానికేంగాని, రసభంగం చేశాను, సిగ్గుగా వుంది" అన్నాడు శంకరప్ప.

"ఎంతమాట సెలవిప్పించారూ? మాయిల్లూ, మావంశమూ నాజన్మ పవిత్రం అయినాయి. మే మందరమూ ధన్యులం అయినాము"

అంజలిబంధం విప్పకుండానే రంగనాయిక యిలా అంది.

శాస్త్రి శంకరప్ప కేసి చూశాడు. ఆ చూపులో "అందరం అన్నమాటలో ప్రాతినిధ్యం స్ఫురిస్తోంది సుమండీ" అన్న

భావం వుండడం గుర్తించి, శంకరప్ప "మీ వుదారబుద్ధి అలా అనిపిస్తోంది. నాలో కించిత్తూ వైలక్షణ్యంలేదు" అన్నాడు.

"తమలో లేనిది వైలక్షణ్యంకాదు, దానికి పరిమితి"

శాస్త్రి యాజులూ "రంగా, నువ్వు సరిగా చెప్పా" వన్నారు.

"నే నసహాయు ణ్ణాయిపోయూను" అని శంకరప్ప మంద హాసం చేశాడు.

"అసహాయశూరులు తమరు. పదిరోజులుగా తమ పేరు మీదుగా దేవదుందుభులు మోగిపోతున్నాయి. ఊబలాటం వురకలువేస్తోంది. అయితే, నాజన్మలో తీరనికోరిక యిది; కాని అప్రయత్నంగా సిద్ధించింది"

"అంత నిరాశయేలా? కాకిచేత కభురుచేస్తే రాకపోదునా నేను? ఈపట్నంలో హేమాహేమీలున్నారని తెలిసి, మెళుకువలు గ్రహించడానికి కదా నేనువచ్చాను?"

"శ్రీహరీ! శ్రీహరీ! వూరుకుంటా రేం శాస్త్రుల్లు మామయ్యగారూ!"

"ఊరుకోక యేమిటీ చెయ్యడం? ఆటలో నెగ్గాము కనకనా, మాటల్లో నెగ్గడానికి?

"నాకు వాగ్బంధంచేశారు మీరు" అన్నాడు శంకరప్ప.

"మీకు వాగ్బంధనం చెయ్యడానికి సరస్వతికూడ చాలదంటే యిక అస్మదాదులమాట చెప్పేదేమిటి? అయితే మీరీ వూరునుంచి కదలకుండా అష్టదిగ్బంధనం మాత్రం చేస్తాం మేను" అన్నాడు యాజులు.

దానిమీద "అవునవును. అది తప్పకుండా చెయ్యాలి" అని రంగనాయికా, "ఇంకా చెప్పాలా?" అని శాస్త్రీ దృఢంగా అన్నారు.

ఈసమయంలో వెండిపళ్ళెంపట్టుకుని మరదలుపిల్లా ఆమె వెనుక జరతా వచ్చారు.

రంగనాయిక వెంటనే వొక తాంబూలం అందుకుని వక్రము రాలై శంకరప్పకి సమర్పించింది.

ఈఅవకాశములో పళ్ళెం తల్లిచేతికందించి, మరదలుపిల్లా, శాస్త్రీకీ యాజులికీ తాంబూలాలూ లిచ్చింది.

ఒక్కమాటు అయిదుగురి కళ్ళూ మిలమిల్లాడాయి.

వెంటనే పురుషులు ముగ్గురూ బయలుదేరారు.

గుమ్మందాకా సాగనంపి, మళ్ళీ దణ్ణాలు నివేదించి, సెలవు పొంది అక్కా చెల్లెలూ వెనక్కిమళ్ళారు. తలుపు వేసేసి తల్లికూడా కూతుళ్ళవెనకనే వెళ్ళిపోయింది.

౧౫

"పట్నంలో కెవరో అసాధ్యపు ఆటకాడు వచ్చారుట, మీ కేమయినా జాడ తెలిసిందండీ?"

"లేదు మహాప్రభూ!"

ఉదయం యేడెనిమిది గడియల పొద్దెక్కాక, జరుగుతున్న రాజకార్యాలన్నీ ముగించుకుని, పెద్దాపురంకోటలో, మహా రాజాధిరాజ, పేషణిహానుమంత, నెలవోలుగండాంక, శ్రీవత్స

వాయి చతుర్భుజ తిమ్మజగపతిమహారాజు లక్ష్మమేడ వసారాలో పచారుచేస్తున్నాడు.

లేజవరాలైన యొకపరిచారిక వెనకవెనకనే కూడాకూడా తిరుగుతూ ఆమహారాజు చెయ్యి చాపినప్పుడల్లా హుక్కా గొట్టం అందిస్తోంది. మరొక లేజవరాలు, చేతులు, కట్టుకునీ, మొగంవంచుకునీ మెట్లదగ్గిర నుంచునివుంది.

జరూరుకాగితాలు చేతపట్టుకుని, యొక స్తంభం దగ్గిరగా నుంచుని దివాన్జీ మాట్లాడుతున్నాడు.

"ఊరంతా కోడయికూస్తోందిట మీకు తెలవకపోవడం యేమిటండీ?" అని ఆశ్చర్యం కనపరుస్తూ మళ్ళీ అడిగాడు మహారాజు.

"నేను సత్యమే మనవిచేసుకున్నాను మహాప్రభూ! చందరంగం అంటే నాకు తూర్పాపడమరా యేమీ తెలువదు కనక, దానికి, సంబంధించిన కభుర్లు నాతో యెవరూ చెప్పరేమోనండి"

"అంతా విడ్డూరంగా మాట్లాడతారండీ మీరు"

ఇలా అంటూ మహారాజు అసంతృప్తి కనపరిచాడు.

"మసిపూసి మారేడుకాయ చేసెయ్యడం యెలాగా!" అని దివాన్జీ ఆలోచనలో పడ్డాడు.

సరిగా యీసమయంలో, దూర్వాసుల ఆదివరాహా మూర్తివచ్చి కభురుచేసి, సెలవుపొంది వైకివచ్చాడు.

"పట్నంలో కెవరో గొప్ప ఆటకాడు వచ్చారుట మీరు విన్నారుటండీ?"

వచ్చిరావడంతోటే నిలవేసినట్టు మహారాజిలా అడ్డగ్గా మూర్తి వొక్కక్షణం గుక్కతిప్పుకోలేక వుక్కిరిబిక్కిరి అయి పోయి అంతలో మళ్ళీ సద్దుకున్నాడు.

"వినడంకాదు, చూశాను మహాప్రభూ! చూడ్డమూ, కాదు, అతగాడితో ఎత్తులుకూడా వేశాను మహాప్రభూ"

"మరి సెలవిప్పించారు కాకేం?"

"విధిలేక యిప్పుడు మనవిచేసుకుంటున్నాను జగత్ప్రభూ! ఆమనిషి యేలినవారి సన్నిధిలో ప్రస్తావనచెయ్యవలసినవాడు కాడండి"

"అదేమిటి?" అంటూ మహారాజు నిర్విణ్ణుడయాడు.

మొగంపక్కకి తిప్పుకుని "నాలుగు బాదులు బాదండి" అన్నట్టు దివాన్జీ కన్ను గీటాడు. అది గుర్తించి మూర్తి పూర్తిగా పురెక్కాడు.

"అతగాడు కట్టుపొగరుమోతు. నొసలు వెక్కిరించడమే కాదు, నోరే బ్రాహ్మణనోరు కాదండి"

"అంటే?"

"నిజాని కొకమాత్రపు ఆటకాడే. మెళుకువలు తెలిసిన వాడే. కాని, మాటపొందిక లేదు. వినయవిధేయత లెరగడు. పెద్దాపిన్నా తారతమ్యం లేనేలేదు. ఒకమంచి యెత్తు తోచిం దంటే – లేకపోతే యెదటిబలం లొంగుబాటులో వుందంటే చప్పట్లు – కేకలు – యీలలు – ఇకిలింపులు – భరించడం కష్టం మహారాజాధిరాజా!"

"ఒకగోచిపాత కట్టుకుని, మరోగోచిపాత కప్పుకుని — అతగాడా యేమిటండీ?" అని అడిగాడు దివాన్జీ.

"చిత్తం చిత్తం, అతనేనండి. తమరుకూడా"

"అతగాడే అయితే, నేనూ చూశాను మహాప్రభూ! ఒక నాడు మాయింటికివచ్చి నానాఅల్లరీ చేశాడండి"

"శ్రీహరీ! తమ లోగిటిదగ్గిరే?" అంటూ నిర్విణ్ణత నటించాడు మూర్తి.

"జవాన్లు అవతలికి పంపెయ్యబోగా, వొకడి అంగీచింపేసి, వొకడి డవాలీ లాక్కుని — తాణేదాగుకూడా చాలా అవస్థ పడ్డాడండి అతనితోటి"

మహారాజు చాలా పరితపిస్తూ "అదేమిటి చెప్మా!" అన్నాడు.

"పొగరుమోత్తనమే కాకుండా, కొంచెం మతిభ్రమకూడా వున్నట్టు కనపడింది మహాప్రభూ"

"దివాన్జీగారు సరిగా కనిపెట్టారు. అదికూడా వుందనే నాకిప్పు డనుమానం కలుగుతోంది జగత్ప్రభూ!"

మూర్తి యిలాఅనడం దివాన్జీకి బాగా వ్రాతంయిచ్చింది. దాంతో అతను "సెలవయితే అరగడియలో అతగాణ్ణి యేలినదారి పాదాల దగ్గిర నిలబెట్టగలను; కాని —" అంటూ నసికాడతను.

"ఆటలో సారస్యమా? మాటలో పారుష్యమా? నడతలో వైరస్యమా!"

ఇలాఅని మహారాజు ఆలోచనలోపడ్డాడు. ఉత్సాహమంతా విరిగిపోయింది. హుక్కాగొట్టం అందుకున్నాడు కాని, నోటపెట్టుకోలేదు, మళ్ళీ పరిచారిక కిచ్చేశాడు.

అదిచూసి మూర్తీ, దివాన్జీ పొంగిపోయారు.

"సెలవయితే—" అంటూ మళ్ళీ నసికాడు దివాన్జీ. ఒక్కక్షణం ఆలోచించి "అక్కర్లేదు; మీరువెళ్ళండి" అన్నాడు మహారాజు.

బరువుగా అడుగులు వేసుకుంటూ, బుర్రవంచుకుని దివాన్జీ వెళ్ళిపోయాడు.

మహారాజు యింగితం కనిపెట్టి "సూరపరాజుగారుకూడా దయచేసి వున్నారు. వారితో ముచ్చటలాడుతూ కిందవుంటాను మహాప్రభూ!" అని విన్నవించి మూర్తికూడా వెళ్ళిపోయాడు.

౧౬

మహారాజొక్కడియ బొమ్మలాగ నిలిచిపోయాడు. తరవాత, హుక్కాగొట్టంకోసం, పరిచారిక ఒకవైపునవుండగా మరొకవైపుకి చెయ్యి చాపాడు.

ఆదుర్దాపడుతూ పరిచారిక తిరిగివచ్చి గొట్టం అందించింది. రెండుగుక్కలు పీల్చ్చాటప్పటికి రాజుకి కొంచెం హుషారు కలిగింది. ఏదో చెబుదామని మెట్లదగ్గిర వున్న పరిచారిక కేసి చూశాడు. ఈలోపున పక్కగదిలోనుంచి రంగనాయిక పచ్చి "అంతా సిద్ధంగా వుంది మహాప్రభూ!" అని విన్నవించిం

ఆమెని చూశాటప్పటికి మళ్ళీ జిజ్ఞాస రేకెత్తగా

"రంగీ!" అని పిలిచాడు మహారాజు.

"చిత్తం మహాప్రభూ!" అంటూ పక్కకి వచ్చి నుంచుంది. రంగనాయిక.

"పట్నంలో కెవరో గొప్పఆటకాడు వచ్చారుటా?"

"అవును మహాప్రభూ!"

"అవునంటే? నువ్వు చూశావా?"

"చిత్తం, చూశానండి"

"వారి బసకి వెళ్ళావా?"

"నిన్న రాత్రి వారు మాయింటికే దయచేశారండి"

"రాత్రా?" అని కొంచెం శ్లేషగా అడిగాడు మహారాజు. రంగనాయిక అందుకు మొదట సిగ్గుపడి, తరవాత ధైర్యం తెచ్చుకుని "అవును మహాప్రభూ! రాత్రి అయితే వారుంటారని వూహించి-"

"అవును. అదేఅయివుంటుంది. సరే దయచేశారు"

"ఎక్కడెక్కడ యే యేజంతువు ఉన్నదో ఒక్కమాటు విన్నవించగా-"

"విన్నవించడమా?"

"అవునండి. గోడ అవతల నుంచుని నాలుగెత్తుల్లో"

"గోడ అవతల నుంచునా? లోపలికి రాలేదూ?"

"లేదు మహాప్రభూ అసలు, వారు మాయింటికి వచ్చినట్టే మాకు తెలవదండి. మామూలుగా దక్షిణపు తెరిపిలో

కూచుని యెత్తు వేసుకుంటున్నాము. వారు నట్టివాకిట్లోనే వుండిపోయారండి"

"నాలుగెత్తుల్లోనా?"

"చిత్తం – నాలుగో యెత్తుతో ఆటే కట్టిపోయిందండి"

"ఎవరిదీ?"

రంగనాయిక మొగం వంచుకొని "వారిది మహాప్రభూ!" అంది.

"అయితే, వారు నీపక్షం వహించా రన్నమాట"

"చిత్తం, వారు వచ్చేటప్పటికి యెత్తునాది. వారు చాలా అసాధ్యపు రాకడ వచ్చారండి. ఉత్సాహాతిశేకంవల్ల 'ఇవాళ మీఆట కట్టితీరతా –"

"సిగ్గెందుకూ? సమయం అలాంటిది. కనక చెప్పు"

"నామాట వాకిట్లోకి వినపడివుంటుంది. దానిమీద వారు 'నీకంత కష్టమెందుకుచిరంజీవీ! ఏగదిలో యేజంతువుందో –"

"ఓహో! అలా కలిసిందా కత్తా?"

"చిత్తం. వారియెదటికి బల్ల పంపబోయాను; కాని అక్కర్లేదని – వద్దే అని –"

"నీయింటి కెందుకు దయచేశారు?"

"తరవాత తెలిసినసంగతి మనవి చేసుకుంటాను. వారు గొప్ప ఆట ఆడతారనీ, నేనుకూడా –"

"అవునవును, తరవాతా?"

"నిన్న రాత్రి మాయింటికి బయలుదేరుతూ వుండగా,

చామర్లకోట దొరలు, వారికోసం పాలకీ, జోడు మషాల్తీలూ, పరివారమూ పంపి ప్రార్థించారుట మహాప్రభూ!"

"వారికీర్తి పొరుగూళ్ళకిన్నే వెడుతోందన్న మాట, అయితే మన కోట కెందుకు రాలేదూ?"

"ఇది అంత సులభ మైనదా రాజాధిరాజా?"

మహారాజుకి, రంగనాయిక మాటలో ఏదో ధ్వనివున్నట్టు తోచింది. దానిమీద మూర్తి దివాన్జీగార్ల మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి.

"వారి దగ్గిర పొగరుమోత్తనం యేమయినా వుందా?"

"శ్రీహరీ! గంగిగోవు మహాప్రభూ!"

"మతిభ్రమ వున్నట్టు తోచిందా?"

"అపర బృహస్పతులని చెప్పవచ్చు మహాప్రభూ!"

"కట్టుకున్న బట్టలు అసహ్యంగా వున్నాయా!"

"నీరుకావి అంగాస్త్రీ లొకటి కట్టుకుని, వొకటి కప్పుకుని — వారి వేషం కటికి దారిద్ర్యానికి సూచకంగావుందే; కాని అసహ్యంగా లేదు రాజేంద్రా?"

"ఎందుకూ?" అనుకుంటూనే "వికారరూపులా?" అన్నాడు మహారాజు.

రంగనాయిక మొదట కొంచెం సిగ్గుపడింది. అంత కంటే మొక్కువగా సంకోచపడింది; కాని తరవాత నిదానంగా చూస్తూ "చాలా చక్కనివారు మహాప్రభూ! వారి మొగమ్మీద బ్రహ్మవర్చస్సు తాండవం చేస్తోంది. తగిన వేషం

వుంటే మన్మథుణ్ణిమించి వుంటారు వారు నిశ్చయంగా" అని చెప్పేసింది.

ఇదంతా మహారాజుకి కట్టుకథగా కనపడింది. దీనిమీద సాలోచనగా పక్కకి చూశాడు; రంగనాయిక వర్ణన వొక బ్రాహ్మణ యువకుడుగా రూపొంది యెదట నుంచున్నట్టు కన పడింది. "ఒక్కయెత్తుకి సెలవిప్పించండి" అని దోసిలివొగ్గి కోరుతూ వున్నట్టుకూడా అనిపించింది.

దాంతో వుత్సాహం రేకెత్తింది. మనస్సు తేరుకుంది. అంతా అర్థంఅయింది. కర్తవ్యం తేలిపోయింది. వెంటనే "సరేపద" అంటూ గదిలోకి బయలుదేరాడు మహారాజు.

హుక్కా ధారిణి అనుసరించింది.

సన్నచేసి రంగనాయిక గదిలోకి వెళ్ళిపోగా, మెట్లదగ్గిర వున్న పరిచారిక కిందికి బయలు దేరింది.

౧౭

నాటి సాయంత్రం శ్రీదాట్ల అప్పలనరసింహరాజు లోగిట్లో ఆట యేర్పాటయింది. ఎత్తువెయ్యడానికి, భీమవరపుకోట నుంచి, శ్రీవత్సవాయి విజయరామరాజు అంచెగుర్రాల మీద వచ్చి వున్నాడు.

అప్పల నరసింహరా జెప్పాడూ చదరంగంకేసి చూడడు. దశావతారీ అంటే మాత్రం అతనికి నిద్రాహారా లక్కర్లేదు. అందులో అతను సిద్ధహస్తుడు. మహారాజుతో ఆదినారాయణం ఆడగల ముగ్గురిలోనూ అతను మొనగాడు.

సొంతానికి, అతనెప్పుడూ చదరంగం ఆడకపోయినా, చక్కని దంతపుబలం మాత్రం వొకటి సంపాదించి వుంచాడు. కోటకి వెళ్ళనిరోజున అతను ఒక వైపున దశావతారీలో కూచుని వుంటే, మరొకవైపున బంధువులో ఆశ్రితులో, మిత్రులో చదరంగం సాగిస్తూ వుంటారు.

మహారాజు దగ్గిరలాగే యేదోవొక ఆటలో సమర్థులైన వారికేగాని సామాన్యులకు అతనిదగ్గిర ప్రవేశం కలగదు.

విజయరామరాజు మహారాజుకి సన్నిహితుడు. అప్పలనర సింహారాజుకి సయానా మేనల్లుడు. పైగా అన్నగారి అల్లుడు.

భోజనానంతరం అల్లుడు మామ లిద్దరూ నిద్రపోయి లేచా టప్పటికి, పెద్దపెద్ద ఆటగాళ్ళు చాలామంది వచ్చి కనిపెట్టు కుని వున్నారు. విశాలమైన సావడి అంతా కిటకిట లాడి పోతోంది. రాజుకి సలహాలు చెప్పడానికి మొనగాళ్ళందరూ ముందువరసలో కూచుని వున్నారు.

పన్నెండేళ్ళ వయస్సుగల అప్పలనరసింహారాజు కొడుకు, వచ్చినవారి నందర్నీ చందనతాంబూలాలతో సత్కరించి, నౌకరు తెచ్చియివ్వగా దంతపుబలం చక్కగా సర్ది, యింకా వచ్చేవారికి స్వాగతం నివేదించడానికి ద్వారంలోనుంచున్నాడు.

నలుగురు మంగళ్ళు గోడల దగ్గిరగా చెదిరి నుంచుని విసన కర్రలు వేస్తున్నారు.

సావడి అంతా పునుగువత్తుల ధూమంతో గుబాళిస్తోంది. చూసి వుండినవారు శంకరప్ప నేర్పు వుగ్గిడిస్తూ వుండగా చూడనివారు ఆప్యాయంగా ఆలకిస్తున్నారు.

ఇలాంటి సమయంలో అప్పలనరసింహారాజు వచ్చి అందరికీ నమస్కారాలు చేశాడు. సభ్యులందరూ వుబ్బెత్తుగాలేచి ఆనమస్కారా లందుకుని ఆశీర్వచనాలు కొందరూ, ప్రతి నమస్కారాలు కొందరూ చేశారు.

ఇది అయ్యేటప్పటికి ముందొక రాచకుమారుడూ, తరవాత, విజయరామరాజూ వచ్చారు. ఎరిగిన వారందరూ కుశలప్రశ్నాదికం చెయ్యగా, మొరగనివారు పరిచయభాగ్యం పొందారు.

చివరికి మొవరికి నిర్దిష్టమైనచోట వారు కూచున్నారు.

అల్లుడి యింగితం కనిపెట్టి, అప్పల నరసింహారాజు, ద్వారంలోవున్న కొడుకేసి చూశాడు. ఆరాచబిడ్డ వెంటనే వసారాగదిలోకివెళ్ళి శంకరప్పనీ, శాస్త్రియూజులు గార్లనూ తీసుకువచ్చాడు.

నమస్కార నివేదనలతోటీ, స్వాగతవచనాలతోటీ సావడి అంతా ముఖరిత మయిపోయింది. శంకరప్పని, రెండుచేతులూ పట్టుకుని కొందరూ, కౌగలించుకుని కొందరూ, ప్రీతివిస్రంభాలు వెల్లడించారు.

సావడి అంతా నిండుగానే వుంది; కాని బల్లకీ దక్షిణ ద్వారానికీ మధ్య యేడెనమండుగురు కూచోతగినంత స్థలం కాళీగా వుంది. అప్పలనరసింహారాజు శంకరప్పకి ఆస్థలం చూపిస్తూ "అందరూ దయచెయ్యండి" అన్నాడు.

అందరూ కూచున్నారు.

"నాకింతచో పెందుకరూ?" అని సంకోస్తూనే శంకరప్ప కూడా కూచున్నాడు.

మిత్రులతని వెనక కూచోబోయారు; కాని అప్పల నరసింహరాజు "తమ రిద్దరూ యిలా దయచెయ్యండి" అని పిలిచి బల్లకి పశ్చిమంగా తనదగ్గిర కూచోపెట్టుకున్నాడు.

శంకరప్పకి అనుమానం హెచ్చింది.

"వారిని ఏకాకిని చెయ్యాలనా? మా సలహా అందకుండా చేద్దామనా? అయితే, యిదివరకి మహావుండిందా? ఇప్పుడు లేకపోతుందని బెంగా" అని శాస్త్రి యాజులూ కిందా మీదా పడ్డారు.

మొనగాళ్ళు "ఇక ప్రారంభించగూడదూ?" అన్నట్టు చూడగా, అప్పల నరసింహరాజు "అందరికీ చందనచర్చ అయిందా? బాబూ!" అని అడిగాడు.

దానికి, కొడుకు "అందరికీ అయింది. కాని శంకరప్పగారికీ, శాస్త్రిగారికీ, యాజులుగారికీ మాత్రం తరవాయి. వారినీ యిప్పుడే సేవించుకుంటాను." అని చెబుతూ శాస్త్రి యాజులు గార్లు యెదటికి వెళ్ళి నుంచున్నాడు. గంధపుగిన్నె పట్టుకుని ఒక నౌక రత్నాన్ని వెంబడించాడు.

ఇది యిలా జరుగుతూ వుండగా, దక్షిణ ద్వారంలోనుంచి ముందొక ప్రౌఢ వచ్చింది. తరవాత ఒక మధ్యవచ్చింది. ఆమె వెనక ఒక ముగ్ధకూడా వచ్చింది. వస్తూనే వొకొక్కరే అందరికీ నమస్కరించి నుంచున్నారు.

ఒక నౌకరు ప్రౌఢచేతికి బంగారపు గంధపుగిన్నె అందిం చాడు. ఇంకొక నౌకరు మధ్యచేతికి వెండి తాంబూలపు పళ్ళెం అందించాడు. మరో నౌకరు ముగ్ధచేతికి నెమలిరెక్కల వట్టి వేళ్ళ విసనకర్ర అందించాడు.

శంకరప్ప అతి గంభీరంగా శిరఃకంపం చెయ్యగా శాస్త్రీ, యాజులూ మొగ మొగాలూ, చూసుకున్నారు.

తరవాత అప్పల నరసింహరాజు మందహాసం చేశాడు. విజయరామరాజు కన్ను గీటాడు.

వెంటనే శంకరప్పకి కుడివైపున కూచుని, ప్రౌఢ, గంధపు గిన్నెలో చెయ్యిపెట్టింది. ఎడమవైపున కూచుని ముగ్ధ తమలపు చిలకలు చుట్టసాగింది. వెనకవైపున ముందు ముంగాళ్ళమీద కూచుని శంకరప్ప కప్పుకున్న అంగాస్త్రం మెల్లిగా తీసి, తరవాత సరిగా కూచుని విసనకర్ర అందుకుంది ముగ్ధ.

శంకరప్ప ప్రౌఢకేసీ, మధ్యకేసీ అతిగంభీరంగా చూశాడు. అతని మొగమ్మీద చిరునవ్వు తళుక్కుమంది. తరవాత అప్పలనరసింహరాజు కేసి చూస్తూ "ఇవాళ శంకరప్పకి అగ్ని పరీక్ష అన్నమాట. ఉచితంగానే వుంది. రాజాస్థానాల్లోకి వచ్చి గారడీ చేస్తామంటే సాధ్యపడుతుందా మరి? కాని, ప్రభూ! గోచిపాతరాయడికా అప్సరసల చందనచర్చ?" అని అడిగాడు.

"తమకి పరీక్షా? అందులోనూ అగ్నిపరీక్షా? ఎంతమాట సెలవిప్పించారూ? తమ్ని పరీక్షించడాని కెవరికి తాహతుందీ? ఇంతకీ: తాము సాక్షాత్తూ ఆ శ్రీశుకుల అవతారం గదా?" అని చమత్కరించాడు అప్పలనరసింహరాజు.

"తథాస్తు" అంటూ అందుకుని "తమ అమోఘశుభచింతనం నన్ను తప్పకుండా వొడ్డెక్కిస్తుంది: కాని తాహతు లేదే! ఈ విలాసాల మాధుర్యం చవిచూడగల యోగ్యత కూడా లేదే? అనే విచారం తప్ప నాకు మరేబెంగాలేదు. సకలానికీ నాకు ఆపినాకపాణే వున్నాడు" అనిచెప్పి, మహామేరువు లాగ సుస్థిరుడై ప్రౌఢకి, దర్జాగా కుడిచెయ్యి అందించాడు శంకరప్ప.

"ఇందులో యేదో కిటుకుందని తమ రనుకోవద్దు. ఆయువతులకు ముగ్గురికీ చదరంగంలో తగినంత నేర్పుంది. పదిపదిహేనుకోజులుగా తమ రీ పట్నంలో ప్రకటిస్తూ వుండిన చాతుర్యం విని ముగ్ధలై, తమక్నీ, తమ చాతుర్యాన్నీ ప్రత్యక్షంగా చూడదలిచి ప్రార్థించారు. ఇందులో దోషమేమీ లేదని మామయ్యగా రంగీక రించారు. ఇక తరవాయి సంగతి. ఈముగ్గురూ కళావతులు, సకలవిధాలా యీవూరి వేశ్యలలో యెన్నికఅయినవారు. తమర్ని సేవించుకోడాని కింతకంటే మంచిమార్గం కనపడలేదు. నేనే యిది పురమాయించాను. ఇది భక్తిప్రపత్తుల ఫలితమే కాని మరొకటికాదు. కనక తమరు మరొకవిధంగా భావించవద్దు" అని విజయరామరాజు కూడా చాలా చాలా చెప్పాడు; కాని, శంకరప్ప నమ్మలేదు.

శాస్త్రి యాజులూ "ఇది శంకరప్పగారి యేకాగ్రతభంగ పరచడానికే" అని దృఢంగా నమ్మారు.

ఈనమ్మకమే శంకరప్ప చూపుల్లో వారికి కనబడింది. ఆచూపుల్లో "మీరు బెంగ పెట్టుకో నక్కరలేదు" అని ధీమా కూడా కనపడి వారు స్తిమిత పడ్డారు.

ప్రౌఢ గంధం తీసింది.

అసలే వెన్నకంటే మృదువయిన చందనం. అంతకంటే మృదువయిన వేశ్య చేతిలో అది సంస్కారం పొందింది. అందులో మల్లెఅత్తరుకూడా కలిసింది. దీనికి సాయం ఆ ప్రౌఢ, ముందు తాను కరిగిపోయి అతణ్ణి కరిగించి వెయ్యాలన్న ప్రీతితో అలదింది.

కాని, అంతా వ్యర్థం.

శంకరప్పలో వికారం యేమీ కనపడలేదు. అతనికి గంధం పూస్తున్నంతసేపూ ఆమె "లక్కబొమ్మకి పూస్తూన్నానా?" అని సిగ్గుపడుతూనే వుంది ఆమె.

అవతల మధ్యకూడా వొక్కక్క చిలకే అందిస్తూరాగా, ముగ్ధవొక పక్కకివచ్చి విసరసాగింది.

౧౪

"ఇక ప్రారంభిద్దామా?" అంటూనే విజయరామరాజు మూడెత్తులు వేశాడు.

"చిత్తం"అని శంకరప్ప వొకమాటు మిత్రుల కేసీ, వొకమాటు పైకీ చూసి, తనబలంలో మంత్రీ వొక శకటూతీసి బరిణలో పడేసి, తానున్నూ మూడెత్తులు వేశాడు.

అదిచూసి అందరూ చకితులయిపోయారు.

"అదేమీ?" అనాలనుకునిన్నీ అప్పలనరసింహారాజు నీరవుడయిపోయాడు.

"మొదటి యెత్తులోనే మన లోకువ కనిపెట్టేశారా యేమిటిశంకరప్పగారు?" అని విజయరామరాజుఅధైర్యపడ్డాడు.

"ఏమిటీ యీసాహసం?" అన్నట్టు సలహాదార్లు మిడుతూ మిడుతూ చూసుకున్నారు.

శాస్త్రీ యీజులూ కూడా మొగమొగాలు చూసుకోక పోలేదు; కాని, వారి కేమాత్రమూ అపజయశంక కలగ లేదు. "ఒక గుర్రమూ వొకయేనుగూ తీసేసుకున్నా వారిని గెలవగల మొనగాడెవడోయ్!" అన్నట్టున్నాయివారిచూపులు.

శంకరప్ప మనస్సు కలిచేసి ఆట పాడుచెయ్యాలని వచ్చిన-రప్పించబడ్డ వేశ్యలు తామే విభ్రాంతిపొంది బొమ్మలయి పోయారు.

కొంతసేపటి కందరూ ప్రకృతిలో పడ్డారు.

మొదట మనోవేగంతో సాగి, తరవాత వాయువేగంలోకి మారి, పిమ్మట ప్రవాహవేగంలోకి దిగి, కొంతసేపటికి తాబేటి నడకలోపడి, మొత్తం వొక్కగడియ గడిచాటప్పటికి చెరువు నీటిలాగ స్తంభించిపోయింది ఆట.

అది రాజువంతు.

ఆలోచన తోచదు. దారి కనపడదు. చెయ్యి ఆడదు. ఎత్తు పడదు.

ఇలాంటిస్థితి సంభవించేటప్పటికి శంకరప్పకే వంతు వచ్చే టట్టు చెయ్యాలని రాజెంతో వుబలాటపడ్డాడు. చాలా శ్రద్ధ వహించాడు. ఎంతో ప్రయత్నించాడు. రణపెంకి రాకడలు

వచ్చాడు. ఒకయెత్తు బుకాయించడానికీ సిద్ధపడ్డాడు; కాని యింతచేసినా చివరికి తానే ఆస్థితిలో పడిపోయాడు.

మొదట కలిగిన అధైర్యాని కీ ఆశాభంగం తోడయి అతణ్ణి దిగతీసేసింది.

మొదట, రాజూ సలహాదార్లూ కొంతసేపు అదేపనిగా బలంకేసి, చూశారు. తరవాత వుండి వుండి చూశారు. చివరికి బల్లవిడిచిపెట్టసి పైకీ - కిందికీ - ఆపక్కకీ - యీపక్కకీ - అయిమూలలకీ చూడసాగారు.

పెదవులు కొరుకోక్కడం, నిట్టూర్పులు విడవడం, కళ్ళు మూసుకోడం, వొకమాటు కుడిచేతిమీదికీ, వొకమాటు యెడమ చేతిమీదికీ వాలడం, మరోమాటు యెడమచెయ్యి వెనక్కి ఆనుకుని కుడిచెయ్యి కుడిమోకాలిమీదికి చాపుకోడం, కొంతసేపటికి నడ్డిలాగి, చేరబడదా మని వెనక్కి వాలి, యెవరిదో చెయ్యో కాలో తలో తగలగా వులిక్కిపడి సరిగా కూచోడం, మధ్యమధ్య మించిపోయినట్టు గభీమని ముందుకి వంగి బలం పరకాయించడం, కాని దారీతెన్నూ కనపడక, తోచక మళ్ళీ మొదటికిరావడం - ఈస్థితికిన్నీ వచ్చేశారు. శంకరప్పకిమాత్రం నిశ్చింత.

కాస్త నిదానమైనవాడితో యెప్పుడాడినా తనకి వంతు రాక అత నిలాగ కూచుంటూ వుండడమే పరిపాటి. తన యింటో అయితే, ఆట అలాగేవుంచి యెదటివాళ్ళు పిలిచే దాకా యింటిపనులు చేసుకుంటూ వుంటాడు. ఏ శాకుం

తలమో, యేకాదంబరో, యేవుద్యోగ పర్వమో చూస్తూ అయినా వుంటాడు.

మరి యిక్కడ?

తన మిత్రులా, దూరంగా వుండిపోయారు. దగ్గిరగానే యెదటి వరసలో కూచుని వున్నవారా, యీ ప్రపంచంలో లేరు. మరేమిటీ చెయ్యడం?

అతనికీ జిజ్ఞాస కలిగి, యాదాలాభంగా అటూఇటూ చూశాటప్పటికి, మనస్సు గుబగుబ లాడిపోయేటట్టు పదునైన చూపులు విసిరింది ప్రౌఢ; కాని ఆ చూపులు కళ్ళల్లోనే లీనం చేసుకుని గంధపు గిన్నె కేసి చూశాడు శంకరప్ప.

ప్రౌఢ కనక గ్రహించేసి, బెల్లింపు చూపులు పరుపుతూ మళ్ళీ చందనచర్చకి పూనుకుందామె.

ఆమెకి కుడిచెయ్యి అందిస్తూ మిత్రులకేసి చూసి శంకరప్ప మందహాసం చేశాడు.

ఆచూపులో "గిన్నెలోనా, కావసినంత గంధం వుంది. అలదడానికా, అప్సరస వుంది. తీరుబడా, కావలసినంత. "ఏం తప్పా?" అన్నభావం మెరిసి ఆ మిత్రులను ముగ్ధులను చేసేసింది.

తరవాత శంకరప్ప అటు తిరిగి పళ్ళెంకేసి చూశాడు. సత్యవరపు కవటాకులు పళ్లెం నిండా వున్నాయి. మధ్య కళ్ళల్లోకి చురుక్కున చూశాడు. ఆచూపులకు భరించలేక మొగం వాలిపోయింది; కాని, ఆమెచేతులకు మాత్రం చురుకువచ్చింది.

ఇదంతా చూసి, తన గుండెలికి అపాయం రాకుండాముందే జాగ్రత్తపడింది ముగ్ధ.

అప్పలనరసింహారాజు "దశావతారీ వేస్తారా యీపక్కని!" అని అడిగాడు, దానికి శంకరప్ప "ఇది తేలి వొడ్డెక్కితే అంతేచాలు మహాప్రభూ!" అని మందహాసం చేశాడు.

ఈ చందనచర్చా, యీ మాటా విజయరామరాజుని తట్టిలేపాయి. సలహాదార్లకు కళ్ళాపూతా లయినాయి.

వెంటనే ఎక్కడ లేని తొందరా పుట్టి అందరూ బల్లమీదికి వంగారు.

రాజు కొక ఎత్తు కనపడింది. అది పాతదేగాని, యీ అడావుడిలో అదే తారకంలాగ తోచింది. చివరి కేమయినా అదిశంకరప్పని ఒకవూపువ్రూపకపోదనిసలహాదార్లుభావించారు.

వెంటనే రాజు ఆయెత్తు వేసి తేరిచూశాడు. సలహా దార్లుకూడా "దీని కేం చెబుతా?" వన్నట్టు బిర్రుగా చూశారు.

శంకరప్పకి నవ్వు వచ్చింది; కాని దాన్ని అధరంలోనే విశ్రమింపజేసుకుని మొదట ప్రొథకేసీ, తరవాత మధ్యకేసీ చివరికి మిత్రులకేసీ, చూసి అతను మూడోవరస ఆరోగదిలో వున్న బంటుని మెల్లిగా ముందుకి గెంటి, ఏమీ ఎరగనట్టు మధ్యకేసి చెయ్యిచాపాడు.

అందరికీ గుండెలు ఝ — వ్వు మన్నాయి.

చూడగా తెరిచి రాజు. —

కంగారుపడి, ఎవరి సలహా కూడా పుచ్చుకోకుండానే రాజు తన రాజుని వొక్క గది పక్కకి వేశాడు.

వెంటనే శంకరప్ప గుర్రాన్ని ముందుకివేసి, మిత్రులకు చిరునవ్వు అందిస్తూ చేతులు దులుపు కున్నాడు.

అదిచూసి, శాస్త్రీ యూజులూ జేడుకరిచి శిరఃకంపంచేశారు.

ప్రౌఢకేసి చూస్తూ మధ్య కన్ను గీటింది.

అప్పలనరసింహరాజు కేసి చూస్తూ ప్రౌఢ పెదవి విరిచింది. లక్షణంగా కూచుని వున్న ముగ్ధ నిలువునా లేచి నుంచుంది.

శంకరప్ప కేసి చూస్తూ విజయరామరాజు రెండుచేతులూ జోడించుకున్నాడు.

బారు మంటే కాని తృప్తి పడని సలహాదారొకడు "వేసి రాజూ ఆట కట్టూను" అంటూ బిక్కమొగంవేసి చేతులు తేలవేసుకున్నాడు.

౧౬

ఆమాటా యీ మాటా చెప్పుకుంటూ అందరూ నట్టి వాకిట్లోకి వచ్చారు.

అప్పటికి నాలుగ్ఘళ్ళపొద్దు మాత్రమే వుండడంవల్లా, యెండ తగ్గి పొద్దుకూడా భవంతి చాటుకి వెళ్ళిపోయి వుండడం వల్లా వాకలంతా విలక్షణకాంతితో ముచ్చటగా వుంది.

ఏమి చేమిటో ప్రస్తావనలు రావడంలో హఠాత్తుగా స్ఫురించగా, అప్పలనరసింహరాజు "తమ రొక్కమాటు మహారాజులుంగారితో ఆడాలండీ" అని మహోత్సాహంతో శంకరప్పని ప్రోత్సహించాడు.

"హర హరా! నేనెక్కడ మహారాజులుంగా రెక్కడ

మహాప్రభూ. వారిపట్నానికి రావడమే నేను మహాపరాధంగా భావించుకోవలసివుండగా —"

"అలా కాదండీ! మహారాజులుంగారితో ఆడతగ్గవారు తమరొక్కరే. అలాగే తమతో ఆడతగ్గవారున్ను మహారాజులుంగా రొక్కరే. ఏమంటావోయ్?"

అప్పలసరసింహరా జిలా అడగ్గా "తప్పకుండానూ" అని విజయరామరా జందుకున్నాడు.

"తగిన వుజ్జీదొరక్క చదరంగం ఆటకోసం మహారాజులుంగారు మొగంవాచిపోయి వున్నారు. రోజూ సన్నిహితులతో మెత్తులు వేస్తూనే వుంటారు గాని, వారికి తృప్తి లేదు. మొత్తానికి వా రిదివరలో కొన్ని వందలమందితో ఆడివుంటారు; అయినా యింత పకడ్బైన నడకా, యింత అసాధ్యపు రాకడలూ చూసి అయినా వుండరు. కనక మామయ్యగారు సెలవిప్పించినట్టు తమరు మహారాజులుం గారితో తప్పకుండా ఆడాలి."

"నాయెడల తమకి హఠాత్తుగా కలిగిన ఆదరం అలా అనిపిస్తోంది. వెర్రివాడిచేతి రాయిలాగ యివాళ నాయెత్తులు పొంకంగా వున్నాయేమో గాని, అన్నప్పుడూ యిలా ఆడడం నాతరమా? అదీకాక; ఆటలోకూచుని వోడిపోతే వచ్చినవాడి తలకొట్టించి—"

"కీడెంచిమేలెంచాలి.గత్వాగత్వా మహారాజేవోడిపోతే!"

తలపంకిస్తూ అప్పల నరసింహరాజిలా అడగ్గా "అదీ

మాట" అంటూ విజయరామరాజు మళ్ళీ అందుకున్నాడు.

"కనక మహారాజులుంగారి శపథం అసమగ్రం. నిజానికి అయినవాడూ కానివాడూ వచ్చి ఆట రసాభాసు చేసి వెళ్ళిపోకుండా వుండడానికే అది వుద్దేశించబడివుంటుంది; కాని, తమవంటి నిపుణులను బాధించడానిక్కాదు. ఎలాంటి వాడూ కూడా అసహాయశూరుడైన శత్రువు ఓడిపోయినా మెచ్చుకుంటాడు గదా! యికమహారాజులుంగారి ఔచిత్యమూ మనం సందేహించవలసింది? పోనీ, తమరే ఓడిపోతారనుకుందాం, అయితే, తమ వింతపోకడలు గమనించవద్దూ? వాటికి విలవ యివ్వవద్దూ?"

దీనిమీద ఓక సలహాదారు గభీమని ముందుకి వచ్చి "తమరు సెలవిప్పించింది బాగుంది. ఆటలో కూచున్నాక జయం యెవరికో ఓకరికే; కాని శంకరప్పగారి యెత్తులవంటి యెత్తులు మన మెప్పు డయినా చూశామా, విన్నామా? వారికికంగారు ఏకోశంలో అయినా వుందా? నానవేత అయినా వుందా? ఈ చాతుర్యం మహారాజులుం గారిని నిర్వ్యణ్ణులను చేసెయ్యదూ? కనక, ప్రభూ! ఈవిషయమై తమ రుభయులూ తప్పకుండా పూనుకోవాలి. మహారాజులుంగారితో ఆడకుండా మనం శంకరప్పగారిని కదలనివ్వకూడదు" అంటూ మూతి బిడాయించుకున్నాడు.

"కదల నివ్వడమా? అదేమిటి, తమరలా సెలవిప్పిస్తారేమిటి జగన్నాథశాస్త్రులవారూ? శంకరప్పగారు మహా

రాజులుంగారితో ఆడనివ్వండి ఆడకపోనివ్వండి. ఆడి గెలవనివ్వండి, ఓడిపో నివ్వండి. ఏమయినా పెద్దాపురం దాటి వొక్క అడుగయినా కదలనివ్వను నేను"

"ఇంత ఆదరం కనపరుస్తూవున్న తమర్ని కాదని అవతల నేను బాముకునే దేవిూ లేదు; కాని వున్నదల్లా యేమిటంటే? మహారాజులుంగారిని తలచుకుంటేనే —"

శంకరప్ప జలదరింపు నటించాడు.

"అలా కాదు. తమరు మా మనవి చిత్తగించక తప్పదు. మొదటొక్కటే యేర్పాటు చేసుకుందాం. మామయ్యగారు సర్వమూ అనుకూలంగా యేర్పాటు చేయిస్తారు"

"తమకి భయంవద్దు శంకరప్పగారూ! తమ ప్రాణాలకు నా ప్రాణాలడ్డు"

ఇలా అంటూ అప్పలనరసింహారాజు శంకరప్ప రెండు చేతులూ పట్టుకున్నాడు.

ఇక్కడ యిలా జరుగుతూ వుండగా, అక్కడ ద్వారంలో రాణేదారు ప్రత్యక్ష మయినాడు.

మెల్లిగా లోపలికివచ్చి ముందు అతను అప్పలనరసింహరాజుని పలకరించాడు. "ఎప్పుడు దయచేశారు?" అని తరవాత విజయరామరాజునూ పలకరించాడు. తక్కినవారిలో కొందరిని సాదరంగా పలకరించి, కొందరు సవినయంగా కుశల ప్రశ్న చెయ్యగా వెన్ను విరుచుకుంటూ జవాబు చెప్పాడు. చివరికి శంకరప్ప కేసి తిరిగి చేతులు సరిగా జోడించకుండానే "నమస్కారం" అన్నాడు.

శంకరప్పకి మొదట నోళ్ళు మండిపోయింది; కాని, అక్కడి మహాజనుల సాన్నిధ్యం వెంటనే దాన్ని చల్లార్చి వేసింది. అయినా అతని మొగం కరకర లాడుతూనే వుంది. కళ్ళు నిప్పులు కక్కుతూనే వున్నాయి.

కాని, రాజు లిద్దరూ తనకేసి చూస్తూవుండడం గమనించి, బాగుండదనీ, పైగా మోటతనం అనిపించుకుంటుందనీ భావించి అతిపెంకితనంగా తలమాత్రం వూపి ఆ నమస్కారం అందుకున్నాడతను.

రాజు లాశ్చర్య చకితు లయినారు. వినయమూర్తి అయిన శంకరప్ప దగ్గిర యింత పెంకితనం వుంటుందని వా రెప్పుడూ అనుకోలేదు. "ఇది పగా, వైరస్యమా?" అని ఆలోచన ప్రారంభించారు; కాని, వా రెరిగివున్నంతవర కీ రెండింటికీ కారణాలు లేవు.

అందుకు తానేదా రగ్గయిపోయాడు; కాని యేమిచెయ్య గలడూ? నిప్పున్నక్ర అతను. లోపల్లోపల రవిలి బుగ్గయి పోవడంతప్ప వేరే గతిలేదు; కాని, అందరు పెద్ద మనుష్యుల యెదట శంకరప్ప అలాగ ప్రవర్తించడం తనకే లాభం అనుకున్నాడు. దీన్ని మనస్సులో పెట్టుకుని యెంతపనయినా చెయ్యవచ్చు ననుకున్నాడు.

ఈవుద్దేశంతో శాంతించి, యేమీ యెరగనట్టు నటిస్తూ "రాత్రి భోజనంచేశాక వొకమాటు దర్శనానికి రమ్మని దివాన్జీవారి సెలవయింది" అని చెప్పాడు.

అతని ధోరణికిన్నీ రాజు లాశ్చర్య చకితులయినారు. వారి కనుబొమ్మలు ముడిపడ్డాయి.

అది గ్రహించి, ధైర్యం తెచ్చుకుని "నాకవసరంలేదు. నేను–ర్–రాను" అని దురుసుగా జవాబుచెప్పాడు శంకరప్ప.

అప్పుడునూ్నా శాంతివహించి రాణేదారు "సరే" అని నిర్లక్ష్యంగా జవాబుచెప్పి, రాజులదగ్గిర సెలవు పుచ్చుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

అందరూ వొక్కమాటే అన్నారు. "అయితే యేదో గొడవ వున్నట్టుందే" అన్న అప్పలనరసింహరాజుమాట శంకరప్పని ఆకర్షించింది.

"చిత్తం చిత్తం వుంది. పెద్దగొడవే వుంది"

"రహస్యమా?"

ప్రస్తుతం రహస్యమే. ఇప్పు డింతకంటే నన్నేమీ అడగవద్దని ప్రార్థిస్తున్నాను. కొద్ది రోజులు వోపిక పట్టించండి. జరిగిందంతా సావకాశంగానూ, పూర్తిగానూ మనవి చేసుకుంటాను. ఏమీ తరవాయి అట్టేపెట్టను. తమతో మనవి చేసికోకుండా యిక్కణ్ణించి కదలనే కదలను"

తరవాత మరొకఅరగడియ విషయాంతరప్రస్తావన జరిగింది. అందరి అభిలాషా గమనించి "మళ్ళీ రేపుదయం వొకమాటు దయచెయ్యాలి" అని కోరుతూ శంకరప్పని లాలకీ మీద బసకి పంపేసి, అందరికీ సెలవునూ్నా యిచ్చి రాజు లిద్దరూ గుర్రాలెక్కి కోటకి వెళ్ళిపోయారు.

శంకరప్ప లాలకీ యెక్కబోయాటప్పుడు వేశ్యలు ముగ్గురూ ముందు పాదాభివందనం చేసి తరవాత నల్లకలువ దండలతో ముంచెత్తేశారు.

౨౦

నాలుగ్ఘళ్ళ పొద్దెక్కింది.

శాస్త్రి యాజులూ వాకట్లో కూచునివున్నారు. అప్పటి దాకా లోపల పెద్దమ్మతో మంతనం చేసిచేసి "కభురు వస్తుందా మనమే వెళ్ళడమా?" అని అడుగుతూ వచ్చి, శంకరప్ప, వారి కిద్దరికీ మధ్యగా కూచున్నాడు.

"కభురు కోసం చూడవద్దు. మీరే వెళ్ళండి నాయనా! గొప్ప వారితో పని. ఏంశాస్త్రుల్లు బాబూ! మన మర్యాద మనం తక్కించుకోవడం మంచిదికాదూ?" అంటూ అతని వెనకనే వచ్చి యెదటి బల్లమీద కూచుంది పెద్దమ్మ.

"మీరు చెప్పింది బాగానే వుంది. అయితే, నిన్న సాయంత్రం లాలకీమీద బసకి పంపించినవారు, ఇవాళ నౌకర్ని పంపయినా వర్తమానించకుండా వుంటారా? ఇంకొక్క గడియ చూస్తే యేమి మించిపోతుందీ?"

యాజు లిది గట్టిగా బలపరిచాడు.

"పోనీ, అలాగే చెయ్యండి" అంది పెద్దమ్మ.

ఈసమయంలో "పెద్దమ్మగారూ" అని మాట వినబడింది.

"కభురు వచ్చింది" అన్నట్టు శాస్త్రి కన్ను గీటగా, "ఎవరువా" రని అడుగుతూ పెద్దమ్మ గుమ్మంలోకి వెళ్లింది.

"నేను దాట్లవారి మనిషి నమ్మా?"

"ఏమిటి పని?"

"పెద్దబాబయ్యా, భీమవరపుకోట నాన్నగారూ, సేనాధిపతి గారూ వచ్చారమ్మా"

ఇది విని పెద్దమ్మ, యేక కాలంలోనే చకితురాలూ, నిర్విణ్ణురాలూ అయిపోయింది. యువకులు ముగ్గురూ నట్టివాకట్లోకి వొక్క దూకు దూకారు.

అప్పటి కప్పుడే విజయరామరాజూ, అప్పలనరసింహ రాజూ, దంతులూరి జగ్గరాజూ గుర్రాలు దిగి, కొంజా దాటి లోపలికి వచ్చారు.

వెంటనే ముందు విజయరామరాజూ శంకరప్ప కౌగిలించు కుని ప్రీతి నెరుపుకున్నారు. తరవాత శంకరప్ప అంజలిబంధం పట్టుకుని, అప్పలనరసింహరాజు, తన ఆదర గౌరవాలు ప్రకటిం చాడు. జగ్గరాజూ శంకరప్ప వొక్కొమాటే చేతులు మోడ్చు కున్నారు. ఒక్కొమాటే వొకరి చేతు లొకరు పట్టుకుని మర్యాద చేసుకున్నారు.

శాస్త్రియూజులుగార్లూ క్షత్రియులూ కూడా కుశల ప్రశ్నాదికం చేసుకున్నారు.

తరవాత అప్పలనరసింహరాజు "నిన్న సాయంత్రం, యీప్రాట కూడా ఆట మాయింటోనే అనుకున్నాం; కాని, మన మిప్పుడు కోటకి వెళ్ళాలి" అన్నాడు.

దానిమీద జగ్గరాజు అందుకుని "మహారాజులుంగారు

తమతో చదరంగం ఆడాలని అభిలషిస్తున్నారు. అందుకోసం తమదర్శనం కోరుతున్నారు. తమరాక నిరీక్షిస్తూ, తమ కోసం పాలకీ, పరివారమూ పంపారు; కనక తమరు దయచెయ్యవలసిం దని నా ప్రార్థన" అని విన్నవించాడు.

"ఏమి సెల విప్పించారు ప్రభూ!" అంటూ శంకరప్ప మొదట ఆశ్చర్యం కనపరిచాడు. "ఎంతమాటా! దీనికోసం ప్రభువులే దయచేయించాలా? కాకిచేత కభురు చేయిస్తే, మహారాజులుంగారి పాదాల దగ్గిర వాలక పోదునా?" అని తరవాత వినయం చూపించాడు. చివరికి అప్పలనరసింహరాజు కేసి తిరిగి, "సకలమూ నిన్ను తమతో మనవి చేసుకునే వున్నాను; కాని, తమరు నావిషయమై కొంచెమునూ యోచించలేదు. నేను యథార్థం విన్నవించుకుంటున్నాను. మహారాజులుంగారితో ఆట అంటే నా కిప్పటికీ గుండెలు తాళడంలేదు" అని బెదురునటించాడు.

"తమ కేమీ భయంవద్దు. శంకరప్పగారూ! చివరికి గెలుపు యెవరి దయినా తమ యెత్తుల కే సంతోషించి, ప్రభువు తమర్ని ఆదరిస్తారని నాసంపూర్ణవిశ్వాసం"

"మీకెంత ధైర్యం లేకపోతే మేము మహారాజులుం గారితో విన్నవించుకో గలుగుతామూ? తమరిది యోచించారా?" అని అడిగాడు విజయరామరాజు.

శంకరప్ప యిలా నిరుత్సాహపడడం చూసి, స్త్రీ యూజులూ "ఈయన కీ కంగా రెప్పణ్ణించోయ్?" అన్నట్లు చూసుకున్నారు.

అప్పుడు జగ్గరాజు ముందుకువచ్చి, "మరి దయచెయ్యండి" అని చెయ్యి పట్టుకున్నాడు.

"ఇక తప్పదన్నమాట. అయితే ప్రభూ! నన్ను చిత్తగించారా? నావేషమూ నావాలకమూ పరకాయించారా? ఈవేషంతో రాజదర్శనం చెయ్యడం అంటే నాకు కలిగే సిగ్గుమాట అలావుండగా, మహారాజులుంగారిని అగౌరవ పరిచినట్టు కాదూ?"

"ఆసందేహం అక్కర్లేదు. తమరిలాగే రావచ్చు"

"నిండుకుండ, మహారాజులుంగారు తొణకకపోవచ్చు; తమరు సద్ది చెప్పగలగనూవచ్చు; కాని, కొండంతలేసి రాణే దార్లుంటారు. ప్రభువు తరవాత అంతవారు దివాన్జీ లుంటారు. చికిలీచేసిన కత్తులనుమించి వారి జవాన్లుంటారు. దరిద్రుణ్ణనీ, పిచ్చివాణ్ణనీ, శనిగ్రహాన్ననీ ద్వారంలో అడుగు పెట్టాటప్పటికే వారు నామీద పడకుండా వుంటారా? నన్ను వీధిలోకి పడ గెంటకుండా వుంటారా? నా యజ్ఞోపవీతాలు తెంపి, పోగులుపెట్టకుండా వుంటారా?"

ఈమాట లనేటప్పుడు శంకరప్పలో కొంచెం ఆవేశం కనపడింది.

ఇది విని అప్పలనరసింహరాజూ, విజయరామరాజూ తెల్లపోయారు. "ఇంత అమానుషం జరిగిందా?" అనుకుని శాస్త్రీయాజులూ సబులయిపోయారు.

"ఆ ముండాకొడుకులికి గడ్డి పెట్టించండి మహారాజా"

అన్నట్టు పెదవులు కదుపుతూ తలుపు చాటునుంచి తొంగి చూసింది పెద్దమ్మ.

ఒక్కక్షణం అందరూ నిశ్చలంగా వుండిపోయారు.

తరవాత జగ్గరాజు చేతులు అప్రయత్నంగా దోయిలించుకున్నాయి. "క్షమించ కోరుతున్నాము" అని అతను నమ్రుడైనాడు.

తలుపోరగా చూస్తూవుండిన పెద్దమ్మ "ఇక చాలు. ఈపాటికి వొప్పుకో" అన్నట్టు గుమ్మాని కెదురుగా వచ్చినుంచోగా శంకరప్ప వెళ్ళి అమాంతంగా ఆమె పాదాల మీద వాలాడు.

అటు కొడుకులాగ చూసుకుంటూ వున్న శంకరప్ప కిలాంటి గౌరవం జరగడం—అలాంటి శంకరప్ప అంతంతలేసి, పెద్దమను ష్యులు చూస్తూవుండగా ఇటు తనకి పాదాభివందనం చెయ్యడం – పెద్దమ్మకి ఆనందంతో వుక్కిరిబిక్కిరయింది.

"పెద్దమ్మా, ఇదంతా నీఅనుగ్రహం. గాలికి కొట్టుకు వచ్చిన పరదేశిని కొడుకుని చూసుకున్నట్టు చూశావు. నా కీగౌరవం కలగడానికి కారణం నువ్వు. ఏమి చేసిన్నీ నేను నీరుణం తీర్చుకోలేను"

"అదంతా యిప్పుడు కాదు నాయనా! తొందరగా వెళ్ళు తండ్రీ! ఆలస్యంచెయ్యడం మర్యాద కాదు బాబూ!"

"భోజనాల వేళకి వస్తానా, యిక ఫరవా లే దనుకో! లేదూ, నాతల కోటకొమ్మలికి వేలాడుతూ వుంటుంది, వొక్క మాటు చూడేం"

ఇలా అని శంకరప్ప, మళ్ళీ పెద్దమ్మపాదాలు స్పృశించి కళ్ళకద్దుకున్నాడు. "వెర్రితండ్రీ. నీకా వోటమి! అధైర్య పడకు. గుండె నిబ్బరంచేసుకో" అని చెబుతూ ఆమె అతని శిరసు మూర్కొని సెలవిచ్చింది.

ఇద్దరి కళ్ళూ ఆనందబాష్పాలతో దొప్పదోగిపోయాయి. పెద్దమ్మ తన పమిటి కొంగుతో ముందు శంకరప్ప కళ్ళు తుడిచి, తరవాత తనకళ్ళు తుడుచుకుంది.

శాస్త్రికీ, యాజులుకీ, శంకరప్ప పెద్దమ్మకేమీ కాడని స్పష్టంఅయింది; కాని, వారి తాత్కాలికానుబంధం గుర్తించి వారు చకితులయినారు. పెద్దమ్మ ఔదార్యానికి కూడా వారు ఆశ్చర్యపడ్డారు. విజయరామరాజు చెయ్యిపట్టుకు తీసుకు వెళ్ళగా "జయ మహాదేవా" అనుకుంటూ శంకరప్ప వెండి అడ్డల పాలకీలో కూచున్నాడు.

నిశానీవాడు వెంటనే "ధ — న్న" మని ఢంకా బజాయించాడు. దండెలమీద చేతులు వేసుకుని సిద్ధంగావున్న బోయీలు వెంటనే పాలకీ యెత్తగా రాజులు ముగ్గురూ గుర్రా లెక్కారు.

"నేను పాలకీలో కూచోడం, మీరు రెండు పక్కలా నడిచి రావడం—" ఇలా అని చేతులు పిసుక్కుంటూ, శంకరప్ప చాలా యిదయిపోగా, "మీకేమీ కించపడవద్దు. మీరు మాకు గురువులు. మీ తరవాతే మాకు మహారాజులుంగారు. మీకు చోపుదారులం కావడమే మాకు గొప్ప గౌరవం" అని

సచ్చచెప్పి, శాస్త్రి, యాజులూ అతని విచారం పోగొట్టారు.

ప్రస్థానం మళుపు తిరిగేదాకా చూసి "పెద్దాపురం రాజ్యం పుట్టాక నానాయనికి తప్ప యిలాంటి గౌరవం మరెవరికి జరిగిందీ?" అనుకుంటూ పరవశురా లయి పెద్దమ్మ కొంజా అరుగుమీద చతికిలపడగా, రామసోదెమ్మ బొమ్మ అయి అలాగే నిలిచిపోయింది.

౨౧

పాలకీ కోటగుమ్మంలోకి వెళ్ళాటప్పటికి శాణేదారు వచ్చి, నమస్కారంచేసి, చేతులుకట్టుకుని వెంట బయలుదేరాడు.

వంకదార ప్రవేశించాటప్పటికి కిల్లేదారు వచ్చి వీర నమస్కారం చేసి ముందు బయలుదేరాడు.

కచేరీసావడిదగ్గిర శంకరప్ప అడుగు కింద పెట్టాటప్పటికి దివాన్జీవచ్చి "దయచేయించండి" అంటూ ఆహ్వానించాడు.

సేనాధిపతికి వెనకా, అప్పలనరసింహారాజుకీ, విజయరామ రాజుకీ మధ్యగానూ వుండి ద్వారంలో అడుగుపెట్టాటప్పటికి గదిలో, మొదట, మహారాజు నుంచునివున్నాడు.

ఇద్దరి మొగాలూ ప్రఫుల్లపద్మా లయివాయి. శంకరప్పకి, మహారాజుదగ్గిర, విష్ణ్వంశ ద్యోతకం అయింది. మహారాజుకి, శంకరప్పదగ్గిర మహేశ్వరాంశ కనపడింది.

పెద్దాపురం వచ్చినప్పణ్ణుంచీ అనేకులవల్ల దినచర్య సక్రమ్చంగా వింటూ వున్నాడు కనక, శంకరప్ప మహారాజునీ, రెండు రోజులనుంచీ గుణగతు లన్నీ అతిసూక్ష్మంగా తెలుసు

కుంటున్నాడు కనక, మహారాజు శంకరప్పనీ చిరకాలంగా యెరిగి వుండిన ట్లనుకున్నారు.

అప్పటి కప్పుడే అంకురించిన యీ అనుబంధం తక్షణమే కొనలుసాగి వారి నిద్దర్నీ ఒకరికేసి ఒకర్ని ఆకర్షించింది.

మహారాజు నమస్కారం చేశాడు.

వేదోక్తంగా ఆశీర్వదిస్తూ నమ్రుడై దోసిలి వొగ్గి శంకరప్ప ఆ నమస్కారం అందుకున్నాడు.

అప్పుడు మహారాజు ఇంగితం కనిపెట్టి, జగ్గరాజు బలం సద్దించడానికి మేడమీదికి వెళ్ళిపోయాడు.

తరవాత శంకరప్పకీ, అప్పలనరసింహరాజుకీ, విజయ రామరాజుకీ మహారాజు తహజీమివ్వగా, మహారాజుకి వారున్నా యిచ్చారు. ఇది అయాక నలుగురూ యేక కాలంలో కూచున్నారు.

భృత్యులతో సరిగా నుంచునివున్న దివాన్జీని చూసి శంకరప్ప మందహాసం చేశాడు. ఆ మందహాసంలో వెటకారం వుండడం గుర్తించి, దివాన్జీ వుడికిపోయాడు.

ఇది యిలా జరుగుతూవుండగా మహారాజందుకున్నాడు.

"తమకి శ్రమ యిచ్చాను. తమరు మాపట్నంలోనే యిరవై రోజులుగా వీరవిహారం చేస్తూవుండినా, గుర్తించలేకపోయి నందుకున్నా సిగ్గుపడుతున్నాను"

"తమ రలా సెలవిప్పిస్తే నే నేం మనవి చేసుకోగలనూ? సర్వవిధాలా నేను సామాన్యుణ్ణి. పైగా పిచ్చివాణ్ణి. ఎటుచూ

సినా జగత్ప్రభువుల సన్నిధికి రావడానికి నేను తగను. అయినా తమప్రజ్ఞ మొదట పెనుగొండలో విన్నాను. చూడాలని పేరాస పుట్టింది. కందనోలిలో అది సహస్రగుణం అయిపో యింది. తాహతు లేకపోవడం మొరిగి వుండిస్నీ యిక, ఆగలేక, అంచెపరుగులమీద పెద్దాపురం చేరుకున్నాను; కాని—"

శంకరప్ప మాట తేల్చేశాడు.

ఆ అర్ధోక్తిలోనే మహారాజుకి, శంకరప్ప పొందిన పరాభవం అంతా స్ఫురించింది.

వెంటనే, ఆకర్ణాంతాలైన మహారాజు నేత్రాలు దివాన్జీ మీద విషపుకోలలు నిగిడించాయి.

అది చూసి కూడా శంకరప్ప "చాలు" అనుకుని తృప్తి పొందాడు.

౨౨

తరవాత, మహారాజు "ఇకమనం పైకివెడదాం" అంటూ అప్పలనరసింహరాజు కేసీ, విజయరామరాజు కేసీ ప్రసన్నంగా చూసి, "దయచెయ్యండి" అని శంకరప్పని ఆహ్వానిస్తూ "మాచుట్టూ బలమైన వొకప్రాకారంవుంది. అహితుల నెప్పుడూ దూరంగా వుంచే అలవాటుచొప్పున అది, వొక్కొక్కప్పుడు విహితులనుకూడా దగ్గిరికి చేరనివ్వదు. నిజానికి, అహితులను చేరనిస్తే ఎంతఅపాయమో విహితులను పారగొట్టినా అంత అపాయమే గాని, మెటుచూసినా అప్పు డప్పు డిది తప్పనిసరిగా కనపడుతోంది. అయితే, భీమవరపుకోట

దాకా భూనభోంతరాళాలు దద్దరిల్లజేసిన ప్రజ్ఞ తమది. దాని యెదట ఆ ప్రాకారం లేక్కేమిటి జమేమిటి" అన్నాడు.

మాటముగిశాటప్పటికి అందరూ వసారాలోకివచ్చారు. అక్కడవుండిపోయిన శాస్త్రి యాజులూ మహారాజును చూసి నమ్రులై చేతులు కట్టుకుని, పక్కకి వోసరిల్లారు.

శంకరప్ప వారినిచూసి తెల్లపోయాడు. వారక్కడేవుండిపోయినందుకూ, ఆసంగతి తాను గుర్తించలేక పోయినందుకూ, చాలా పరితపిస్తూ నాలుక కరుచుకున్నాడు. తరవాత వారిదిక్కుగా సంఘటిల్లిన అంజలిబంధం మహారాజు కేసితిప్పి "జగత్ప్రభూ! ఒక్కమనవి. ఏలినవారి ఆశ్రితకోటిలోచేరిన యీ మహానుభావులిద్దరూ నాకళ్ళకి రెప్పలు. నాకళ్ళే అనికూడా చెప్పవచ్చు. అకించనుడూ, అపరిచితుడూ అయిన శంకరప్పని పెద్దమ్మ కడుపులో పెట్టుకుని కాపాడగా, "పిచ్చివాడు" కాడని పెద్దాపురంలో మహామహాలందరిదగ్గిరా రుజువు చేసి వీరు నన్నీస్థితికి తీసుకువచ్చారు. చూసుకున్న వేళా విశేషం యెలాంటిదోకాని, నిద్రలోతప్ప మేము ఒకరినివిడిచి వొకరం వుండలేని పరిస్థితుల్లో వున్నాం. పైగా పెద్దాపురంలో వున్నంత కాలమూ నాకు వీరిఅవలంబం కావలసికూడా వుంది. వీరిని విడిచి వుండడం నాకు శ్రేయస్కరమూ కాదు. కనక నాదగ్గిర కూచోడానికి సెలవిప్పించి, వీరిని సంతోషపెట్టి వలసిందని ప్రార్థన" అని కోరాడు.

మహారాజు వారికేసి ప్రసన్నంగా చూశాడు.

శాస్త్రి "నేను కొంపెల్ల జగన్నాథభట్టుగారి కుమారుణ్ణి మహాప్రభూ!" అన్నాడు.

"అలాగా? వారు దశావతారీలో నిధులు. వారి చాతుర్యం నేను చాలామాట్లు చూశాను. తమరు —"

"వీరు చదరంగంలో నిధులు మహాప్రభూ!" అన్నాడు శంకరప్ప, మోడ్పు కేలితో నిర్దేశిస్తూ.

"అతిశయోక్తి కంటేనూ యెక్కువమాట సెలవిచ్చారు శంకరప్పగారు - నాకు జంతువుల నడకమాత్రం తెలుసు మహాప్రభూ!" అని శాస్త్రి వినయం కనపరిచాడు.

"చిత్తం, దయచెయ్యండి"

"ఇతను చిలుకూరి గోవిందశాస్త్రిగారి కుమారుడు మహాప్రభూ!" అని శాస్త్రి యాజుల్ని పరిచయంచేశాడు.

"గోవిందశాస్త్రిగారూ?" అంటూ మహారాజు అప్పల నరసింహా రాజుకేసి ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

"వారు చాలామాట్లు తమదర్శనం చేసికుని వుండినవారు. ఒకమాటు తమ సత్కారమునూన్నా గడించుకున్నారు వారు. మక్తా రూపాయలు తెచ్చుకుంటూ, యెరజెర్ల వాకదగ్గిర దొంగ లడ్డుకోగా లంకాదహనఘట్టం పురాణంచెప్పి వాళ్ళవల్ల బహుమతీలు పొంది —"

"ఓహో, వారా? పాతిక సంవత్సరాలనాటిమాట అది, జ్ఞాపకం వచ్చింది. పెద్దబ్బాయి నామకరణ మహోత్సవసమయంలో కాదూ వారు కోటలో పురాణం చెప్పడం?"

"చిత్తం చిత్తం. అప్పుడే తమరు వెయ్యినూ్నటపదార్లూ, దుశ్శాలువలూ, పట్టుతాపితాలూ —"

"వారి చాతుర్యంముంచు అవి యేపాటివీ? వారి పురాణ ఘోరణి శ్రోతలకు వీరావేశం యెత్తించేది. ప్రాస్తావికశ్లోకా లందుకున్నారంటే గవ్వల గుత్తిలాగ రాత్రీ పగలూ విరామం లేకుండా —"

"ఆవిషయంలో యితనూ అంతవాడే మహాప్రభూ!"

"అలాగా? అయితే సావకాశంగా వొకమాటు —"

అని అందించి అప్పలనరసింహారాజు కేసితిరిగి "సమయం కనిపెట్టి తమరు జ్ఞాపకం చెయ్యండి" అన్నాడు మహారాజు.

"చిత్తం"

"ఇవాళ తమ వుభయుల దర్శనమూ అయాచితంగానూ, అప్రయత్నంగానూ లభించింది, చాలా సంతోషం — దయ చెయ్యండి"

ఇలా అని, మెట్లమీద మహారాజు ముందడుగు పెట్టాడు. అతనివెనక జంటగా అప్పలనరసింహారాజూ, శంకరప్పా బయలు దేరారు. వారిని విజయరామరాజు అనుసరించాడు. శాస్త్రీ యాజులూ పొంగిపోతూ అతని వెనక బయలుదేరారు.

13

అప్పటి కప్పుడే రంగనాయిక బలం సద్ది వుంది.

ఒకపక్షానికి కెంపులూ, వొక పక్షానికి పచ్చలూ పొదిగిన బంగారపు బలం అది.

కెంపుల బలంవేపున మహారాజు కూచోగా, పచ్చలబలం వేపున శంకరప్ప కూచున్నాడు.

మహారాజుకి రెండుపక్కలా అప్పలనరసింహరాజూ, విజయరామరాజూ, జగ్గరాజూ కూచున్నారు. శంకరప్పరెండు పక్కలా శాస్త్రీ, యాజులూ ఆసీను లయినారు.

మందపాటి సూరపరాజూ, దూర్వాసుల ఆదివరాహమూర్తీ, పాణంగిపల్లి వెంకటరాయడూ అర్ధస్సభాల్లో కూచోగా మహారాజు వెనక యిద్దరూ, శంకరప్ప వెనక యిద్దరూ వేశ్యలు నుంచుని ఆజ్ఞలకు నిరీక్షిస్తూవుండినారు.

"తమ" రంటే "తమ" రంటూ వొకనిమిషం మొదట మర్యాదలు జరిగాక, గంభీరంగాచూస్తూ ముందు మహారాజు యెత్తు వెయ్యగా, మందహాసంచేస్తూ తరవాత శంకరప్ప అనుసరించాడు.

అతిదురితంగా యెత్తులువేసే సూరపరాజూ, యెంతో నిదానించి గాని కాయకదపని విజయరామరాజూ, కాపుమోద కాపు వేసుకుని గాని యెత్తువెయ్యని ఆదివరాహమూర్తీ, యెత్తువేశాటప్పటికి తెరిచి రాజయేటట్టు, శకట్లూ, యేనుగులూ దూరందూరంగా వుంచుకుంటూ యెంతసేపూ బంట్లు కాపుదలమోద మంత్రినీ గుర్రాలనూ యెదటిబలంమోదికి వురికించే వేంకటరాయడూ కూడా వొకగడియ గడిచేదాకా ఆటపోకడ గమనించలేకపోయారు.

నలుగురూ తరుచు మహారాజుతో ఆడేవారే. శంక

రప్పతోటిన్నీ ఆడివుండినవారే; కాని, తమతో ఆడినప్పటికంటే వారికా యిద్దరి ఆటలోనూ యెంతో వైలక్షణ్యం కనపడింది. ఆ నడకే కొత్తగా తోచింది.

కాకేమి?

సూచిభేద్యమైన గాఢాంధకారంలోనేకదా మెరుపుతీగల చకచకలు? మదగజం తారసిల్లినప్పుడేకదా సింహాప్పిల్ల శౌర్యోదేకం?

దిగ్దంతుల ద్వంద్వయుద్ధం భయంకరమే. అయినా ద్రష్టలకు దర్శనీయమే. మరి ఆ దిగ్దంతులకు?

మహారాజు అసాధ్యపు యెత్తులూ, శంకరప్ప పెంకిరాకడలూ దుర్గ్రాహ్యాలుగానే వుండినా ద్రష్టలకు వుల్లాసకరంగానే వున్నాయి.

అయితే, మహారాజుకి మానహానిభయమూ, శంకరప్పకి ప్రాణహాని భీతిన్నీ.

ఏమయినా యెత్తులమీద యెత్తులు పడిపోయాయి. అసలే తాపీగా ప్రారంభంఅయినఆట నాలుగ్ఘడియలు గడిచేటప్పటికి "యెత్తుపడదేం?" అన్న స్థితికి వచ్చింది.

మరెవరితోో ఆడినా మహారాజుకి గువ్వాపిట్టల వేటలా వుండేది. శంకరప్పకి వోనమాలు దిద్దించడంగా కనపడేది; కాని, యిప్పుడు మహారాజుకి కొండ తాకినట్టుంది. శంకరప్పకి బ్రహ్మ విద్యలో పడ్డట్టుంది.

ఎత్తుపడ్డకొద్దీ వారికి కసిపెరిగింది. కసి పెరిగినకొద్దీ యెత్తులు బిగిశాయి.

దీంతో, ఒక్కొక్కరూ యెత్తు వేసినప్పుడు, వారికి, వొక్కొక్కరూ ప్రాణం వొడ్డుకున్నట్టు తోచసాగింది.

మరో నాలుగ్గడియలు వెళ్ళిపోయాయి.

మహారాజుకీ, శంకరప్పకీ ముచ్చెమటలూ పోశాయి.

కంగారుపడి వేశ్యలు విసనకర్ర లందుకున్నారు.

కాని, అప్పటికే ఆట స్తంభించిపోయింది.

చివరిమాటు, యెడమతర్జనితో మొగం తుడుచుకుని, శంకరప్ప, యెర్రగదిశకటు నొక్కి వేసి శాస్త్రికీ యాజులుకీ చిరునవ్వు అందిస్తూ, పూపిరితీసుకుని నిటూర్చా కూచున్నాడు.

మహారాజు కళ్ళు మిలమిల్లాడాయి.

ద్రష్టలు మొగమొగాలు చూసుకున్నారు.

రంగనాయిక వొక్క అడుగు వెనక్కి వేసింది.

ఇది గుర్తించినట్టుగా, వందిమాగధులు, మాధ్యాహ్నిక సమయ సూచకంగా కైవారాలకు అందుకున్నారు.

10

"నాతండ్రే? నా నాయనే? నా శంకరప్పే! ఇంటికి వచ్చావా బాబూ! అగ్రహారం కొట్టుకు వచ్చావా!" అని పొంగిపోతూ కౌగలించుకుందామని పెద్దమ్మ ముందుకి దూకింది; కాని, అంతకుముందే శంకరప్ప "పెద్దమ్మా!" అంటూ ఆమె యెదట సాష్టాంగపడి, పురి మాటరాక, చేష్టలుకూడా లేక, అలాగే వుండిపోయాడు.

ఆదుర్దాపడుతూ పెద్దమ్మ శంకరప్పని లేవదియ్యబోతూ

పక్కని కూచోగా శాస్త్రి యాజులూ అతన్ని లేవదీసి పట్టుకూచున్నారు.

ఇంతలో పచ్చఅక్షింతలూ మెర్రఅక్షింతలూ పట్టుకువచ్చి రామసోదెమ్మ విభ్రమవిలాసాలతో అతనికి దిష్టితీసింది.

"నెగ్గేశాం పెద్దమ్మా" అంటూ పెద్దమ్మ రెండుచేతులూ పట్టుకుని ప్రారంభించాడు శంకరప్ప.

"ప్రతిష్ట అడ్డు వచ్చింది; కాని మహారాజు యివాళే తన వోటమి అంగీకరించి వుండును. అయినా యిప్పుడు మనకి వచ్చిన లోటేమీలేదు. ఆరుమాసాల కయినా ఆట కట్టిందని వొప్పుకోవలసిందే; కాని, మహారాజుకి మరో దారి లేదు. అవునా శాస్త్రిగారూ? మీ రేమంటారు యాజులుగారూ?"

"ఆట కట్టేపోయింది" అన్నాడు శాస్త్రి, "ఆమాట ఒప్పుకోడానికే వాయిదా" అన్నాడు యాజులు.

జరిగిందంతా అతిమధురంగా చెప్పాడు శంకరప్ప.

శంకరప్పని కౌగలించుకొని వొక్క క్షణం మాట్లాడలేక పోయింది పెద్దమ్మ.

శాస్త్రినీ, యాజుల్నీ ఆపూట భోజనానికి ఆపేసింది.

* * * *

జాముప్రొద్దువేళ మళ్ళీ పాలకీ రాగా, ఒక్కమాటు ఏకాంతంగా గదిలోకివెళ్ళివచ్చి మిత్రులతోకోటకివెళ్ళాడు శంకరప్ప.

మామూలు మర్యాదలన్నీ జరిగాయి. తరవాత అందరూ యథోచితంగా కూచున్నారు.

రాజుకీ శంకరప్పకీ రంగనాయికా, తక్కినవారికి తక్కిన వేశ్యలూ తాంబూలా లందించారు.

ఏమి టేమిటో కభుర్లు వెళ్ళాయి. ఏమి టేమిటో సంగతులు వచ్చాయి. చదరంగానికి బదులు లోకాభిరామాయణం ప్రారంభ మయింది.

"చంద్రవదన అని మా వూళ్ళో వొక వేశ్య" అంటూ అందుకున్నాడు శంకరప్ప.

"ఆమె మానాయనగారి దగ్గిర కావ్యనాటకాలంకార గ్రంథాలు నాతో సరిగా క్షుణ్ణంగా చదివింది. ప్రస్తుతం ఆమె మొగలితుర్రు ఆస్థానంలో మన్ననలు పొందుతోంది. భ్రాతృ ప్రేమతో పెంచి నన్నామె చదరంగంలో ప్రవేశపెట్టి దిద్దింది"

"సరసంగా వుంది. అంచేతనే తమ యెత్తుల్లో యీ చాతుర్యం" అన్నాడు మహారాజు.

రంగనాయికా, ఆమె సహచారిణులూ వుత్సాహంతో మొగ మొగాలు చూసుకున్నారు.

"కందనోలి నవాబుగారి వజీర్లలో వొకాయన యీఆటలో అఖండుడు. వయసు కాలంలో సేనావిన్యాసంలో ఆయన అసాధ్యుడుగా వుండినాడనీ, ఈ వార్ధకంలో ఆ నేర్పంతా చదరంగంఆటలో కనపడుతోందనీ కర్ణాకర్ణిగావిని, పనికట్టుకు వెళ్ళి, నెలరోజులు తంటాలుపడి ప్రవేశంసంపాదించాను. మూడురోజులు యెన్నో పెంకిరాకడలు వచ్చా డాయన. ప్రతీ యెత్తూ నన్ను మూడు చేరలనీళ్ళు తాగించింది"

"దేశంలో యెంతెంతవారేనా వున్నారు. అలాంటివారిని చూడాలంటే అదృష్టం వుండాలి. అయితే తరవాత యేమి జరిగిందీ?"

"నాలుగోనాడు బల్లదగ్గిర కూచోగానే కాగలించుకుని, నాచెయ్యి ముద్దాడి ఆయన చేసిన బహుమతీ మహాప్రభూ యిది" ఇలా అని తన మొలలో గుప్తంగా వుండిన కటారి తీసి, మహారాజు దగ్గిరగా వుంచాడు శంకరప్ప.

శాస్త్రీ, యాజులూ వులిక్కిపడి "ఇదివరకి మనకి చూపిం చారుకారు చూశావా?" అన్నట్టు చూసుకున్నారు.

"ఎందరు వీరాధివీరుల కవోష్ణరక్తం చవిచూసిందో యిది. లేకపోతే యీ కెంపుల కింతపూత యెలా వచ్చింది? మంచి సరసుడాయన" అని మెచ్చుకుంటూ మహారాజది అందు కుని పరిశీలనగా చూసి, వొరతీసి వాయి కూడా పరీక్షించి, "బాగుంది" అని అప్పలనరసింహారాజుకి అందించాడు.

"నాలుగో నాడు కొత్తఆట వేశాం. నాయెదట కూచుని ఆడింది ఆయనేకాని, తెరచాటునుంచి సలహాలు వచ్చాయి. తెరచాటున నెమిలిపిట్ట వున్నదా అని భ్రాంతి పడ్డాను నేను. ఆట వారం రోజులు సాగింది; కాని, మహాప్రభూ! ఏమి రాక డలూ అవీ? ఏమి ప్రతిఘటనలూ అవీ! ఒకొక్కక్క యెత్తు వొకొక్కక్క వూపు వూపేసింది నన్ను. ఎనిమిదో సాయంత్రం, తెరచాటునుంచి తన వొడిలో పడిన యీవుంగరం నా వేలికి తొడుగుతూ ఆయనచేసిన ప్రశంసా, తెర చీల్చుకు వచ్చిన మంద హాసజ్యోత్స్న యిప్పటికీ నాకు పులకలు రేపెడుతున్నాయి."

ఇలా చెప్పి, శంకరప్ప, యెడమచేతి అనామికనుంచి తీసి, ఆరత్నాంగుళీయకం మహారాజుసన్నిధిలో వుంచాడు.

మరో గడియ యిలాగే గడిచాక అందరూ లేచారు.

మన్నాడుకూడా వుదయం యిలాగే గడిచిపోయింది.

తరవాత అదే మామూ లయిపోయింది.

౨౫

"మనం కొంచెం జోరు చేసేశాం. తమరు వుసికొల్పడంవల్ల నేను కూడా వుద్రేకంలో పడిపోయాను" అంటూ చాలా పరితపించాడు ఆదివరాహమూర్తి.

"నేను మాత్రం యిలా అవుతుం దని యెరుగుదునుటండీ? ఆ ఠాణేదారుగాడు నన్ను తప్పుదారిలో పెట్టేశాడండీ!" అంటూ పిసుక్కున్నాడు దివాన్జీ.

"మహారాజు దృష్టిలో క్షుద్రుణ్ణయి పోయాను నేను. నాకు తరణోపాయం కనపడ్డం లేదు."

"ఆటపూర్తికాకుండా బెంబేలు పడిపోతా రేమిటండీ?"

"ఆటవేమా శంకరప్పగారి ప్రవృత్తివేమా కాదండీ? ఆ వినయవిధేయతలూ, ఆ సభ్యతామర్యాదలూ మహారాజుని ముగ్ధుణ్ణి చేసేస్తున్నాయి. నేనసత్యవాదినే కాదు, ఈర్ష్యాళువు నయిపోయాను. అదీకాక:ఆటయెప్పుడోపూర్తిఅయిపోయింది"

"అంటే?"

"అంటే యేంవుంది? ఇక్కడికి నెల్లాళ్ళనుంచీ ప్రతీదినమూ

వుదయమూ సాయంత్రమూ వెళ్ళి బల్లదగ్గిర కూచోడం తప్ప మరేమీ పనిలేదు. మహారాజిక యెత్తు వెయ్యలేరు."

"వెయ్యలేరూ?" అంటూ దివాన్జీ మాన్పడి పోయాడు.

"వేసేం లాభమూ? ఇప్పుడు వేసిరాజు మాత్రమే. ఎత్తు వేస్తే కొట్టిరాజే. అంచేతే మహారాజు తటాపటాయిస్తున్నారు"

"....."

"ఎటుచూసినా ఆటకట్టిందని ఒప్పుకోడమే మర్యాదగా కనపడుతోంది"

"మరి దారి లేదంటారా"

"ఉంది, మహాప్రభూ! వుంది. బల్లదగ్గిరికి, బల్లదగ్గిర్నుంచీ కావలసినంత దారి"

* * *

"వారి చాతుర్యం కళ్ళారా చూస్తున్నావు నువ్వు"

"అవును, చూస్తున్నాను"

"రోజూ రెండుపూటలా వారిదర్శనం అవుతోంది నీకు"

"ఆహా, అవుతోంది"

"వారు మీ ఆయింటికి విజయంచేశారు"

"నీకు కనపడుతూవున్నదీ, నిన్నూరిస్తూవున్నదీ యిదే; కాని, దీనివల్ల నాకు కలిగిన మహాభాగ్యం యమయాతన మాత్రమే అని యెరగవు నువ్వు"

ఇదివిని అలివేణి వులిక్కిపడింది.

"పందిట్లోనుంచునివుండి పందిట్లోనుంచే వెళ్ళిపోయారు

వారు. నాచైతన్యం అంతా వారివెంటే వెళ్ళిపోయింది. ఇప్పుడు నీయెదట వున్నది రంగమ్మ కట్టెమాత్రమే"

ఈమాటతో రంగనాయిక కంఠంలో గద్గదిక అంకురించింది. అలివేణి కళ్ళు అనిమిషా లయినాయి.

"రెండుపూట్లా వారిదర్శనం అవుతోంది కనక, కర్పూరవిడెం సమర్పించుకునే టప్పుడు మునివేళ్ళ స్పర్శ అయినా అవుతోంది కనక, యెప్పుడైనా వొక్కొక్కమాటు, వారు, కాటుకకళ్ళ నిండా చూస్తున్నారు కనక రంగమ్మ నింకా నువ్వు చూడ గలుగుతున్నావు"

"నా కందులో సహస్రాంశమూ లేదుగా?"

రంగనాయిక క్షణం ఆలోచించి "శాస్త్రుల్లుమామయ్య గారున్నారుగా? వారి నాశ్రయించరాదూ!" అంది.

"అదీ అయింది. ఈ ఆటసంగతి తేలితేగాని, వారు మాట్లాడరన్నా రన్నయ్యగారు" అని అలివేణి మొగం వేలవేసుకుంది.

"ఒక్కపనిచెయ్యి"

"ఏమి టదీ?"

"తెల్లవారితే యిటు మహారాజు కోలువు. దీపాలు పెడితే అటు వారి రాక. కనక నాకెలాగా యోగం లేనట్టే. నువ్వు బసకే యెందుకు వెళ్ళగూడదూ?"

"శాస్త్రం చెప్పినట్టుంది నీసలహా"

"అదేమే?"

"పెద్దమ్మగా రంకు వారికీ భయమే, అన్నయ్యగారికీ భయమేట"

"పాదసేవకీ అభ్యంతరం వుంటుందా?"

అలివేణి "అవునుసుమా" అంటూ యెగిరిపడి "నువ్వు చెప్పింది బాగుంది. ఇక ఆప్రయత్నం చేస్తాను. ఆయేర్పాటు చేసేదాకా అన్నయ్యగారి పాదాలు వదలను" అంది.

"అదేవిధంగా చివరికి నీకేనా అదృష్టం—"

"నా కంత అదృష్టం పడితే నీకూ పట్టిం దన్నమాటే. మొదటిరోజున నిన్ను తీసుకునే వెడతాను"

"అయితే, మధ్యాహ్నం రెండు జాములవేళ మామయ్య గారి నోమాటు మీాయింటికి రప్పించగలవా"

"వో! నిమిషంలో రప్పిస్తాను. మాఅమ్మతీసుకువస్తుంది."

"అట్నుంచి నరుక్కువద్దాం. నాకు వేళఅయింది, వెళ్ళి పోవాలి, యిక నువ్వు వెళ్ళు"

ఇద్దరూ వొకమాటు గంభీరంగా చూసుకుని "సంయే" "సంయే" అనుకుని, అభీష్టం నెరవేరినట్టే ఆనందిస్తూ అలివేణి యింటికి వెళ్ళిపోగా, వుపక్రమణిక ఆలోచించుకుంటూ రంగ నాయిక వెళ్ళిపోయింది.

* * *

"ఏమా ద్దంటారు బాబయ్యా?"

"ఏమిటోయ్ అయేది? మహారాజే నెగ్గేస్తారు. వాడితల కాయ దగ్గిరవుండి, కోట కొమ్మలికి నేను కట్టిస్తా నిక మాదిగ

వారు. నాచైతన్యం అంతా వారివెంటే వెళ్ళిపోయింది. ఇప్పుడు నీయెదట వున్నది రంగమ్మ కట్టెమాత్రమే"

ఈమాటతో రంగనాయిక కంఠంలో గద్గదిక అంకురించింది. అలివేణి కళ్ళు అనిమిషా లయినాయి.

"రెండుపూట్లా వారిదర్శనం అవుతోంది కనక, కర్పూరవిడెం సమర్పించుకునే టప్పుడు మునివేళ్ళ స్పర్శ అయినా అవుతోంది కనక, యెప్పుడైనా వొక్కొక్కమాటు, వారు, కాటుకకళ్ళనిండా చూస్తున్నారు కనక రంగమ్మ నింకా నువ్వు చూడగలుగుతున్నావు"

"నా కందులో సహస్రాంశమూ లేదుగా?"

రంగనాయిక క్షణం ఆలోచించి "శాస్త్రుల్లుమామయ్యగా వున్నారుగా? వారి నాశ్రయించరాదూ!" అంది.

"అదీ అయింది. ఈ ఆటసంగతి తేలితేగాని, వారు మాట్లాడరన్నా రన్నయ్యగారు" అని అలివేణి మొగం వేలవేసుకుంది.

"ఒక్కపనిచెయ్యి"

"ఏమి టది?"

"తెల్లవారితే యిటు మహారాజు కొలువు. దీపాలు పెడితే అటు వారి రాక. కనక నాకెలాగా యోగం లేనట్టే. నువ్వు బసకే యెందుకు వెళ్ళగూడదూ?"

"శాస్త్రం చెప్పినట్టుంది నీసలహా"

"అదేమే?"

"పెద్దమ్మగా రంకే వారికీ భయమే, అన్నయ్యగారికీ భయమేట"

"పాదసేవకీ అభ్యంతరం వుంటుందా?"

అలివేణి "అవునుసుమా" అంటూ యెగిరిపడి "నువ్వు చెప్పిందిబాగుంది. ఇక ఆప్రయత్నం చేస్తాను. ఆయేర్పాటు చేసేదాకా అన్నయ్యగారి పాదాలు వదలను" అంది.

"అదేవిధంగా చివరికి నీకేనా అదృష్టం—"

"నా కంత అదృష్టం పడితే నీకూ పట్టిం దన్నమాటే. మొదటిరోజున నిన్ను తీసుకునే వెడతాను"

"అయితే, మధ్యాహ్నం రెండు జాములవేళ మామయ్య గారి నోమాటు మీాయింటికి రప్పించగలవా"

"వో! నిమిషంలో రప్పిస్తాను. మాఅమ్మతీసుకువస్తుంది."

"అట్నుంచి నరుక్కువద్దాం. నాకు వేళఅయింది, వెళ్ళిపోవాలి, యిక నువ్వు వెళ్ళు"

ఇద్దరూ వొకమాటు గంభీరంగా చూసుకుని "సంయే" "సంయే" అనుకుని, అభీష్టం నెరవేరినట్టే ఆనందిస్తూ అలివేణి యింటికి వెళ్ళిపోగా, వుపక్రమణిక ఆలోచించుకుంటూ రంగనాయిక వెళ్ళిపోయింది.

* * *

"ఏమాద్దంటారు బాబయ్యా?"

"ఏమిటోయ్ అయేది? మహారాజే నెగ్గేస్తారు. వాడితల కాయ దగ్గిరవుండి, కోట కొమ్మలికి నేను కట్టిస్తా నిక మాదిగ

అమ్మిగాడిచేత " అంటూ వెన్ను విరుచుకుని మీసం మీద చెయ్యి వేసుకున్నాడు తాణేదారు.

"అంతమాటఅనెయ్యకండి బాబయ్యా! ఇదివరకే తొంద రయిపోయిం దికనేనా జాగ్రత్తగా వుండడం మంచిదండి"

"అయితే, యే మంటావ్"

"ప్రభువ్వారు నెగ్గలేరుటండి. నెగ్గడం దాకా ఎందుకూ కాయే కదపలేరు టండి'"

"ఆఁ!"

"సూరపురాజు బాబయ్య సెలవిప్పించా రండి. ఆటకట్టి పోయేవుందిట దేవరా!"

"కొంపతీసి గోచీపాతగాడు నెగ్గేస్తాడా యేమిటి?"

"మనవి చేసుకున్నాను కాదండీ? అలాంటి మాట రాని య్యకండి బాబయ్యా! దేవిడీ మన్నా అయిందంటే —"

"ఓరి నీ యిల్లు —"

తాణేదారు నో రెండిపోయింది.

* * *

"పైకి దయ చెయ్యండి బాబయ్యా!" అన్నాడు చల్లా జగ్గప్ప మెల్లకేసి చూపిస్తూ.

"అప్పుడే శంకరప్పగారు వచ్చారా యేమిటి?" అని సూరపరాజూ "యెత్తేమయినా పడిందా?" అని ఆదివరాహ మూర్తి వొక్క మాటే అడిగారు.

ఇద్దరికీ "లేదండి బాబయ్యా!" అని వొకటే జవాబు.

"మ రేమంటావోయ్ ?"

"ఏమీ లేదు పైకి దయ చెయ్యండి"

"ప్రభువు —"

"ఈపాటికి నల్ల చెరువుదగ్గిరికి చేరుకుంటారండి"

"అదేమిటి ?"

"ప్రభువ్యాహ్నా, శంకరప్పగారూ, అప్పలనరసింహారాజు బాబయ్యా వేటకి —"

"మరి ఆట ?" అని అడిగాడు మూర్తి.

"శంకరప్పగారికి వేటకూడా అలవాటుందా యేమిటి?" అని ఆశ్చర్యపడుతూ అడిగాడు సూరపరాజు.

ఇంతలో "వేటేమి టండోయ్ ?" అంటూ వెంకటరాయడు వచ్చాడు.

జగ్గప్ప వివరాలు చెప్పాడు.

దానిమీద "అయితే యిక మేము పైకెందుకూ వెళ్ళడం?" అనడిగాడు మూర్తి.

"ఎత్తేమయినా దొరుకుతుందేమో పరకాయించ మని సెల వయింది బాబయ్యా !"

"ప్రభువ్వారికి తోచనియెత్తు మనకా తోస్తుంది ?" అన్నాడు వెంకటరాయడు.

"ఎత్తుతోచడం సర్వాబద్ధం. ఇక వున్నదల్లా యేమిటుంటే ! ప్రభువు లేరు కనక, బలంచూస్తూ మనం ధారాళంగా చర్చించుకోవచ్చు. ఇది కాదని అదీ, అది కాదని యిదీ యెత్తు వేసి చూడవచ్చు"

సూరపరా జిలా అనగా "బలం యేమాత్రం కలిసి పోయినా మనపరువు తక్కదండోయ్" అన్నాడు మూర్తి.

"పై నెవ రున్నారు జగ్గప్పా?"

"బంగారపు బలం యెలావుందో అలాగే దంతపుబలం సర్దివుంచింది అలాయిదాగా రంగనాయిక. నాగరత్నంకూడా పైనేవుందండి. వీరభద్రమూ విరిబోణీ వచ్చే వేళయిందండి"

"బతికాం మరి తొరగా పదండి" అంటూ మెట్లకేసి తిరిగాడు బోసినోరు చప్పళించుకుంటూ మూర్తి.

సూరపరాజు మెట్లడగ్గిరికి బయలుదేరి "వెంకటపతిరాజు దద్దయ్యగా రుంటే బాగుండును. అన్నట్టు విజయరామ రాజుగారూ?" అని అర్ధోక్తిలో వుండగా, "వారు భీమవరపుకోట వేంచేశారు బాబయ్యా! మళ్ళీ పదిరోజుల్లో దయచేస్తారండి. వెంకటపతిరాజు బాబయ్యకీ, అప్పలాచార్యులయ్యవార్లంగారికీ, మల్లికార్జునలింగం అయ్యవార్లంగారికీ కభురు వెళ్ళింది. తమరు దయచెయ్యండి, రాగానే పైకితీసుకువస్తావారి" నంటూ జగ్గప్ప బయలుదేరాడు.

వారు ముగ్గురూ యేకవరసన మెట్లెక్కేశారు.

* * *

రోజులు గాదు, వారాలుగాదు, మాసాలే ఆరు గడిచిపోయాయి; కాని, యెత్తుపడలేదు. దారీ దొరకలేదు. ఆశే అంతరించి పోయింది.

ఈ ఆరుమాసాల్లోనూ యెక్కడి కెక్కడికో కభుర్లు

వెళ్ళాయి. ఆహూతులూ, అనాహూతులూ యెవరెవరో యెంద రెందరో ఆటకాళ్ళువచ్చారు.

ఎన్నో పరిశోధనలు చేసి, యెన్నో మాట్లు రకరకాల యెత్తులు వేశారు కాని, బంగారపుబలం బంగారప్రకొండఅయి అలాగే ఉండిపోయింది.

కోటలో బంగారపుబలం యెలావుందో అలాసర్దుకుని మూర్తి వగైరాలు తమ యిళ్ళల్లో కూడా తీవ్రప్రయత్నాలు చేశారు.

ఒకొక్కరు బల్లదగ్గిర పడేసి మందీ, యిరవయ్యేసి మందీ నలుగుళ్ళు పడ్డారు.

పెద్దాపురానికి పెద్దాపురమే వుడికిపోయింది ; కాని ప్రయోజనం కలగలేదు.

చివరికి, మహారాజుకి, నిద్రాహారాలు కరువయిపోయాయి. రాచకార్యాలమీద వెగటున్నా పుట్టింది.

౫౬

కరకర పొద్దుపొడిచింది.

ఎర్రని సూర్యబింబం, పొగనింపి అప్పుడే వెలిగించిన కాగిత బుబ్బట్లలాగ మెల్లిగా పైకి లేవసాగింది.

దేవిడిలో ఝాంఝుకారా మంటూ నగారా మోగిపో సాగింది.

ఊళ్ళోశివాలయంలో రుంజలు, ఆనగరాకి జవాబివ్వసాగాయి.

బురుజుమీది నరసింహస్వామి ఆలయం పసిడికుండ, జిగజిగ మెరిసిపోతోంది.

ఘంటాపథాలన్నీ అసివారులు బయలుదేరిన ఆశ్వికులతో నిండిపోయి వున్నాయి.

సాలలు బాగుచెయ్యడంకోసం, కోటలో బయటకట్టి వున్న మదపుటేనుగులుఘీంకారాలతోటీ, పారశీకాశ్వాలు సకిలింపుల తోటీ అన్నదాతలను ఆహ్వానిస్తున్నాయి.

అగడ్తలో, తమ్మిచెర తప్పించుకుని, మహోల్లాసంతో పాటలు పాడుకుంటూ గండుతుమ్మెదలు పూలతోట కొల్లగొట్టడానికి కోటలో చొరబడుతున్నాయి.

ఇలాంటి సమయంలో, సాముగరిడీలు చాలించి, మహారాజు అప్పుడే స్నానపుగదిలో ప్రవేశించాడు.

నూనెజిడ్డు వదలడానికి ఇద్దరుగుబ్బెతలు సుగంధ చూర్ణంతో నలుగులు పెడుతున్నారు.

ఒకతె సువర్ణకలశం పట్టుకుని గంగాళంబద్గిర నుంచుంది.

మరొకతె ఆగంగాళంలో నీళ్ళు తోరుపుతూవుండగా

యింకొకతె అందులో పన్నీరు గుమ్మరిస్తోంది.

వేరొకతె, వుండుండి చెయ్యిపెట్టి నీళ్ళు పాళాలు చూస్తోంది, పరిశీలనగా.

ఇంకొకతె కొంచెం దూరాననుంచుని చెంగావిపంచెకి చుంగలు సవరిస్తోంది.

మరొకతె అందరిమీదాకళ్ళతో అధికారం చెలాయిస్తూ, ఆజ్ఞలకోసం యెదురుచూస్తూ కొంచెం పక్కగా నుంచునివుంది.

మానసికాందోళనవల్లా, సుఖస్పర్శవల్లా కళ్ళు మూసుకుని,

మొగంకూడా వంచుకునివున్న మహారాజు హఠాత్తుగా మెరపు కొట్టిన ట్టయి ఆమెకేసి చూశాడు.

వెంటనే "చిత్తం మహాప్రభూ!" అంటూ ఆమె సావధాన అయింది.

"చల్లా జగ్గప్ప – నుంచున్నట్టుగా" అని కొంచెం ఆత్రంగా చెప్పి మళ్ళీ కళ్ళుమూసుకున్నాడు మహారాజు.

ఆజ్ఞ అంచెనోళ్ళమీద వెళ్ళింది.

జగ్గప్ప యెగిరివచ్చి "హాజర్ మహాప్రభూ!" అంటూ దోసిలి వొగ్గి, నమ్రుడయినాడు.

కళ్ళు తెరవకుండా మొగంమాత్రం అటు తిప్పి, "జగ్గప్పా?" అన్నాడు మహారాజు.

"చిత్తం మహాప్రభూ!"

"ఎలావున్నా సరే, శంకరప్పగారిని నిమిషాలమీద తీసుకు రావాలి"

"తీసుకువస్తాను మహాప్రభూ!"

"పాలకీఅయితే ఆలస్యం అవుతుంది. గండభేరుండాన్ని తీసుకు వెళ్ళు"

"చిత్తం చిత్తం"

"ఇంకా నుంచున్నావు"

"లే – ద్ – మ –"

జగ్గప్ప మాటకంటేముందే వుడాయించాడు.

"తొరగా తెమల్చాలి" అన్నట్టు పరిచారికలకేసి చురుగ్గా చూశాడు మహారాజు.

స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానాలన్నీ ముగించేసుకుని,ఆరివున్న [illegible]అంగా స్త్రీలజత ధరించి, మిత్రుల కిద్దరికీ మధ్యగా, కవాచీ బల్లమీద కూచునివున్నాడు శంకరప్ప.

కొంచెం పక్కగానూ, పడమటింటి గుమ్మానికి చేరికగానూ పెద్దమ్మా, లోగుమ్మంలో తలుపు ఆనుకుని రామసోదెమ్మా, మండువాదక్షిణపుటంచున గోడ ఆనుకుని అలివేణి రంగనాయికా నుంచుని వున్నారు.

"చెల్లాయిది ఆరుమాసాల తపస్సు. రంగనాయికదిన్నీ ఆపాటిదే కనక మీరీపాటికి వరదులు కావడం ధర్మం" అన్నాడు శాస్త్రి.

అలివేణి దోసిలి వొగ్గింది.

"సంగతిసందర్భాలన్నీ మామయ్య గారితో మనవి చేసుకునే వున్నాను. మళ్ళీ యిలాంటి అవకాశం యెప్పటికో? అంచేత నే నాదుర్దా పడిపోతున్నాను" అంది జాలిగా రంగనాయిక.

"మిమ్మల్ని నిర్బంధించడానికి మేము చాలం; కాని, మీరివాళ దయచెయ్యక తప్పదు. బాహాటంగా అంగీకరించడం తరవాయిగా మహారాజు వోడిపోయే వున్నారు. ఆకాస్తా అయిపోయిందనుకుందాం. ఇక మీతో యెత్తు వెయ్యడాని కెవరికి గుండెలు తాళుతాయీ? కనక మీరివాళ 'ఊఁ' అనాలి, తప్పదు" అని యాజులు వొత్తిచెప్పాడు.

దానిమీద "యిక తప్పేటట్టు లే" దన్నట్టు శంకరప్ప పెద్దమ్మకేసి చూశాడు. అదిగుర్తించి "పెద్దమ్మగారి అనుగ్రహమూ మాభాగ్యమూనూ" అంది అలివేణి.

"పెర్రిపిల్లవు, జగత్పండితుడైన నా వరహాలమూటకి నేనా చెప్పగలదాన్ని?" అంటూ పెద్దమ్మ రామసోదెమ్మ కేసి చూడగా, ఆమె శంకరప్పకిమాత్రమే కనపడేటట్టు విభ్రమ విలాసాలు మొలిపించి తలుపుచాటున నక్కింది.

దాంతో శంకరప్ప కళ్ళల్లో వింత తేజస్సు మెరిసి, అలివేణి కనుదమ్మ్మలకు వికాసంయిచ్చి, రంగనాయిక చెవులకు మధుర శబ్దం అందించింది.

ఈసమయంలో కొంజాదగ్గిరనుంచే "పెద్దమ్మగారూ!" అంటూ పిలుపు వినిపించింది. వెంటనే గుమ్మంలోకి వెళ్ళి పెద్దమ్మ "యేం జగ్గప్పా?" అనడిగింది.

వచ్చినమనిషి జగ్గప్పఅని తెలవడంతోటే నాలుక కరుచుకుంటూ రంగనాయికా, అలివేణీ తూర్పింటోకి దూటారు.

"దండాలు బాబయ్యా! దండాలండి, దండాలండి"

"శుభం.....ఏమోయ్ తెల్లవారకుండావచ్చావూ?"

"ప్రభువ్వారు తరిమిపంపారు దేవరా! నుంచున్న పాళంగా తోడితెమ్మని సెలవు. పాలకీ అయితే ఆలస్యం అయిపోతుందని గండభేరుండంపంపారు. ఈపాటికి సంగదూరాన వుంటుందండి"

"అంత వులకం యేమిటోయ్?"

"తెలవదు బాబయ్యా"

తదేకదృష్టితో చూస్తూ "విసుగ్గా వున్నారా?" అని అడిగాడు శంకరప్ప.

"లేదం" డన్నాడు జగ్గప్ప.

"ఏంచేస్తున్నారు?" అనడిగాడు యాజులు.

"స్నానప్రయత్నంలో ఇంకా నలుగుల్లోనే వున్నారండి"

శంకరప్ప చిరునవ్వు బిగపట్టుకుని, మిత్రులకేసి బెల్లింపు చూపులు చూశాడు.

"ఏదో యెత్తు తోచింది, మరి లేవండి" అంటూ యాజులు లేచి నుంచున్నాడు.

చిరునవ్వు నవ్వుతూ, పెదవివిరుస్తూ, తల అడ్డంగావూపుతూ తొంగిచూసి రంగనాయిక మళ్ళీదాకుఁ్ఁంది.

"అదిగో గండభేరుండం బాబయ్యా!" అన్నాడు జగ్గప్ప.

శంకరప్ప నిశ్చలంగా ఆలాగే కూచుని వున్నాడు.

అదిచూసి "లే, యింకా జాప్యం చేస్తావేం నాయనా?" అంటూపెద్దమ్మ తొందరపెట్టింది.

అప్పుడు. మొగంపక్కఁ్ఁకితిప్పుకుని, కిందికి చూస్తూ వొక్కఁ్ఁ మాటు తలపంకించి, తాపీగా మళ్ళీ మొగం తిప్పుకుంటూ "జగ్గప్పా!" అంటూ అందుకున్నాడు శంకరప్ప.

"చిత్తం బాబయ్యా!"

"శంకరప్ప ఏనుగెక్కఁ్ఁగాని, గుర్రంయెక్కి వెళ్ళడోయ్"

అదేదో బోధపడక జగ్గప్ప తెల్లపోయాడు.

శాస్త్రి యాజులూ మొగమొగాలుచూసుకున్నారు.

పెద్దమ్మ శంకరప్పని విడిచి జగ్గప్పనీ, జగ్గప్పని విడిచి శంకరప్పనీ చూడసాగింది.

"కనక నువ్వు వెళ్ళిపోవచ్చు"

"వెడతాను దేవరా?" అంటూ చేతులు నలుపుకున్నాడు జగ్గప్ప.

"ఈమాటే మనవి చెయ్యి ప్రభువ్వారితోటి"

"చిత్తం చిత్తం" అంటూ నసికాడు జగ్గప్ప.

"ఇంక గండభేరుండం యెందుకూ?"

"పాలకీ —"

"ఇప్పటి కంతే మరి"

"సెలవు బాబయ్యా!"

"శుభం"

"దండాలండి, దండాలండి, దండాలండి"

బరువుగా అడుగులు వేసుకుంటూ వెళ్ళి జగ్గప్ప గుర్రం యెక్కాడు.

గుర్రాలు మేఘాలెక్కాయి.

17

"ఆరుమాసాల ఆందోళనవల్ల, గుర్రం కదిపితే యేనుగుతో తెరచి రాజవుతుం దన్న సంగతి మరచిపోయారు ప్రభువ్వారు" అని కళ్ళు చికిలించుకుంటూ, జగ్గప్ప వెళ్ళీ వెళ్ళడంతోటే రంగనాయిక మళ్ళీ వాకిట్లోకి వచ్చింది.

"శాబాసు" అంటూ ఆమె వెనకనే అలివేణిన్నీ వచ్చింది.

"ఏమిటీ?" అంటూ యాజులూ, "అవును సుమా" అంటూ శాస్త్రీ వూగిపోయారు.

అది శంకరప్పకి వుద్రేకం కలిగించింది.

ఆరుమాసాలుగా బలవంతాన అణిగి వుండిన వుత్సాహం అంతా వొక్కవూపున కట్టతెంచుకుని వురికి, శంకరప్పని గుంజిగుంజి విడిచిపెట్టింది.

దాంతో "మనం నెగ్గేశామండి! మహారాజివాళ తమ వోటమి వొప్పేసుకుంటారండీ" అంటూ చంటిపిల్లాడిలాగ వరవళ్ళు తొక్కి, అమాంతంగా వెళ్ళి పెద్దమ్మ కాళ్ళదగ్గిర చతికిలబడ్డాడతను.

పెద్దమ్మకిన్నీ వుత్సాహమూ, ఆనందమూ వెల్లివిరిసి పోయాయి.

వెంటనే శంకరప్పని పొదివిపట్టుకుని "నాతండ్రే! నాబాబే! ఈమాట వినడానికి కనిపెట్టుకుని వున్నాను నాయనా నేను. నాకళ్ళు చల్లబడ్డాయి బిడ్డా!" అంటూ వూర్ధ్వశ్వాసతో మూర్ధాఘ్రాణం చేసిందామె.

అదిచూసి అలివేణి "యిదంతా పెద్దమ్మగారి చేతిచలవ" అనగా "యింకా సందేహమా!" అంటూ ఆవేశంతో అందుకున్నాడు శంకరప్ప.

"మీరంతా శంకరప్ప మహా తెలివయినవాడను కుంటున్నట్టుంది. ఇదంతా శంకరప్పప్రజ్ఞే అనుకుంటున్నట్టూవుంది; కాని, అసలు శంకరప్ప ఆదిలోనే మొగంవేలవేసేశాడు. ఇప్పుడు

మీాయెదుట వున్న శంకరప్ప పెద్దమ్మ ప్రాణప్రతిష్టచేసి విడిచి పెట్టిన పిండిబొమ్మ. నిజంగా పెద్దమ్మే కటాక్షించి వుండక పోతే, శంకరప్పయెవరో, మీారెవరో, మహారాజెక్కడో, యీాగొడవ అంతాయేమిటో! ఎన్ని జన్మలెత్తి యెంతసేవ చేసినా నేను పెద్దమ్మరుణం తీర్చుకోలేను. పెద్దమ్మ శక్తి యీావోళ్ళో యెవరెరుగుదురూ? మహారాజు నాకోసం పాలకి పరివారమూా పంపారంటే – సేనాధిపతినే పంపారంటే అది పెద్దమ్మవేసిన ఎత్తుకి ఫలితం. ఎందుకని దయతలిచి ఆవేళ వారు రాగానే నన్ను పంపించిందిగాని, పెద్దమ్మ వొకరోజు బెట్టుసరీ చూపిస్తే మహారాజే పాదచారి అయి రాకపోదురా వెతుక్కుంటూను? ఆదిలో పెద్దమ్మ వేసిన యెత్తే యిప్పుడు మహారాజు ఆట కట్టిందనుకోండి. నామరూపాలులేక గాలి కెగిరివచ్చిన యీాదూదిపింజెని 'మనిషి, వుక్కుతునక' అని పించింది పెద్దమ్మ. దివాన్జీ నౌకర్లచేత యీాప్పులుపడ్డి శంకరప్పకి పెద్దాపురం మహారాజుచేత తహాజీ మిప్పించింది పెద్దమ్మ. అంటే నాపెద్దమ్మ ఆదిశక్తిఅని యిప్పుడేనా తెలి సిందామీాకు? నాపెద్దమ్మ నాయిలవేల్పు"

ఇలా అంటూా పరవశు డయిపోయి కళ్ళుమూసుకుని అతను పెద్దమ్మ పాదాలమీాద వాలాడు.

అందరి కళ్ళూ చెమ్మగిల్లాయి.

శాస్త్రీ, యూజులూా, అలివేణీ, రంగనాయికా పెద్దమ్మ కేసి చూస్తూా అప్రయత్నంగా దోసిళ్లు వొగ్గారు.

కళ్ళుతుడుచుకుంటూ వచ్చి, పెద్దమ్మమీద ఒక చెయ్యి ఆనుకూ-చుని, రామసోదెమ్మ బోర్లాపడుకుని వున్న శంకరప్ప వీపు నిమిరింది.

అప్పటికి పెద్దమ్మకి మాట తిరిగింది.

"అన్నం అమ్ముకుంటూ పొట్టపోసుకునే ముసలిముండ యింతపని చెయ్యడం యెక్కడేనా వుందా? కనక నా వెర్రి తండ్రి మాటలు మీ రెవరూ నమ్మకండి నాయనా! 'చేతిలో యెర్రని యేగానిలేదు. మహారాజుని ఆశ్రయిద్దామని వచ్చాను. అన్నం పెడతావా పెద్దమ్మా' అంటూ వచ్చాడు నాతండ్రి. ఆదైన్యంలోనే ఆమొగంమీద నాకు దేవతాకళ కనపడింది. 'నీకొడుకనుకో' అని యెవరో చెవిలో చెప్పినట్టయింది. దీనికి సాయం నామేనగోడలు – యీ వెర్రిపిల్ల 'కట్టుకోడానికి బట్టలుకూడా లేనట్టుంది అత్తా – మొగం కలకల్లాడుతోంది, గొప్పవాడు కామోసు, వొప్పుకోవమ్మా' అంటూ పాకులాడింది. లేదన లేక పోయాను. పెట్టాలని వుంటే పదిమంది తిని పోయేచోట గుప్పెడన్నమే మిగలకపోతుందా? 'నీకులోటు లేదు, రా, నాయనా!' అన్నాను. అదివిని పొంగిపోయాడు నాతండ్రి. అప్పుడే మొదలు ఈ పడిపడి దణ్ణాలికి. చిట్టి తండ్రికి నేనంటే యేదో వెర్రిభక్తి కుదిరిపోయింది. ఇంతకీ నాతండ్రికి జయంకలిగింది నాకు కావలసిందదే" అందామె.

అప్పటికి ప్రకృతిలో పడి లేచి కూచున్నాడు శంకరప్ప.

వెంటనే రామసోదెమ్మ పడమటింటోకి వెళ్ళిపోయింది.

తరవాత "నౌకర్లచేత యీడ్పులు పడ్డం యేమిటో కూడా చెబితేగాని వల్లకా" దంటూ వెళ్ళి శంకరప్ప రెండు చేతులూ పట్టుకున్నాడు శాస్త్రి.

యూజులుకూడా మొండిపట్టు పట్టాడు.

పెద్దమ్మా శంకరప్పా వొక్కమాటు చూసుకున్నారు.

ఆచూపుల్లో మెరుపుతీగలు పాకిపోయాయి.

వెంటనే ఒక్కమాటు కంఠం సవరించుకుని శంకరప్ప జరిగిం దంతా చెప్పేశాడు.

విని విని "దివాన్జీకో, రాణేదారుకీ పుట్టగతు లుంటాయా" అంటూ పెద్దమ్మా పళ్ళుకొరికింది.

అలివేణీ రంగనాయికా కంటతడి పెట్టుకున్నారు.

"ఈతుచ్ఛల్ని దేవిడీమన్నా చేయించవలసిందే" అంటూ శాస్త్రీ, యూజులూ అగ్గయిపోయారు.

ఇంతలో పాలకీ వచ్చింది.

ఒక్కమాటు రంగనాయికనీ, అలివేణినీ చూసి పెద్దమ్మా శంకరప్పకి కనుసన్న చేసింది.

వెంటనే "అలివేణీ! రంగనాయికా!" అంటూ మహోత్సాహంతో లేచి అత నందుకున్నాడు.

"ఇప్పటికి నేను వచ్చినపని అయింది. అనుకున్నదీ నెర వేరింది. ఇక యేది యేమయినా యిబ్బంది లేదు. అదివర కెందరితో ఆడినా, మహారాజుతో యెత్తు వేశాక అటో

యిటో అది తేలిపోయే దాకా మరెవరి తోటే ఆట వెయ్యా కూడ దనుకున్నాను. శాస్త్రిగారి తోటే యాజులుగారితోటే కూడా ఆడలేదంటే యిక చెప్పడానికేం వుందీ? ఇక ఆవ్రతం పూర్తి అయినట్టే; కనక యివాళ రాత్రి — తెలిసిందా? ఇక మీాయింటికి వచ్చి యెత్తు వేస్తాను. మీాకోరిక తీరుస్తా"

శాస్త్రి యాజులూ చాలా ఆనందించారు.

అలివేణీ రంగనాయికా పొంగిపోయి, అంతలో కొంచెం సిగ్గుపడ్డారు.

ఈసమయంలో చాకలిపెద్ద వచ్చి "హాజర్ బాబయ్యా!" అని విన్నవించి పాలకీదగ్గిరికి వెళ్ళిపోయాడు.

అందరి దగ్గిరా సెలవు పొంది, కళ్ళు తిప్పుకుంటూ శంకరప్పని పొగుడుతూ రామసోదెమ్మ దారి చూపించగా "అలాగాండి? బాగుందండి. అవును, మంచిబట్టలే వుంటే వారియెదట రాచ కొమాళ్ళ విశేషం యేమిటండి? మీామేలు మరిచిపోరండి వారు. దీపాలు పెట్టాటప్పటికివాళ భోజనం పెట్టించండేం అక్కయ్యగారూ!" అని గునిసి, రంగనాయిక, దొడ్డిదారిని కోటకి వెళ్ళిపోయింది.

ఆమె కోట సమీాపిస్తుం దన్నంతవరకూ జాప్యం చేసి శంకరప్ప లేచాడు.

వెంటనే అలివేణి అతని పాదాలు అంటి కళ్ళకద్దుకుని, ఒక్కమాటు అతనికళ్ళల్లోకి సవిలాసంగా చూసి, తానే కరిగిపోయి, నును సిగ్గుతో పక్కకి తప్పుకుంది.

"అబ్బాయోయ్. అగ్రహారం. జ్ఞాపకంవుందా? మరో టయితే నేనొప్పనుసుమా" అంటూ పెద్దమ్మ సాగనంపగా, శాస్త్రి యాజులు గార్లు బుజాలమీద చేతులు వేసుకుని పున్నమ చంద్రుడు లాగ మెరిసిపోతూ శంకరప్ప పాలకీదగ్గిరికి బయలు దేరాడు.

18

పాలకీలో కాలు గుమ్మంలో పెట్టాటప్పటికి వూచలాగ వచ్చి మహారాజు శంకరప్పని కౌగిలించుకున్నాడు.

కళ్ళు తెరిచి చూశాటప్పటికి ఆ కౌగిలింతతోనే యిద్దరూ సింహాసనం మీద కూచుని వున్నారు. మహా విలవ అయిన తలకాయకు తగినసత్తాలేక, దివాన్జీమెడ జవజవలాడి తోటకూరకాడ అయిపోయింది.

సభ్యులందరి కంటే ముందు తనకంఠం సవరించుకుని "శంకరప్పగారూ!" అని సంబోధించాడు మహారాజు.

"ఏమి సెలవు జగత్ప్రభూ!" అనిశంకరప్ప దోసిలివొగ్గాడు.

"తమరు నాఆట కట్టేశారండీ"

"ఎంతమాటా! నిష్కారణజాయమాన కటాక్షంవల్ల తమ రలా సెలవిప్పిస్తున్నారే కాని, యేలినవారి ఆటకట్టడానికి నేనెంతవాణ్ణి మహాప్రభూ?"

"అలాకాదండీ! స్పష్టంగా నేనోడిపోయాను. చద రంగంలో నాకిదే మొదటివోటమి. ఓటమివల్ల మనుష్యుల

మానసికావస్థ లెలాపరిణమించేదీ నాకిప్పుడేబోధ అయింది. అయితే, ప్రతికష్టి రసికుడైతే వోటమికూడా ఆనందకరంగా వుండేటట్టే కనపడుతోందండీ ”

“ ఒక్కమనవి మహాప్రభూ ! ” అంటూ అందుకున్నాడు అప్పల నరసింహారాజు.

“ నాఅంచనా తప్పిపోలేదు. తమ రుభయులూ ఆటకి కూచుంటే యెవరోడినా పర్యవసానం యిలాగే వుంటుందని నే నాదిలోనే నిశ్చయించుకున్నాను. అంచేతే మొంతజంకినా, శంకరప్పగారిని నేను బలవంతపరచ గలిగాను. ఆరుమాసాల తీవ్రప్రస్పర్ధకి ఫలితంగా, చివరికి, విజితులూ విజేతలూకూడా సమంగా ఆనందించడం – యిది మానవప్రవృత్తికి అతీతమైన విషయం. ”

“ తమరింకొకటికూడా సెలవిప్పిస్తారని తలుస్తున్నాను ”

“ చిత్తం మహాప్రభూ, మనవి చేసుకుంటున్నాను. ఈ ఫలితానికి సన్నికృష్టకారణం శంకరప్పగారి ప్రవృత్తిన్ని. ఏమంటే ? శంకరప్పగారి యీ విజయం సామాన్యమైనదా ? కాని, దానికి సంబంధించిన పొంగు లేశమయినా వారిదగ్గిర కనపడుతోందా ? వారిమొగంమీద యెంత సాత్వికతేజస్సు భాసిస్తోందో చిత్తగించారా ? ”

“ అదీసంగతి. దానివల్ల పరిసరాలన్నీ అకలుషాలయినవి. బ్రహ్మతేజస్సంటే అదేకదూ ? ”

“ చిత్తం చిత్తం ”

దీనిమీద చేతులుజోడించుకుని "శ్రీహరీ! మాటలు రాని కొండికవాణ్ణి పట్టుకుని యిద్దరు ప్రభువులు అలా సెలవిప్పించడం ధర్మమా?" అంటూ అందుకున్నాడు శంకరప్ప; కాని, మాటకి అడ్డంవచ్చి మహారాజు "ఇద్దరు కాదెంత మందయినా యీపని చెయ్యవలసిందే. ఏమంటే నిజంగా చదరంగం ఆడతగ్గవారు తమరొక్కరే కనబడుతున్నారు. ఇందులో తమర్ని జయించగల వాడింతవరకూ పుట్టలేదు, ఇకముందూ పుట్టబోడు" అన్నాడు.

శంకరప్ప మొగం వంచుకున్నాడు.

"తమచేతిలో అపజయం పొందడంకూడా వొక భాగ్యంలోనే లెక్క"

"....."

"మనస్సు నిలుపుకోలేక ఆట వెయ్యడమేకాని, యెవరితోనేసినా చంటిపిల్లలతో ఆడుతున్నట్టే వుండేది. తమతో ఆడ్డం మాత్రం కత్తులమీద పరీక్షా, నేలవిడిచి సాముమూనూ"

"ఇప్పటిదాకా నేనున్నా—" అంటూ మోదుకేలితో ప్రభువు కేసి తిరిగి అందుకున్నాడు శంకరప్ప.

"అనేకులతో చదరంగం ఆడాను. అనేక మాట్లాడాను. అతినిర్లక్ష్యంగానూ ఆడాను. అందర్నీ ఓడించాను; కాని పెద్దాపురం కోటలో అడుగుపెట్టినప్పుడు కాళ్ళు వొణికాయి. తమ యెదట కూచున్నప్పుడు గుండెలు కొట్టుకున్నాయి. తమ దివ్యతేజస్సు నన్ను విభ్రాంతుణ్ణి చేసేసింది. తీరా యెత్తు

వేసిన తరవాత తమతో ఆటకికూచోడం దుస్సాహసం అని బోధపడింది. పట్టుపట్టి యేలినవారితో ఆడినందుకు నేను సిగ్గు పడిపోతున్నాను మహాప్రభూ!"

"సిగ్గా? ఓడిపోయిన నాకే ఆనందంగావుండే, తమ కేలా సిగ్గు? ఆట మొదలుపెడితే యెవరికో వొకరికే గెలుపు రెండో వారోడి పోవలసిందే. అయితే, అంతమాత్రాన వారిని తీసిపారెయ్య వలసిందేనా? నిజంగా, చూడవలసినవి శక్తిసామర్థ్యాలూ, యుక్తిప్రయుక్తులూనే; కాని, జయాపజయాలు కావు"

ఇలా అని మహారాజు తనకేసి చూడగా "ఏలినవారు సత్యం సెలవిప్పించారు" అంటూ అందుకున్నాడు అప్పల నరసింహరాజు.

"శంకరప్పగా రెంతకేనా సమర్థులు; కాని, వారు తమ శక్తి యెంతటిదో యేరుగరు. వారిని కోటకి తీసుకురావడం నాకు చాలాకష్టం అయిపోయింది"

"దీని కంతకీ కారణం నాశపథం. 'నేనయ్యా మహామొన గాణ్ణని యెక్కణ్ణుంచో వచ్చి, యెత్తు వేశాటప్పటికి చేతులు వేలవేస్తే యెలాంటివాడూ కూడా సహించడం కష్టం.' అందు చేత అసమర్థులూ, కళాజీవులు కానివారూ సిద్ధపడకుండా వుండడానికే నేనీ శపథం పట్టాను గాని, మరొకందుకు కాదు. దీనికి నిదర్శనం, వచ్చినవా కోడిపోతే తల కొట్టించివేస్తా నన్నాను కదా, మరి నేనే వోడిపోతే?"

"చిత్తం చిత్తం, నేనామాటే మనవిచేసుకున్నాను శంకరప్పగారితో. కాస్త యోచించగలవారి కెవరికయినా ఇది తోచేప్రశ్నే. ఇంచులో ఏదో గంభీరార్థం వుండకపోదు—"

"ఉండకపోదంటే తమరు గ్రహించలేనిదా యిది అయినా నేనే మనవిచేసుకుంటాను"

ఇలా చెప్పి శంకరప్ప కేసి తిరిగి, చేతులు కట్టుకుని "దాసోహమ్" అని మహారాజు శిరస్సు వంచుకున్నాడు.

అది చూసి అప్పలనరసింహారాజు చకితుడైనాడు.

శాస్త్రీ యాజులూ నిర్విణ్ణులయిపోయారు.

విజయరామరాజు దివాన్జీ కేసి నిరసనగా చూశాడు.

సభ్యులందరూ గతుక్కుమనిపోయారు.

అంతకు ముందే "శ్రీహరీ! శ్రీహరీ!" అంటూ చెవులు మూసుకుని "ఎంతమాటా? కిరీటమాంధాతలు మమ్మేలినవారు తమరెక్కడ, క్షుద్రభిక్షుకుణ్ణి నేనెక్కడమహాప్రభూ? తమ రంతమాట సెలవిప్పిస్తే నేనుభరించగలనా?" అంటూ శంకరప్ప తహతహలాడిపోయాడు.

30

ఒక్క క్షణం గడిచాక, ఆనందబాష్పాలు కొనగోట చిమ్ముకుంటూ "శంకరప్పగారూ!" అని మళ్ళీ సంబోధించాడు మహారాజు.

"చిత్తం మహాప్రభూ!" అంటూ అంజలిబంధంతో శంకరప్ప సావధానుడైనాడు.

"ఇంతటి ఉత్కటానందం నాకింతవర కెప్పుడూ కలగలేదు. ఇందుకు గుర్తుగా, తమ ప్రతిభముంచు నాసంపత్తి అణువునూ పోలదు గాని, అయినా చంద్రున కో నూలుపోగని శాస్త్రమే కనక, పెద్దాపురం రాజ్యంలో వున్నది యేమయినా సరే తమకి సమర్పించుకుంటాను సెలివిప్పించండి"

"నాకు బహుమానమా మహాప్రభూ?"

"అవును.....కాకేమీ..... తమకంటే బహుమానార్హులు మరెవరూ?"

"పోనీ, నేనిప్పటికే బహుమానం పొందివున్నానుకదా?"

"అదెలాగా?"

మహారాజు, అప్పలనరసింహరాజుకేసి చూస్తూ యిలా అనగా, ఇదంతా వోరకంట చూస్తూవున్న దివాన్జీ యీసారిండు సభలో తాను చేసిన పని బయటికి వచ్చేస్తుందేమో అని కుతకుత లాడిపోతూ తలకాయ తీసుకువెళ్ళి పొట్టలో పెట్టుకున్నాడు.

అది చూడమని శాస్త్రి యాజులుగార్లకు కన్నుగీటి శంకరప్ప మళ్ళీ అందుకున్నాడు.

"వత్సవాయివారి సాహసౌదార్యాలు చాలా విన్నాను. ప్రకృతం సక్పచ్ఛంగా చూస్తూనూ వున్నాను. నాకు ఆనందపారవశ్యం కలుగుతోంది. ఇదిలా వుండగా: కందనోలిసంఘటన చిరస్మరణార్హమే కాని, మాచెల్లెలు చంద్రవదన, అది చాలదని పూర్వపక్షం చేసేసింది. "పెద్దాపురం మహారాజులుంగారితో

కూడా యెత్తువేస్తే కాని, తనకి తృప్తిలేదని" ఆమె నన్ను తరిమి పంపింది. నేను చాపలం జయించుకోలేక పోయినాను. మురిసిపోతూనే వచ్చాను; గాని పెద్దాపురం ప్రవేశించడం చాలా సాహసం అని అనుభవం అయింది. ఏమయినా ముళ్ళ కంచెల్లో బాధపడి చివరికి సహకారం పొంద కలిగాను. పలినవారితో వొక్క ఆటా ఆడగలిగాను. తమతో అర్థాసనమున్నూ అధిష్ఠించగలిగాను. తృప్తిఅయింది. నాబతుకునూ సఫలం అయింది. ఒక పిచ్చిబ్రాహ్మడి కిది సంభవమా మహాప్రభూ? ఒకదరిద్రదేవత కిది లభ్యమేనా రాజాధిరాజా? ఇంతకంటే నేను కోరతగినట్టిన్ని పొంద తగినట్టిన్ని బహుమానం మరేం వుంది భూలోకదేవేంద్రా?"

దీనికి మహారాజే దో చెప్పదలచుకుంటూ వుండగా "నేను మనవి చేసుకుంటాను" అంటూ అప్పలనరసింహరాజు లేచాడు.

మహారాజు "సెలవిప్పించండి" అన్నాడు.

"సంగతంతా తమకి విశదమయ్యే వుంది. దాన్ని బట్టి చూస్తే తమ దర్శనం లభించడమూ, తమతో యెత్తువెయ్యగలగడమూ – ఇవే శంకరప్పగారికి మహామేరువులు, కాని వారి కళాభిజ్ఞత –"

"అదీ సంగతి. వారి కళాసంపద మన మందరమూ కొల్లలాడినాము. దానికి పరిహారం చూపించవద్దూ? ఇంతేకాక, ఏవిద్యలోనయినా, యేకళలోనయినా నిష్ణాతులైనవారికి వత్సల

వాయివారి సత్కారంలేకుండా వుండగూడదని మా మూల పురుషుల శాసనం. దానికి తప్పడం మాకు ధర్మమా, సాధ్యమా? విద్యలకు మా రాజ్యంలో అయినా అనాదరం జరగకూడదే, యిక నాదగ్గిరా జరగవలసింది?"

"నాదగ్గిర యేలేశమాత్రమో కళాభిజ్ఞత వుండడం నిజమే; కాని, అది చెప్పుకోతగ్గది కాదు. నాయెడల శ్రీదాట్ల అప్పల నరసింహరాజు బహద్దరువారికి నిష్కారణంగా పుత్రవాత్సల్యం కలిగి పోయింది. భీమవరపుకోట నాన్నగారు దానికి దోహదం చేశారు. ఆ రసికప్రభువుల ఆదరవాత్సల్యాలే నన్ను తమ సన్నిధి చేర్చాయి గాని, నా శక్తిసామర్థ్యాలు కావు"

"అయితే, మామయ్యగారికి అలాంటి ఆదరవాత్సల్యాలు తమయెడల మాత్రమే, కలగడాని క్కారణం?"

ఉన్నట్టుండి విజయరామరా జిలా అడగ్గా మందహాసం చేస్తూ "మరి వారి సందేహాంతీర్చండి" అన్నాడు మహారాజు.

అంజలిబంధంతో విజయరామరాజుని నిర్దేశిస్తూ "ఆదిలోనే వారికి నచ్చచెప్పుకోలేక పోయాను. ఇలా నిలవతీసి అడిగితే యిప్పు డేం చెప్పుకోగలనూ? కాక, జగత్ప్రభువులతో చర్చ సాగించడం అనుచితం" అంటూ వినయవిధేయతలు కనపరిచాడు శంకరప్ప.

అవ్యవధానంగా "కనక, తమ అభీష్టం సెలవిప్పించండి" అన్నాడు అప్పలనరసింహరాజు.

"తప్పనిసరి కావడంవల్లవిన్న వించుకుంటున్నాను. అయితే,

నాకొక తృప్తిలేకపోలేదు. అదేమిటంటే? ఎదటవున్నది మహాసముద్రమే. కాని నాచేతిలోవున్నది బుడ్డిచెంబు మాత్రమే. మరి ప్రకృతం. మహాప్రభూ? నేను నిరుపేదను. నిరుపేదలకు కావలసినవి కూడూ గుడ్డానూ. వీటిలో యేలినవారు నాకొక్క అన్నంమట్టుకు పెట్టిస్తే, అదే మహా మేరువుగా సంతోషిస్తాను"

ఈ మాట నేటప్పుడు శంకరప్ప చాలానిర్లిప్తత కనపరిచాడు.

అదిచూసి అందరూ మొగమొగాలు చూసుకున్నారు.

శాస్త్రి యాజులూ "కొంపతీసి యేదో కాస్తమాన్యం కోరేస్తారా యేమిటి శంకరప్పగారు" అనుకుంటూ ఆదుర్దాపడిపోయారు.

ఈధోరణి గుర్తించుకోలేక మహారాజు తనకేసి చూడగా, అప్పలనరసింహారాజు "విందాం మహాప్రభూ" అన్నాడు.

"మనవిచేసుకుంటున్నాను" అని శంకరప్ప, మాట అప్పల నరసింహారాజు కందించి, మహారాజుకేసి తిరిగాడు.

"నా యిష్టక్రీడ చదరంగం. దానివల్లనే యేలినవారికి నా యెడల ఆదరభావం కలిగింది"

"చిత్తం" అన్నాడు మహారాజు.

"కనక నాకోరిక దానికి సంబంధించే వుండడం వుచితం"

"సెలవిప్పించండి"

"చదరంగానికి అరవై నాలుగు గదులు. మొదటి గదిలో వొక వడ్లగింజ వుంపించండి. తరవాత, రెండో గదిలో రెండు, మూడోగదిలో నాలుగు, నాలుగోగదిలో యెనిమిది - యిలాగ వెళ్ళినకొద్దీ రెట్టింపు చేయిస్తూ నాకు వడ్లగింజలు దయచేయించండి మహాప్రభూ!"

ఇలా అని శంకరప్ప వొక్క క్షణకాలం మహారాజు కేసి చూశాడు. తరవాత సన్నిహితుల కేసి చూశాడు. చివరికి సభఅంతా కలయచూశాడు.

కాని, వొక్కరూ తనమాట బోధపరచుకున్నట్టు లేక పోగా మందహాసంచేస్తూ, కనపడీ కనపడనట్టొక మాట్టు తల పంకించుకున్నాడు.

శాస్త్రికీ యీ బాజులికీ కూడా అది బోధపడలేదు; కాని, "యిందులో కూడా గొప్పచాతుర్యం వుంటుంది. వుండి తీరు తుంది" అనుకుని, యింతలో శంకరప్ప ధోరణిచూసి "వోస్! వుందోయ్" అన్నట్టొకరూ "ఓహ్! వుండకే మోయ్!" అన్నట్టొకరూ తల లెగరవేసుకున్నారు.

అప్పటిదాకా కమిలి, కుమిలి, వుడికి, మూడిపోతూ వుండిన దివాన్జీ "పుట్టెడుగింజ లయితే పారబోస్తాను పట్టుకుపో" అనుకుని తలకాయ విసిరేసుకున్నాడు.

ఉండుండి "మళ్ళీ మనం మధ్యాహ్నం కలుసుకుందాం" అన్నాడు మహారాజు.

"చిత్తం చిత్తం" అన్నాడు శంకరప్ప.

ఇద్దరూ సింహాసనం దిగారు.

సభఅంతా ఉబ్బెత్తుగా లేచింది.

అర్ధాలదగ్గిర కళ్ళతో సెలవుపుచ్చుకుని మహారాజు వాస గృహానికి వెళ్ళిపోయాడు.

గద్దె దిగీదిగడంతో అప్పలనరసింహారాజూ, విజయరామ రాజూ శంకరప్పని కౌగిలించుకున్నారు.

శాస్త్రీ యాజులూ పాదాభివందనం చేశారు.

మూర్తీ మొదలయినవారు వచ్చి ముట్టడించేశారు.

ఇక్కడ యిది యిలా జరుగుతూ వుండగా, సేనాధిపతి వచ్చి కనుసన్న చేసి, అప్పలనరసింహారాజుని యెడంగా తీసుకువెళ్ళాడు.

"చిత్తగించారా?"

"సెలవిప్పించండి"

"రాణేదారుకి దేవిడీమన్నా అయిపోయింది. పెద్దాపురంలో వుండడాని కూడా సెలవులేదు"

"ఒ – క – టి"

"దివాన్జీవారి విషయం సందేహాస్పదంగా వుంది. కేవలమూ దేవిడీమన్నా కాకపోవచ్చు గాని –"

"రెండు పూర్తి చేయిస్తా రనుకున్నాను"

"కావా లనేనా తమ నిశ్చయమున్నా?"

"ఇంకా – మెల్లిగా –"

"నిజమే కాని – మనిషికి పరశ్శేయ స్సహానం –'

"లేశ మయినా వుంది టండీ?"

"లేదు లేదు"

"ప్రత్యక్షశయ్య కనపరిచిన బులుసు రామగోవింద శర్మ

గారిని కూడా యిలాగే అగౌరపరిచారు కాదుటండీ ఈయన ?"

"ప్చ"

"గొట్టుముక్కల రామభద్రరాజు మామయ్యగారు పూనుకుని రాకపోతే అలివేణికి ప్రవేశం కలగనిచ్చునటండీ ఈయన ? నృత్యం విషయంలో పెద్దాపురం రాజసభకి అది తెచ్చిన పేరుప్రతిష్ఠలు మరే రాజసభకి మరే నర్తకి తేగలిగిందండీ ?"

"జ్ఞాపకం వుంది"

"రామతీర్థం వైణికులు పరమశివశాస్త్రిగారు విసిగిపోయి ముందుకి సాగిపోడాని క్కారణం ఈయన కాదుటండీ ? వారు బిక్కనవోలు దాటి వెళ్ళకపూర్వమే యేనుగు భీమరాజుగారు మహారాజులుం గారికి సంగతి విన్నవించి వుండకపోతే, అప్పుడు పెద్దాపురం సంస్థానాని కెంత అప్రతిష్ఠవచ్చి వుండేదండీ ?"

"నిజమే"

"ఢిల్లీ అత్తరువర్తకుడు షుకుర్‌ల్లీఖాను, గులాబీ అత్తరుసీసా కోటగోడకి వేసి కొట్టడానికి క్కారణం ఈయన కాదుటండీ"

"అవును"

"లాహోరువస్తాడు దళపతిసింగు 'ఇంకెవరూ లేరూ?' అంటూ కాలుదువ్వి తొడ చరిచి మీసంమీద చెయ్యివేసుకున్నప్పుడు, యీరంకి వీరావధానులుగారు జబ్బచరిచి నిలవకపోతే, పెద్దాపురం రాజ్యం నామరూపాలు నిలిచి వుండునటండీ ? నల్లపరాజు వెంకటపతిరాజు దద్దయ్యగారు అడ్డు

కున్నారు కనక సరిపోయింది; కాని, అవధానులుగారిని ఈయన కోటలో అడుగుపెట్టకుండా చెయ్యా లని చూశారు కాదుటండీ?"

"యథార్థమే"

"అప్పుడదా? ఇప్పుడిదా? ముందైనా ఈయన బుద్ధి వక్రిం చకుండా వుటుంది దని హామీ వుందా? అయినా మహారాజులుం గారింకా వోపికపట్టడం బాగుందా?"

"తమరు సెలవిప్పించింది యేదీ కాదనను. ఈయన్ని సమర్థిం చాలేను; కాని, లెక్కల్లో వున్న ప్రావీణ్యమూ, వసూళ్ళలో వున్నశ్రద్ధా ఈయన్ని కాపాడుతున్నాయి. అయితే కళ లన్నా, విద్యలన్నా, మహారాజులుంగారు చెవికోసుకునేట ప్పుడు ఆవిషయాలలో ఈయన కలగజేసుకోకుండా వుంటే బాగుండిపోవును"

"మహారాజొక్కమాటు గట్టిగా మందలిస్తే"

"తమ కాసందేహం అక్కర్లేదు. ఇవాళ మహారాజు వీరభద్రావతారం తాల్చేశారు"

"నిజంగా?" అని కనుబొమ్మ లెగరవేసుకుంటూ, తల వూపుతూ అడిగాడు అప్పలనరసింహారాజు. మహారాజు, దివాన్జీయెడల ప్రాతి కూల్యం చూపించ లేడని అతని నమ్మకం. అంచేత యిది వినేటప్పటికి కతనికి చాలాచాలా ఆశ్చర్యం కలిగింది.

"ఆవుగ్రరూపం చూసి నేనే జంకిపోయాను"

"జవా బేమయినా —"

"కిమన్నాస్తి. అసలు కన్నెత్తి చూడకలిగితేనా"

"అలా గేం?"

"ఈజన్మలో పోదు దివాన్జీగారికి ఆ వుదుటు"

"తమ కలా తోచింది"

"తోచడ మేమిటి, మరొక రయితే యీ పాటికి వుద్యోగం వదులుకుని —"

"అంతపని కాదు లెండి ఈయనవల్ల"

"నిజమే, కాని, కొన్నాళ్ళపాటు మొగంచూపించలేరు"

"ఐతే, యిందుకే సంతోషిద్దాం ఇప్పటికి"

ఇంతలో చల్లాజగ్గప్పవచ్చి పిలవగా సేనాధిపతి "సెలవు" అంటూ లోపలికి వెళ్ళిపోయాడు. అప్పలనరసింహారాజు శంకరప్ప దగ్గిరికి బయలు దేరాడు.

3

అప్పటికి జాము పొద్దుంది.

పెద్దాపుర ప్పట్నం అంతా కోటలో వుంది.

కోట అంతా సభాభవనంలో వుంది.

సభ అంతా లక్ష్మీ సరస్వతీ లాస్యం చేస్తున్నారు.

ఒకవిధంగా, క్షణాలు యుగాలూ, మరోవిధంగా యుగాలు క్షణాలూ అయిపోతున్నాయి.

సముద్రతీరాన లాగ, ఒకవైపున తరంగకల్లోలమూ వినబడుతోంది, మరోవైపున గాంభీర్యమూ విరాజమానం అవుతోంది.

ఈస్థితిలో, సభలో వున్నవారి కందరికీ యెవరికి వారికే గుబగుబలాడిపోయింది మనస్సు.

ఉత్తరక్షణంలో చల్లా జగ్గప్ప ద్వారంలో అడుగుపెట్టాడు, గంభీరంగా చూస్తూ.

అతగాణ్ణి చూసి చోపుదారులు బరాబరులు చేశారు.

ఆ సందట్లో వేత్రహస్తులు ప్రవేశించారు.

అప్పుడు జరీవస్త్రాలూ, కాశ్మీర దుశ్శాలువులూ, సింహతలాటం మురుగులూ, భుజబందులూ, కెంపులకంఠమాలా, మకరకుండలాలూ, బంగారపు గోవతాడూ, రవ్వల వుంగరాలూ ధరించి, నడికట్టున కందనోలి కటారితో, అపరమన్మథుడయిపోయిన తంగిరాల శంకరప్ప చెయ్యి పట్టుకుని, రెండు పక్కలా గుబ్బెతలు వింజామరలు వీస్తుండగా, శ్వేతచ్ఛత్రం వహించి మరొకతె అడుగుల్లో అడుగులు వేసుకుంటూ అనుసరిస్తూ వుండగా, వాళ్ళ వెనక, సాక్షాత్తూ శ్రీమన్నారాయణమూర్తి లాగ భాసిస్తూ మహారాజు విజయంచేశాడు.

వెంటనే సభ్యులందరూ వుబ్బెత్తుగా లేచి నుంచున్నారు.

ఈ అడావుడిలో, దంతపుబలమూ, దంతప్పనిచేసిన చదరంగం బల్లా పట్టుకుని విరిబోణీ, రత్నఖచితమైన చంద్రహాసం పట్టుకుని రంగనాయికా వచ్చారు.

తరవాత, షరా బనుసరిస్తుండగా సేనాధిపతి వచ్చాడు.

అప్పటి కప్పుడే మహారాజు శంకరప్పతో సింహాసనం అలంకరించాడు.

ఆసన్నివేశం, సూర్యచంద్రులిద్దరూ ఒక్కమాటే – ఒక్కచోటే వుదయించిన ట్టుంది.

సభ అంతటా విలక్షణతేజ స్సావరించినట్టూ అయింది.

దాంతో, సోత్సాహులై సభ్యులందరూ కూచోగా, వుద్రిక్తులై వందిమాగధు లొక్కగడియసేపు కైవారాలు చేసి వోసరిల్లారు.

* * *

"ఏమి, లెక్క తేలిందా?" అని అడిగాడు మహారాజు.

"చిత్తం, తేలింది మహాప్రభూ! అయితే, వారి కోరిక తీర్చాలంటే పెద్దాపురం రాజ్యంలోనే కాదు, త్రిలింగదేశం అంతటా వరాసగా నూరుసంవత్సరాలు పండినధాన్యం అయినా చాలదు" అంటూ షరాబు కాగితం మహారాజు కందించాడు.

"అయ్యో!" అని చకితు డైపోయాడు మహారాజు.

శంకరప్ప యేమీ యెరగనట్టు చల్లగా మొగం వంచుకున్నాడు.

విజయరామరాజు "నేను మనవి చేసుకున్నానుకాదూ?" అన్నట్టు అప్పలనరసింహరాజు కేసి చూశాడు.

శాస్త్రి యాజులూ విజయగర్వం ప్రకటించుకున్నారు.

తరవాత, వొక్కక్షణం ఆలోచించి మహారాజు అందుకున్నాడు.

"శంకరప్పగారూ!"

"చిత్తం మహాప్రభూ!"

"వడ్లగింజలతో కూడా ననోన్నడించేశారు తమరు"

"తమ రంతమాట సెలవిప్పించండం—"

"ఇదేమంత మాటా? ఆటలో తమ రెంతవారో, మాటలో అయినా నేవంతవాణ్ణి కాలేకపోయాను. అయితే వత్సవాయి వారిలో నేటివరకూ ఆడితప్పినవారు లేరు; కనక తమరు కోరిన ధాన్యానికి బదులు మారాజ్యమే సమర్పించుకుంటున్నాను స్వీకరించండి"

ఇది విని, సభ్యులు స్తబ్ధు లయిపోయారు.

"ధర్మమూ జగత్ప్రభూ?" అంటూ మోడ్పు కేలితో నమ్రుడైనాడు శంకరప్ప.

"ఏమిటా, యెందుకు కాదూ?"

"నేను పుట్టినవూరే తూర్పూ పడమరా యెరగనే, నా సంసారం నిర్వహించుకోడమే నాకు చేతకాదే, నే నీ విశాల రాజ్యం యేమి చేసుకోనూ?"

"తమ రది యేమయినా చేసుకోండి. నేను మాట అనేశాను. అది జరిగితీరవలసిందే"

"మమ్మేలినవారి మాట వరహాలమూటే, అది చెలామణీ అయి పోవలసిందే. అయితే, తమరు చెల్లించవలసింది నాకు దయచేసినమాటే గాని మరోమాట కాదు మహాప్రభూ!"

"నేను మాట మార్చలేదే?"

"మార్చించారు జగత్ప్రభూ!"

ఉలిక్కిపడి "నిజమా?" అన్నట్టు అప్పలనరసింహరాజు కేసి చూశాడు మహారాజు.

"అవు" నన్నట్టు మొదట మహారాజుకి మందహాసం అందించి, అప్పలనరసింహరాజు, తరవాత శంకరప్ప కేసిచూసి "సెలవిప్పించండి" అన్నాడు.

"జగత్ప్రభువులు నాకు వాగ్దానం చేసింది రాజ్యంలోవుండు కున్నది యేదయినా సరే అనే కాని, రాజ్యానికి రాజ్యమేకా" దన్నాడు శంకరప్ప.

అది విని మహారాజు విభ్రాంతు డైనాడు.

"అదీ సంగతి. శంకరప్పగారు సర్వతోముఖ ప్రజ్ఞావంతులు. ఇక వారిదగ్గిర చాతుర్యానికీ, ఔచిత్యానికీ కొదవ యెలా వుంటుందీ?" అని మహారాజుతో విన్నవించి, అప్పలనరసింహ రాజు, శంకరప్పని చూసి "కనక తమ వాంఛితార్థంయేమిటో సెలవిప్పించండి" అన్నాడు.

వెంటనే శంకరప్ప "ఒక బ్రాహ్మణ కుటుంబం సుఖంగా జీవించడానికి చాలినంత వృత్తి దయచేస్తే నాకదే మహా మేరువు జగత్ప్రభూ!" అన్నాడు.

రాజబంధువులూ రాజపురుషులూ తేరుకున్నారు.

అప్పలనరసింహరాజూ, విజయరామరాజూ అదికూడా గుర్తించి చకితులైనారు.

సభ్యులు ఆ చివరనుంచి ఈ చివరికి విసిరేసినట్టయారు.

శాస్త్రి యూజులూ నిరుత్సాహ పడిపోయారు.

మహారాజు సభ అంతా కలయచూశాడు. అందరి యింగి తమూ గుర్తించాడు.

శంకరప్ప వేసినయెత్తుకూడా గమనించి "శంకరప్పగారూ!" అంటూ మెల్లిగా అందుకున్నాడు.

"నేను అనేక కళలలోనూ, అనేక శాస్త్రాలలోనూ ఆరితేరిన అనేకమందిని సందర్శించి, వారి వైదుష్యం గ్రహించి ఆనందించి వున్నాను; కాని, తమలాగ నాకు పారవశ్యం కలిగించినవారు లేరు. తమ వైదుష్యం సర్వతోముఖంగా వుంది. తమ సాన్నిధ్యం నా కనేకవిధాల వుత్తేజనం కలిగిస్తోంది"

శంకరప్ప నమ్రుడైనాడు.

"మరి ప్రకృతం. ఒక పనివాడొక సంవత్సరం క్రిందట యీ బలమూ, యీబల్లా తయారు చేసుకువచ్చాడు. ఇంతటి పనివాడితనం నే నిదివర కెప్పుడూ చూడలేదు. యోచించగా యివి తమ కోసమే నిర్దేశించబడ్డవా అనిపిస్తోంది, కనక తమరివి వుపయోగించండి"

శంకరప్ప అవి అందుకుని, కళ్ళ కద్దుకున్నాడు.

"మరిన్ని, చదరంగం బుద్ధిబలానికి సంబంధించినదే అయినా, అందులో యుద్ధతంత్రం అంతా నిగూఢంగా వుంది. ఆ ఆటలో నిపుణులైనవారు సేనాధిపత్యాని కర్హులు. సేనాధిపతికి చంద్రహాసం ప్రధానవస్తువు కనకనూ, నల్లచెరువు దగ్గిర పందిని పొడిచి నప్పుడు తమరు కనపరచిన ధైర్యసాహసాలూ, శూరత్వమూ తమ అర్హతను వెల్లడించాయి కనకనూ, తమరు యీ చంద్రహాసం కూడా వినియోగించండి"

శంకరప్ప అదికూడా అందుకుని కళ్ళ కద్దుకున్నాడు.

తరవాత వొక్కక్షణం వూరుకుని "శంకరప్పగారూ!" అని సంబోధించాడు మహారాజు.

"చిత్తం మహాప్రభూ!"

"తమ కోరిక తీర్చలేకపోయాను"

తమ "రలా సెలవిప్పించవద్దు, నేను వడ్లగింజల కోరిక వుపసంహరించుకున్నాను మహాప్రభూ. వృత్తిమాత్రమే—"

"అదెంత పెద్దదో యిదంత చిన్నది. రెండూ నాశక్తికి అతీతాలే. కాగా, నేను తమ కోరిక తీర్చలేకపోవడమే మిగిలింది. ఇక మధ్యేమార్గం తొక్కక తప్పదు. మారాజ్యంలో "తుని" అని ఒక గ్రామం వుండడమూ, ఇలాంటివైషమ్యం యేర్పడ్డప్పుడు, మహామహులనుకూడా వొడ్డెక్కించడానికి, దాన్ని పురస్కరించుకుని వొక ధర్మసూత్రం యేర్పడి వుండడమూ తమరు వినేవుంటారు. దాన్నిపట్టి తమరు మొదట కోరిన వడ్లగింజలూ కాక, తరవాత కోరిన వృత్తీ కాక, నేను తమకి సర్వాలక్షణసంపన్నమైన వొక సర్వాగ్రహారం సమర్పించుకుంటున్నాను"

శంకరప్ప, మొదట నమ్రుడై అంజలిబంధంతో ఆమాట అందుకుని, తరవాత "ఏలినవారి నిర్ణయం, మహౌదార్యలక్ష్యంగానే కాక శాస్త్రసమ్మతంగా కూడా వుంది. ఏమంటే? క్షత్రియకుమారునికి విశాల సామ్రాజ్యం యెలాంటిదో, బ్రాహ్మణకుమారునికి సర్వాగ్రహారం అలాంటిది. కనక మహాప్రసాదం మహాప్రభూ!" అంటూ చాలా ఆనందించాడు.

దీనిమీద అప్పలనరసింహరా జేదో అందా మని లేవ బోతూ వుండగా, మహారాజు ఇంగితం కనిపెట్టి, షరాబు లేచి నుంచున్నాడు.

"ఏలినవారు, శంకరప్పగారికి ఆందోళికాది పరివారం యేర్పాటు చేయించారు. వారికోసం మన పట్నంలో వొక దివ్యభవంతి కూడా నిర్దేశించి సర్వసిద్ధంగా వుంపించారు."

సభ వుత్సాహతరంగితం అయిపోయింది.

"మరిన్ని, ఏలినవారికి శంకరప్పగారి దర్శనం కావడానికి హేతుభూతురాలు పెద్దమ్మగారు, కనక ఆమెకి నూటపద హారు రూపాయల బహుమానమూ, సాలీనా నాలుగు మలక పుట్ల ధాన్యం బరాతమూ యేర్పాటయింది."

ఇది విని "ధన్యుణ్ణి" అంటూ చేతులు యెగర వేసుకుంటూ వుచ్చైస్వరంతో పలికాడు శంకరప్ప.

"పెద్దమ్మగారి ద్వారా యేర్పడిన హేతువు కార్యరూపం తాల్చడానికి సాధనభూతులు కొంపెల్ల రామశాస్త్రిగారూ చిలుకూరి వెంకప్ప యాజుగారూనూ. కనక, వారికిద్దరికీ, చెరొక నూటపదహారురూపాయలూ బహుమానించారు ఏలినవారు"

శాస్త్రి యాజులూ లేచి, నమ్రులై నారు.

శంకరప్ప వారికేసి తిరిగి వంగి నమస్కరించాడు.

మహారాజు శంకరప్పకేసి చూశాడు.

వెంటనే శంకరప్ప "ఒక్కమనవి" అన్నాడు.

"సెలవిప్పించండి"

"ఈనా అభ్యుదయానికి శ్రీదాట్ల అప్పలనరసింహరాజు బహద్దరు వారూ, శ్రీ భీమవరపుకోట నాన్నగారూ –"

మాట సగంలో అందుకుని, మహారాజు "మేమే వారూ, వారే మేమూనూ. ఇదంతా వారి యేర్పాటే. తమ వుద్దేశం యింకా యేమిటీ?" అని అడిగాడు.

"అంతే అంతే, మరేమీ లేదు మహాప్రభూ! శంకరప్ప సర్వాంగీణంగా సత్కరించబడ్డాడు జగత్ప్రభూ!"అని, శంకరప్ప, మాటిమాటికీ వారిని అంజలిబంధంతో నిర్దేశిస్తూ చంటిపిల్లాడి లాగ ఆనందపారవశ్యం అనుభవించి, ఒక్క గడియసేపు నిరర్గళవాగ్ధాటితో తన ప్రస్తావచాతుర్యంకూడా చూపించి, అందర్నీ సంతోషవిహ్వలులను చేశాడు.

33

శంకరప్ప అలాగ వూరుకున్నాడు.

అంతే.

వెంటనే సమ్మోహనాస్త్రంయొక్క పుంఖధ్వని లాగ యిలా వుపాంగం వినవచ్చింది.

దాన్ను జ్జీవింపచేస్తూ మద్దెలగాడు చాటువేశాడు.

అవ్యవధానంగానే తాళాలు గర్జించాయి.

కన్నుమూసి తెరిచాటప్పటికి, యెగిరివచ్చి, అలివేణి, "సా" అంటూ పతాకహస్తంతో నృత్యం ప్రారంభించింది.

సభ్యులలో, అలివేణి నృత్యం అనేకమాట్లు చూసిన్నీ, వాహవా అని ప్రశంసించిన్నీ తృప్తి యెరగనివారు కొందరు.

"నాటికి మళ్ళీ నేను" అంటూ చారెడేసి కళ్ళు చేసుకున్న వారు కొందరు.

"అది మన కళ్ళబడుతుందా?" అని తపస్సు చేస్తున్న వారు మరికొందరు.

మొత్తానికి వారందరూ కళ్ళప్పగించి వూరుకున్నారు. అంతటితో వూరుకోక, "చెల్లాయి యివాళ వొళ్ళు మరచిపోతుంది" అనుకున్నాడు శాస్త్రి.

"అగ్రహారీకు లైన శంకరప్పగారి వైభవాలకు మొదలు" అనుకున్నాడు యాజులు.

* * *

ఎడమచేతి తర్జనితో లలాటం తుడుచుకుని, అంజలి బంధంతో అలివేణి నమ్రురా లయింది.

పరవశులై వుండిపోయిన సభ్యులు, ఒక్క క్షణానికి గాని నృత్యం అయిపోయిన సంగతి గుర్తించలేకపోయారు.

తలయెత్తి ఆబగాచూసింది; గాని శంకరప్ప మెప్పుచూపులతో లజ్జితఅయి, అలివేణి, మొగం వంచేసుకుంది.

ఆమె మొగం ప్రఫుల్లపద్మం అయి వుండడం గుర్తించి, రంగనాయిక, శాస్త్రి కేసి సాకూతంగా చూసింది.

శాస్త్రి రంగనాయిక కేసి చూసి, వొక్కమాటు రెప్ప లల్లార్చి మొగం పక్కకి తిప్పుకున్నాడు.

యాజులు తల పంకించుకున్నాడు.

"ఎదటకూచుని మహావిద్వాంసుడు చూస్తున్నా డన్న

ఉత్సాహంతో, అలివేణి, యివాళ వొళ్ళుమరిచి పోయింది" అన్నాడు విజయరామరాజు, జనాంతికంగా.

"అదీ సంగతి. కోట్లిచ్చినా కళాశీలికలాంటి ఆవేశంకలగదు మరి" అన్నాడు అప్పలసరసింహరాజున్నూ అలాగే, జనాంతికంగా.

ఇది యిలా జరుగుతూ వుండగా చల్లా జగ్గప్ప మహారాజు దృష్టిపథానికి వచ్చాడు, మెల్లిగా.

వెంటనే "జగ్గప్పా!" అని పిలిచాడు మహారాజు.

"చిత్తం మహాప్రభూ!" అంటూ జగ్గప్ప మరింత ముందుకి వచ్చాడు.

"పొద్దున్న యేమన్నారూ శంకరప్పగారూ!"

"ఏనుగెక్కేగాని గుర్రం యెక్కి వేం చెయ్యమన్నారు మహాప్రభూ!"

"ఏం చేశావు మరి?"

"మొగసాలలో యేనుగు సిద్ధంగా వుంది మహాప్రభూ!" ఇలా అని జగ్గప్ప సింహద్వారం కేసి చూశాడు.

ద్వారంలో, తొండం పైకెత్తుకుని భద్రగజం ఘీంకారం చేసింది, శంఖం వురుముతున్నట్టు.

దగ్గిర వుండి మహారాజు శంకరప్పని గజారోహణం చేయించాడు.

వెంటనే వింజామర చేత పుచ్చుకుని, అలివేణి కూడా యేనుగెక్కేసింది.

1941 ఆంధ్రవారపత్రిక నుంచి
